

619
1986

ISSN 0130-1674

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

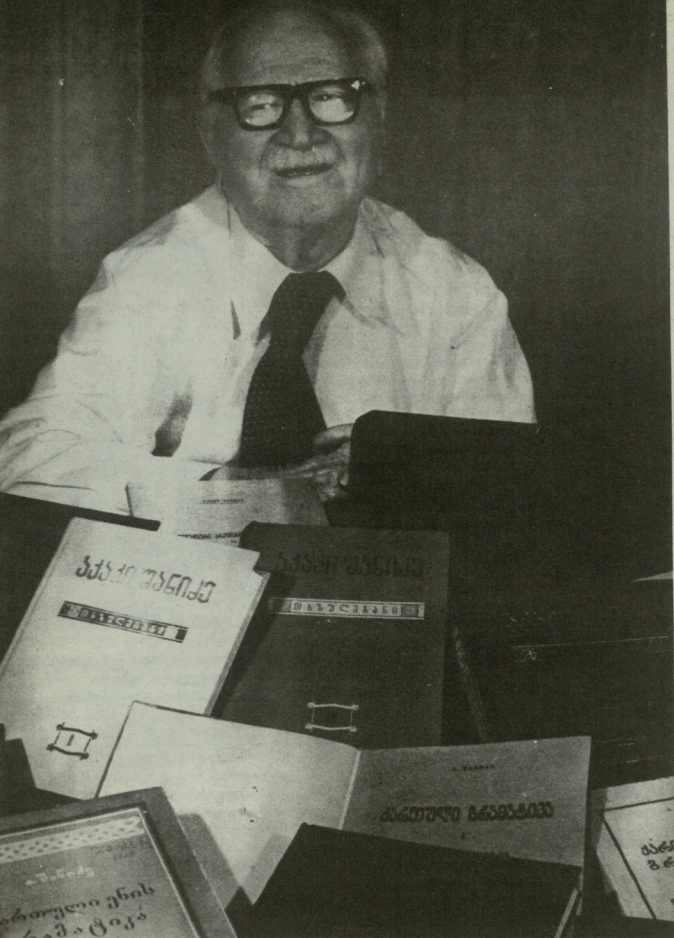
Shunda

საქართველო
№ 9 1986

ჩვენი სკოლა

ფოტო თარხან არჩვაძისა

დროშა

№ 9 (597), სექტემბერი

ქურნალი გამოსვლა 1986 წლის
 პროლეტარების საერთაშორისო
 პოლიტიკური და სალიბერალური-
 საზოგადოებრივი შრომის

ნ ო მ ი რ შ ი ბ :

- აბაძე შანიძე: საპარტიველო გლო-
ცავთ!
- რეპრეზენტაციული სკოლის ზარები (საუბარი
ნათელა მასაძეთან).
- თენგიზ გოგოლაძე — წინამორბედი
(მითხრობა).
- მინილ ტარხან-მომრავი — მოსკო-
ვური ამბები.
- გურამ შხვამელია — მოსკოვი.
- გიორგი ჩარკვიანი — ლირიკა.
- რუსულან ანდრონიკაშვილი — მხატ-
ვარი ვლადიმერ მესხი.
- ჯუკა ლომიძე — მიწის ძხილი (მით-
ხრობა).
- ალექსანდრე ბაბუნი — როგორც ყვა-
ვილი თეთრი (ლექსები).
- გაბია ბერიძე — ლექსები.
- იაგუბ ბანიანი — რომელი — 86.
- ვასილ გვებაძე — ომის ზეპირი ბა-
რევილი.
- ლია მინთუაშვილი — მცნობი და
პედაგოგი.
- გივი თუთუაშვილი — მეომარ და, თა-
მარ იზნენი.
- ნუგზარ აფხაზაძე — პარალელნი.
- გონი ნაღობაძე — გილოცავთ, ძვირ-
ფასო მუშაკებო!
- გამიკონ თაქონიანი — მინიბარები.
საბუღალტრო, საბალისო...

● ამა წლის ივლისის ერთ მშვენიერსა და მცხუნვარე ღვთაებურად უფროსს თანამშრომლებთან ერთად შინ ვეწვიე ქართულ მეცნიერთა დიდ ქურუმს, აკადემიკოს აკაკი შანიძეს, რომელსაც 1987 წლის თებერვალში დაბადების 100 წელი უსრულდება. სწორედ ამ დღივით თარიღობს იყო დაკავშირებული ჩვენი სტუმრობა.

ლიბანს და ხალისიანად გვესტუმრა ბრძენი მასპინძელი. ჩვეულო ენაშუიობითა და ხალასი ოუმორით გაგვითბო გულები. სიკბუტის ამები მოგვითხო, საქართველოს მთასა და ბარში მოგზაურობა გაიხსენა. რამდენიმე ძველკოლხური საბრძოლო ლექსიც გვითხრა, მე რომ მინამღე არც გამეგონა. მოგვახარა: უკვე დაემათერეო ჩემი დიდი, ახალი ნაშრომი — ძველქართულ-გერმანული ლექსიკონი. სამუშაო სხვაზე ბევრი მიქვსო — დაძინა.

წამაღწეუმ ბოლიშობდა ჩვენი ფოტოკორესპონდენტი ბონდო დვლიშვილი, შეგაწუხებო, გაგაწუხებო, მაგრამ ბატონი აკაკი ამშვიდებდა თავად: ნუ ლევათო, მე რომ აქ ვწუხდებოდე, აქამდე ვერ მოვალწევდითო. გადაიღო სურათები ქალიშვილთან, სიძესთან, სტუმრებთან.

● დამშვიდობებისას ბატონმა აკაკიმ ასე დამაბარა „დროშის“ ახალგაზრდა მკითხველებთან:
ანი წლის აკბს დაეგმება — თავაუღამელი სწავლა და შრომა სიცოცხლეს უხანგრძლივებან აღაშინანს, აშნა კეთილიხსა და შინი ძალი რაწნა კი აღაგაზავენ აშ სიცოცხლეს. წუთისოფლის ძნელ გზაზე კეთილად გავლით მუდამ.

● ეს მე კი არა, საპარტიველო გლოცავთ, საბალარდებო!
 სიამოვნებით ვასტუმრებ ჩემი უფროსი მეგობრის ამ დღივობას.

სება ბერუაძე

საპარტიველო კა მ-ის გამომცემლობა

© „დროშა“, 1986 წ.

მთავარი რედაქტორი

სება ბერუაძე

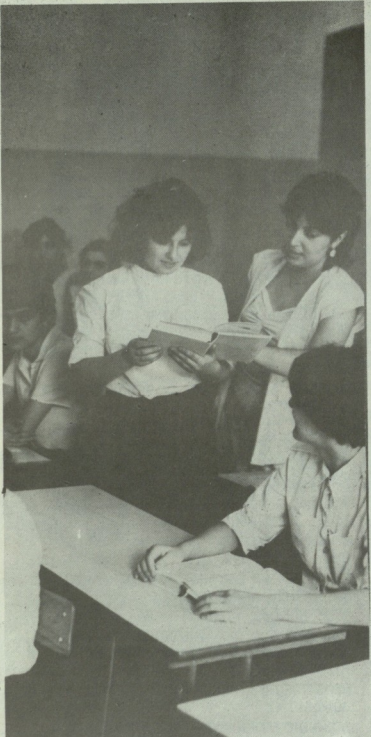
საბრძოლველ კოლეგია:

- გულნარა ბახტაძე (პ/მე. მღვიანე), ოთარ ბერიშვილი, ვასილ ბუბაძე, ნათელა გიორგობიანი, თენგიზ გოგოლაძე (შ. რედაქტორის მოადგილე), ოთარ დემურაშვილი, სპარო ლომიძე, ვახტანგ ენახაძე, ლინარა ომლი (შხატარაი-რედაქტორი), ლალო სულაბერიძე, ილია ბაბაღა, ნუგზარ ფოფხაძე, გიორგი ნარკვიანი, უა ჯაფარიძე.

ბექ. სსრ კი მარქსიზმ
 სსრ სსრ. ნესტაძე.

რეკავენ სკოლის ზარები

მეცნიერული ბიზნისი

მისაღებობით სამართველოს სსრ ბანათელუბის მინისტრს, სსრ კავშირის კულტურის მინისტრს მიმართა აქამდამის წმინდა-კონსტანტინეს, კონსტანტინეს ნათელა მასამს.

— რესპუბლიკის მშრომელებისათვის, ჩვენი ხალხისათვის თქვენი ბიოგრაფია კარგად არის ცნობილი: საქართველოს კომკავშირის ცენტრალური კომიტეტის მდივან მუშაობის დროს ხელმძღვანელობდა ნორი თაობის — პიონერებისა და ოქტომბრელების ლენინური სტუდენტების აღზრდის საქმეს. მერე მოსკოვში, საკავშირო კომკავშირის ცენტრალური კომიტეტის მდივან და ბიუროს წევრად ავირჩიეს. სხვადასხვა, უაღრესად სასახუხის მებელო პარტიულ თანამდებობებზე მოღვაწეობის დროსაც არ დაგვწყებიათ თქვენი საყვარლო ახლავარდობა. საბჭოთა კავშირის ქალთა კომიტეტის პრეზიდენტის წევრი ბრძანდებოთ. ბილო წლებში მოგინდოთ რესპუბლიკის პედაგოგიური კარების ერთ-ერთი უმაჯობის სახელები — ა. ს. პუშკინის სახელობის სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტის რექტორის მაღალი პოსტი. უფოად ამ ხანუშაოზე თქვენი მებად ნაყოფიერი პრაქტიკული საქმიანობისა და მეცნიერული-პედაგოგიური მოღვაწეობის შედეგი ვახლავთ იხი, რომ საბჭოთა კავშირის პედაგოგიურ მეცნიერებათა აკადემიის წევრ-კორესპონდენტად ავირჩიეს, საქართველოს სსრ მეცნიერების დამსახურებული მოღვაწის წოდება მოგინაქეს.

ამჟამად თქვენ ასრულებთ საქართველოს სსრ განათლების მინისტრის მებად საბატი მოვალეობას.

ვახოვე უფრანლ „დროის“ მეიხველებს ვაჯანთ, რა სახელად რესპუბლიკის სკოლებში 1986-1987 სასწავლო წელს, როგორ ხორცილდება სკოლის რეფორმის მოიხონებნი, რა საყვი ვანიცადა წელს მატერიალურმა მამამ, რა ზებნა ხოლდის სკოლებში, როგორ მიმდინარეობს ვარდქმნა მასწავლებელთა შორის, როგორია მწერალთა და სკოლის კავშირი, რას უსურვებდით უფრანლის მეიხველებს.

— თქვენი ისოდენ გულთბილი შესავლის შემდეგ მე ვალდებულად მიმანჩნია ჩემი თავი არა მხოლოდ მადლობა მოვახსენიეთ, არამედ უფრანლის საშუალებით თავს მივცე უფლება, განათლების მუშაკთა მრავალათასიანი არიის სახელით აღუთქვა რესპუბლიკის საზოგადოებრიობას, რომ სკოლის სიკეთის სწორი ვაგებბა, მისი საქმიანობის სადღესობა, ნათელი მომავლის მიზნების შესატყვისი წარმართვა ჩვენს სასოციტებლო კრდელს წარბიადვენს, სისტემის მუშაკთა ახსოლუტურ უმრავლესობას ეს მხოლოდ ასე აქვს წარბოდგენილი. თუმცა თავი და თავი სიკეთის იხედ და იხედ სკოლა, მასში მომუშავე თითოეული ნამეგილი მოდებარი.

ყოველი ახალი სასწავლო წელი თვისებრივად განსხვავდება ვასულისაგან, თვისებრივად ვახუმეორებელია, მებერ მათგანს ვანათლების ისტორიაში სეტიკავი მიიქცე კი ზებნა წილად, ეს, როგორც წელი, მებეყნის ვანიცაობების, მისი წინსვლის ისტორიათაან არის დკვეთიერებულად, საზოგადოების მიზნებთან, ამოცანებთან; ყველაზე მებტად სკოლის საქმიანობაში იხენს თავს, ვინაიდან სკოლა იყო

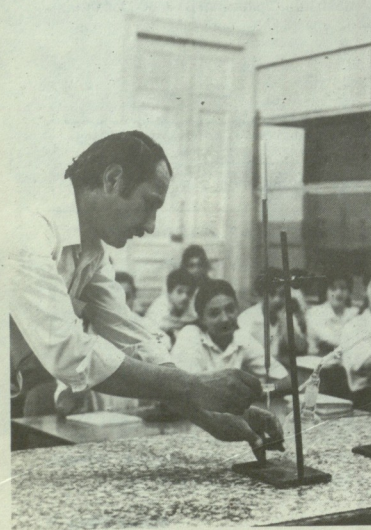
და იქნება საზოგადოების ვანვითარების, მისი ზრუნვის უტყუარი საზნობი.

თვისებრივად ახალი ამოცანებით, ახალი მიზნებით დაიწყო 1986-1987 სასწავლო წელი. ახალ სასწავლო წელს სკოლა, თვითოეული მასწავლებელი შეგებბა იმ ვითარებაში, როცა საბჭოთა ხალხთან ერთად მტკიცედ დარბუნებენ იწონებს საბჭოთა მთავრობის, მისი ლენინური ცენტრალური კომიტეტის დიდ საყვიბნარი სამშეილობო პოლიტიკის, მეცნიერების ვეგებბების ვანხორციელებით, თვითოეული ვაკვეთილით მზად არის, მწერლობის აღუზარდის დირსტული მებულშეილი.

პირველ სექტემბერს რესპუბლიკის მთლიანად მოსწავლე, მათ შორის 78 ათასზე მეტი პირველკლასილი მოუქდა მებრებს, ნოლო პედაგოგთა მრავალათასიანა არბამ პირველი ვაკვეთილი ვადსაც XXI საუფუნის მომავალ მოვარებებში, მათ, ვინც XXI საუფუნის მიზნებზე ჩვენი ცხოვრების, სახალხო მეურნეობის, მეცნიერებისა და ტექნიკის მართვის საქვს ჩიანბრებს.

წლევანდელი, 1986/1987 სასწავლო წელი პირველი წელია სკკპ XXVII ყროლობისა და საქართველოს კომპარტიის XXVII ყროლობის შემდეგ. იგი უფოლო აიინშნება ჩვენი პარტიის მიერ შექმუვებულ დიდებულ სამოქმედო პროგრამის ვანხორციელებების ვითარებაში. ასევე პირველი წელია XII სუფრულებისა, რომელიც საქართველოს კომპარტიის XXVII ყროლობამ სკოლაზე, მობარდ თობაზე საყოველთაო-სახალხო ზრუნვის სუთწულედლად ვამოცახადა.

ახალი სასწავლო წლის დაწყებას წინ უფოდა ტრადიციული აგვისტოს კონფერენციები, რომელიც თვეობაში აქტიურად მიანწილებდნენ რესპუბლიკის კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის

მდივნები, სხვა ხელმძღვანელი მუშაკები. საბურთაშო განათლების სისტემისათვის სპორტვა, ამხანაგა უკმერ პრაქტიკულმა ქუთაისის მასწავლებელთა კონფერენციებზე ამ წარმოიქმნა.

რესპუბლიკის ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლის ცხოვრებით დაქრებულ ახალი ეტაპი დაიწყო. სახალხო განათლების ორგანიზების მთელი საქმიანობა გამოძინდარების იმ უმწიველოვანგისი გამოაწვევებზედმდებდა, რომლებიც სკკა XXVII და საქართველოს კომპარტისი XXVIII ყროლობებმა შეიძუშავეს. რესპუბლიკის სახალხო განათლების სისტემა დღეს განირობულ სასკოლო ცვლოებებს სწავლის და ეს ერთბა სასიძოვონა. აქედან გამოძინდარე ვასაგებია სახალხო განათლების ყველა მუშაკის დიდი პასუხისმგებლობა. გარდაწმე უძლებელი ყველა გეგმება. სკოლის რეფორმის მოთხოვნათა რეალობაისი ამ მეტად სასახლისმგებლო ეტაპზე იგი დაზახასათებელი უნდა იყოს მთელი საზოგადოებრიობისათვის, რადგან ბავშვი და მოზარდი საყოველთაო ზრუნვის საგანია. ამ საქმეში არ არის შთავარი და მეტორგანიზაციები, დიდი და პატარა სამეშუო. დაუშვებელია მსკეულობა იმაზე, თუ რომელი საკითხი ან პრობლემა გადასაწყვეტი უშუალოდ განათლების ორგანიზების ან რომელიმე ცალკეული უწყებისათა თუ წრებშია-დაწყნებულების მიერ. სასკოლო რეფორმის რეალობაიცა უთუოდ უნდა მოხდეს ერთობლივი და საერთო ძალისხმევის პრობლემაში, რომელიც თითოეული ჩვენთაგანის, ჩვენი სახელოვანი მუშათა კლასისა და კოლმებრნე გლეხობის, ინტელიგენციისა და უძლებელი ყველა შრომობლის, საზოგადოების ყველა წევრის საერთო საქმეა, საქმე, რომელიც ყველა საშუალებას, მატერიალურ და სულიერ დიფერულბათა მოთხოვნებს, თავმოყრასა და მიზანმიმართულ გამოყენებას მოითხოვს.

ზოგადსაგანმანათლებლო და პროფესიული სკოლის რეფორმამ სახალხო განათლების დარგი გაამდიდრა სხვათა ახალი საუნებით, როგორიც არის: ინფორმატიკისა და გამოთვლითი ტექნიკის საფუძვლები, საოჯახო აღზრდის ხეიჯა და ფსიქოლოგია და ახვადლებული, საზოგადოებრივად სახარვედლო მწარმოებლური შრომა. ყოველგვამ ამას ემატება ისიც, რომ წელს სკოლაში ადვადანებ მეთხედვლის სისტემა, გადასაყვანი და სახემოდღობი გამოცდები.

ასეთი სახალხოები იოლად გადასაწყვეტი რილია. ისინი მოითხოვენ სახალხო განათლების სისტემის მუშაკებისაგან სულიერ და მატერიალურ დიფერულბათა სიღრმისეულ ვადასინგა-გადაფასებს. უპირველესად ეს ახლავანდობის შრომითის სწავლებას, აღზრდასა და პროფესიულ მომზადებას შეეხება, ვინაიდან სწორედ შრომათა ის უმწიველოვანგისი ფაქტორი, რომლის საფუძვლზეც ხდება პროფესიების ზრუნობრივი, პოლიტეკური, ფიზიკური და, საერთოდ, ინტელექტუალური ჩამოყალიბება.

რესპუბლიკაში ბევრი რამ კეთდება, რათა შრომა ორგანულად იყოს ჩართული მოსწავლეთა ცხოვრების წინაარსში.

სკოლის რეფორმის ამოცანების განხორციელების მნიშვნელოვანი პრობლემა, როგორც ეს სკკა XXVII ყროლობაზე ითქვა, სწავლებისა და მწარმოებლური შრომის ორგანული შეწყვეტის ღონისძიება პრიონციია. იგი დავაყმობრებულია მოსწავლეთა შრომითი სწავლებისა და აღზრდის პროცესის ძირველ გამოჯობისემა-სრულყოფასთან ერთის მხრივ და სწორი პროფესიული ორიენტაციის გამომუშავებასთან — მეორეს მხრივ. ამასთან, საქარია გავსიოდეს, რომ შრომითი სწავლებასთან მჭიდრო კავრების პრობლემა უნდა გადაწყვედოს მოსწავლეთა ეკონომიკური განათლების ამოცანებზე. სწორედ ამიტომ, სასოციალურად დიფერული მოსწავლეთა მასობრივი ჩამბა სასწავლო-შრომითი ურთიერთობებში, რაც, თავის მხრივ, იძლევა იმის დაზარტობას, რომ უფროსკლასელებში უფრო დეტალად გაეცნობინა და სრულად ჩაყვლიან წარბიების სოციალური სტრუქტურის თეორიულსა და პრაქტიკულ საკითხებს, შეიძუშავევენ სწორ წარმოდგენას ქვეყნის ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული განვითარების პრობლემაზე, გამოიმუშავევენ აქტუალ პრობლემულ სპოზიციას, მომზადებულნი შეხედვებით ცხოვრებას. რეფორმამ სრულიად ახლებურად დააყენა ექსპლიანთა სწავლების პრობლემა.

ცნობილია, რომ რესპუბლიკის ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლებში აღნიშნულ საერფორმოდ გარდაქმნათა გზას 1984/85 სასწავლო წლიდან დადგინეს, რასაც თავის მხრივ ერთგვარი წახამდებრივი მუეუქმბა მოსამზადებელი კლასებში ექსპლიანთა სწავლების უკანასკნელი 15 წლის განვალბაში დაგროვილმა გამოცდილებამ.

მიუხედავად ამისა, დღეს ჩვენ განსაკუთრებით გვაფიქრებს ის, რომ ექსპლიანობი ბავშვებისათვის არა გავიქს სწავლის, დასვენების, ძილის, ვართობისა და ცხელი, ყუთიანი კერძებით უზრუნველყოფის, აგრეველ სამედიცინო და სანიტარული მოთხოვნების ვათავალისწინებით ყველა საქარია პრობლემა.

სკოლის სკეველ ბევრად არის დამოკიდებული მატერიალური ბაზის განვითარებაზე, მის სრულყოფაზე. სასკოლო მშენებლობა არა მარტო ჩვენი, სახელმწიფო და საყოველთაო-სახალხო საქმეა. უფრო მეტი, ამ საქმის მესეგურება საპატიო მოქალაქობრივი მივალბობაა. ალბათ ესეც განაპრობებს იმას, რომ სასკოლო მშენებლობა ყოველთვის იყო დამოკიდებული ფართო მასების დინტერესებასთან. 1 სექტემბერს ნორჩებმა, მთაბა ამონახელბამ მასწავლებლებმა ახალდასახლებულ იხეიმეს 43 ახალი სკოლაში, აქედან 30 სოფლის სკოლაა. ფართო და ნათელ სასკოლო ოთახებში მერხებს მიუქცე 25 ათასამდე ახლავანდა.

სულ უფრო მზარდი გაქანება მიიღო საინფორმაციო მშენებლობამ. ამ მხრივ სასარებლო საქმეს გვიპირდებიან საბჭო-

თა კავშირის შვი მეტალურგისი და კტორბრეკლობის სამინისტროები, რომელიც რუსეთისა და ქუთაისში საკუთარი სახსრებით აწმენებ სკოლებს 2600 ჰე მეტი მოსწავლეთათვის.

სკუეთარი სახსრებით აებენ სკოლებს ჩხოროწყუს რაიონის სკოლებში, ოტხა მერის რაიონის კოხიანის და მახათამ რაიონის ლობჯანის კოლმეხეჩეხებში, ეს სახელმწიფოებრივი, კოთმეხეჩეხი და საშელოშვილი საქმეა, რისთვისაც დიდი მადლობა უკეთილ აღნიშნული უწყებების, ორგანიზაციების თვაკაცებს, ყველას, ვინც ამ საქმეში აქტურად მონაწილეობს. ამასთანვე არსებული მატერიალური ბაზა მეტ მრუხეველად მოყარება მოთხოვს. რამდენი ფაქტორია იმისა, როდესაც ერთ და იგივე ქალაქში, ერთ და იგივე მეგრორაიონშიც კი ერთი სკოლა პატარა-მაღივით მობრელი და მოვლულია, ხოლო მეორე უგებუნობის, ზოგჯერ კი უპატაროობის ნიშნეშია. ბევრგან მოსწავლეს არ აჩვენებს სკოლის, მერხის, წიგნის ვანდარბილობისა და სკეველობა.

რესპუბლიკის ხელმძღვანელობისათვის დღეს საგანგებო ზრუნვის საგანია სოფლის სკოლა. იმ უდიდესი პარტიული, სახელმწიფოებრივი ღონისძიებას, რაც სკოლის აღორძინებაში გამოხატება, ფეხი უნდა აუდგას განათლების სამინისტრომ.

სოფლის მასწავლებლებზე ზრუნვის ამბლებმა ეს საქარია და საერთო საქმეა. სოფლის თეთროული მასწავლებლის შრომა გვირბის ტოლფასია, ჩვენ ე მათ მოვაკელოთ სითბიც და ყურადღებაც, უფრო მეტიც — არ გავიქს მათამაი ზრუნვებში შერეული ის გავი, რასაც პარტიული და საპატიო ორგანიზების ერთობლივი ზრუნვა ქეჭია, დიდ ვაღმბა სოფლის მასწავლებლის წინაშე საზოგადოებრივი და შეიქმედებითი ორგანიზაციების.

მასწავლებელია და სახალხო განათლების მუშათა აფგისკოლი კონფერენცებზე, სხვა საქმიანობათა ერთად, ლაპარაკი იყო პედაგოგური კოლექტივებში განსალი, შრომითი და კოლევიალური დამოკიდებულების აუცილობელი პრიონციები. მათი ურთიერთშეხებრები და საქმიანი სვაბაასი პედაგოგური კოლექტივების განმტკიცების ყველაზე მეტობი საშუალებაა. წელს, 1 სექტემბერს, თავის პირველ ვაკეთვებელზე შეიდა 1500-მდე ახლავდა და მასწავლებელი. ბუნებრივია, ეს კეთილ ვაგენის მოახდენს სწავლებისა და აღზრდის ხარისხის ამოღობებზე, ახალ ძალებს შემატებს საქარეველობის უდიდესი ტრადიციების მქონე პედაგოგური კოლექტივების, სადეც ცხოვრების სახომად, მასწავლებლის ავტორიტეტი, მისი მორალო უნდა იყოს.

მასწავლებელი ცოდნის უქრობ შექმნავით უნდა ენობს მოზარდის გულში, იგი მისთვის საინტერესო საკითხზე დაუბრუნებელი წიგნის ფურცლებით

სულ ახალსა და ახალ სულიერ სავარდის უხდა აწვლიდეს შიზარს, იგი მისთვის ცხოვრების ყველაზე კარგი და მისაბამი მაგალითი უხდა იყოს, მისი თვალები ხედავდეს ვარემოს, ტყისა და ველს, ფრინველ-ცხოველს, ადამიანებს, საცნებებს, ცხოვრებისეულ მოვლენებს. მასწავლებელი ბავშვისა და შშობლის, მთელი საზოგადოებისათვის სულიერი სიწმინდისა და სისამართის, პატიოსნებისა და წესიერების, მაღალი ზნეობისა და ცხოვრებისეული წესის დამცველი და მესვეერი უხდა იყოს. მასწავლებელი აშკარად უხდა ამართლებდეს იმ აზრს, რაც ქართველმა ჩაპოვამ ცნებაში, რომელიც უშესანიშნავესი სიტყვით — „მასწავლებელს“ გამოხატა. მასწავლებელს უწინ ადამიანთა სულის მოძღვარი-მოძღვრისაც უწოდებდნენ. ოლი და იაკობი, ვეკ-ფშაველა, სიფრიძე მგალითი-მგალი, იოსებ ოცხელი, ივანე ჩავიბოშვილი, ვარლამ თოფჩი-ლია, ვარლამ ძიძიფური, შალვა ნუცუბიძე, დიმიტრი უზნაძე და კიდევ რამდენი სახელია, რომელთაც მუდამ მალთიერებითა და მიწუნებით მოხსენიებს შემწიბრტი მამულიშვილი. რატომ ამგვარი პიროვნებების ცხოვრებისეული მაგალითები არ უხდა ვახდეს დღევანდელი მასწავლებლობისათვის მიზანის და თავიანთსკების საგნად? რატომ არის რომ დღევანდელი მასწავლებელი უფრო მეტად არის დარწმუნებული საკუთარ თავში, ვიდრე ოდესმე? რატომ არის იგი ზოგჯერ მეტისმეტად სასტიკი და არა მკაცრი, მომთხოვნი, მაგრამ არა სამართლიანი? ზოგჯერ პიროვნობა ხდება, მავანს და მავანს მეტისმეტად „მულკითობა“ დასწებებითა და სიმე მოკლავთბელა „ლიბერლის საფიქრებში“, რომ თვითონკრთობს გარმონაც დაუკარგავს, ეს კი მეორე უვიდურბისობა არადა მასწავლებლებზე უმეტესზე ზეგრა დამოკიდებულ? იგი ხომ ვიდრე უფროა, ნიადაგ ბიზრნის თავისი ცოდნის, მეთოდური დაბეჭდვების, პოლიტიკური არაბუნების სრულყოფისათვის, აღზრუნისა და მოძღვრის სულის გაფიქრებისათვის. ყოველივე ამის უფლებებმეფილად მოგვიტანა ის, რომ წელს 1200 ოქროს მდიდის კანდიდატიდან მხოლოდ 62-მა მიიღო ეს მაიალი ჭალთ.

დღეს, როგორც არსდროს, განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს სკოლაში, სკოლაში და სკოლისგარეშე დაწესებულებებში იდეურ-აზრობრილი ი თი პრიციპის შემდგომი სრულყოფის საკითხი. არავისთვის საიდუმლო არ არის ის, თუ როგორ დაწვეითა კონტროლი, რა ძნელი სამართავი ვახდა ადვილზე მეზობრი დიაბოლი იდეოლოგიური და პოლიტიკური წრითანს უმნიშვნელოვანესი პიროვნებები. პოლიტიკურად და სოციალურად არახელსაყერი დავიწყებისაგან მოზარდი თითბის ჩვეის პირობაში უშუალო კავშირშია დღეს რესპუბლიკაში და კავშირის მასშტაბით მიმდინარე სოციალური ცვლილებებით. პარტიას ამ სახეობის პრინციპული და სწორი პოზიცია უკავია. უკანასკნელი პერიოდის განმავლობაში მიღებულ მნიშვნელოვანი დოკუმენტების, მათ შორის არასომიითი შემოსავლების საკითხზეც, ცხოვრებაში მოქმედების ფინზეზიზმისა სახალხო განათლების სისტემის შემოქმატა როლი და ავტორიტეტუ ნეგატიური მოვლენების წინააღმდეგ ბრძოლის საქმეში. მასწავლებელი

ბელთა მრავალათასიანი არმია მუდამ იყო იდეოლოგიური ბრძოლის აგანარბო. ეს მისია დღეს განსაკუთრებით საპატიო და საახალისებელია. სწორად ამბობთ, რომ მასწავლებლის ავტორიტეტს, მის ფერ-სახეს, პროფესიულ ოსტატობას და ცხოვრებისეულ მაგალითებს უდიდესი ზემოქმედების ძალა აქვს. საბერია კვლავაც ვიზრუნით უდავგავ-აღმზრდელთა რიგების სრულყოფაზე, ულისათა და შენაზული ავტორიტეტის მქონეთაგან მასწავლებელთა მრავალათასიანი კოლექტივის გათავისუფლებაზე, რადენადაც ყველაზე სათუთი — მოზარდი თათბის სწავლებისა და აღზრდის საქმე სუფთა ხელობა, პატიოსანი სახელი და ცოდნით აღსაყმ მასწავლებლობის ხელში უხდა იყოს. დღეს მშობელიც იმდენ თვალთ შეკუპრების სკოლას, ანდობს მას თავის პირობის და კანონიერად მიიღოს უდიდეს სიყვითეს ციდა-განათლებასთან ერთად.

რაც შეეხება თქვენს კითხვას მწერისა და სკოლის ურთიერთობაზე, — ვფიქრობ განმეორებაში არ ჩამობართმევ, თუ ვიტყვი, რომ ყოველი ნამდილი მწერალი, ნამდილი შემოქმედი, უბარველის ყოფილისა, მოძღვარია, მასწავლებელია. აღმათ არ არის შემთხვევითი ილიას, აკაკის და იაკობის ერის ისტორიაში ერთად მონსენიება, ხოლო თბილისის პირველი სკოლის წინ სულწინათა ძველი სკოლისა და მწერლობის ერთიანობის სიმბოლია, დედანის ძეგლი კი რწმუნებაა მოძალადე თათბარე შემოქმედათა ფიქრისა. განსაკუთრებული საბავარე უმერის მისია, განსაკუთრებულად ვფიქრობთ ჩვენც მწერალთა კავშირის გამკვირბასთან ერთად ერთობლივ ღონისძიებებზე, რათა უკეთ

ვეროვნული გიგლირთქვა

აღზარდით ჩვენი შვილები, შეილიშვილები მშობლიური ენისა და ლიტერატურის სიყვარულით. ამ რწმენით გამოვაცქენით მშობლიური ლიტერატურის პროგრამა საჯარო განსახლებულად და გვეყრა, ყველაზე გვიღო სურვილებს სწორედ ქართველი მწერლები მოგაყვადიან.

და ბოლოს სურვილები ურნაოსი მკვილელობისაში. ისინი, უბარველის ყოფილის, მოქალაქეობრივი პირობიდან გამომდინარებობს და თვითოეულსათვის დღევანდელობას, მუცერბობას და, რაც მთავარია, — უბრუნოლი ცას გულისმობენ. რაც შეეხება განათლების მინისტრის სურვილებს, ყველაზე დიდი სურვილია საზოგადოებრიობამ, თვითუელმა მკვიტველმა გულბანს მიტანოს საქართველის კომუნისტთა უმაღლესი ფორუმის ვადაწყვეტილია და სკოლას ნამდილოდ საყოველით და სახალხო ჩვენსე არ მოაკლეს, რითაც განათლების სისტემის მოძღვრათა მრავალათასიან ლაშქართან ერთად სამშობლოს ღირსეულ მამულიშვილებს აღუზრდით.

— მაღლობს მოგახსენებთ იმისათვის, რომ ჩვენს ყელა უცაბიზვას ახე თანამდევრულად და დაწვრთებით უნასუხე! მაგრამ, ბუნებრივია, ერთი ინტერესი მაინც ვერ ამოწურავს ყოველივე იმას, რაც ზოგადსაგანსააღლებლო სკოლის სახლებში თუ სამომავლო ამოცანებთან არის დაკავშირებული. იმედ ვაჟებს, განათლების მუშაკები ურნაოსის ცხელბას კვლავაც გამოიყენებენ რესპუბლიკის მშრომელბთან გულახდილი საზიარისათვის.

ურნალ „ღროსნი“ მკითხველთა მრავალათასიანი არმიის სახელით ვიხურობებ დიდ წარმატებას იქვეის საშვილიშვილო საქმიანობაში.

დღი სამხედრო ომის დამთავრებისთანავე ქართული ლტერატურის კარგი გამგებლად მგაღობადავსაზრდა მწერლობის მივალა მკვლად.

მაი შირის თვის თემის ვიცოლად, რომლის ვიცოლმა მოხარობა... აგრეთველას განთავსა... მკითხველბას და ლტერატურული საზოგადოებრობის საერთო ურავილება მიიპრო.

დღისათვის მწერად თემის ვიცოლად გამომკვეთილად აქვს 200-ზე მეტი მოხარობა, რამდენიმე რომანი, წერილები თავის კოლექციებზე, ნარკვევები და ჩანახატები რესპუბლიკის მოქონად აღაშინებზე, ვრცელი დოკუმენტური მოხარობები, რუსი, უკრაინელი, სომეხი, ბერძენი მწერლების ნაწარმოებია თარგმნიბი.

მწერლის ნაწარმოებები თარგმნილია რუსულ, უკრაინულ, სომხურ, აზერბაიჯანულ, პოლონურ, ჩინურ და სხვა ხალხია ენებზე.

საგანგებოდ უნდა აღინიშნოს თემის ვიცოლ-

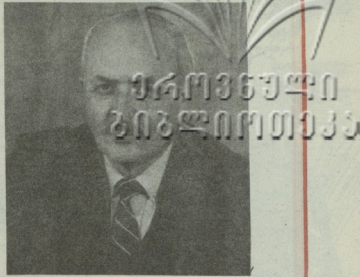
ბის მეტად ნაყოფიერი მუშაობა საბავშვო და სავაწილო ლტერატურის დარგში.

თავის მრავალმხრივი, მაღალნიშნოვრი შემოქმედებითი შრომა თემის ვიცოლადმე ჩვენი ხალხის დიდი სივარული და პატივისცემა დამისახარა.

მწერალი კომუნისტი აგრეთვე ცნობილია როგორც პეტრიტი საზოგადოებრივი მოვამე. მისი მინიშნული აქვს საქართველოს სსრ კულტურის დამსახურებულ მუშაკის საპტიო წოდება.

მწერად თემის ვიცოლის მე ვიცოლადის დაბადების 60 წელი შეუსრულდა.

ურანდა „დროის“ სარედქციო კოლეჯია გულმოდგინედ ულიდავს ჭირდას მუშაობას სახელგანთიბლეს და უსრუვებს მას დიდი ხნის ბედნიერი სიცოცხლეს, მრავალ შემოქმედების გამარჯვებას. მკითხველს ვთავაზობ, მწერლის ახალ მოთხრობას, რომელიც ილია ჭავჭავაძის სიზმარებს ეგება.

ბარონული
დასაქმობისა

წინამოკვლი

თინკო გნოვლაჰი

კომოსრომა

მხატვარი ჯანხალი ზანაფილიძე.

ჩემი თავი ენაცვალის ილიკის პეტერბურგში კი არა, იმას იქით წავყვებილი. ბალობიდან რომ მომეკრა გულსა, უყენად ვეღარა სძლებს... აღბათ მე უფრო მეტი გრძობით მიყვარს, უმისოდ ძნელად ვისამოსია...

ახლა პავლოვსკში ვართ. ილიკომ უნივერსიტეტის პირველი კურსი დახურა და ხაფხულის არდადეგებზე ჩვენი ჰავოლესკის მივავიხრო. ლოზიკო ახლოინიკაშვილის მეგობარის მამიდამ, ვინმე ვეხეხა ფლავიანდშივლის მეგვიდორ ქოლმა, ნატალია ნიკოლაევანა, დავთვით ორი თობი. ის ეყო ყვავილნარში ჩადგმული ლამაზ ხის სახლი, თუმცა მოქველდული. მაგრამ მასზე მაგარი, საშველონივლო ნაგები.

ერთ დროს მრავალციტვიან ოჯახიდან ერთალი ნიკოლაევანა მარტოდ დარჩენილიყო. ერთჯერად მოსამსახურებია ეხეხია და თავისი სიცოცხლის დასის წყოკრად ძველ კარმიდაშიტი ატარებდა. ღილად ვიპარა ჩვენი ჩასახლებით და განსაკუთრებით მოხიბლული იყო ჰაბუენების, ილიკოსა და კოსტას ხეობით.

ეხოში უნდათა ნაირფერადი ყვავილი გაფურცლებულია და გამაბრუნებელი სურნელბა იტბა.

მაგრამ, აფსუს ყვარელი! ამ დროს თუთა და ბალი ჩამაგრებულა, სადართი ვაშლის ლოყა უწითლდებია, ატმებიც ფერადდებია, სხვა ხილიც შეფარულია... აჰ, ერთი, თუთა მაშაჰა დასა პურითა... სხვა ყვრიბი არა მინდა რა...

მაგრამ რა, ახლა რომ საქართველოსკენ გვექნა პირი, ხარკი რომ გამოირიკნებთ, თენინავების ჩაქაჩი გფიქვს დრომეტია. მერმე იქიდალც თენინავები და ბიჭების ორთახიანი არდადეგებზე მარტო ერთ გზობზე შემოვალდებმა. ამიტომ იყო, რომ პეტერბურგშიც სტუდენტმა ქართველობამ ჩვენსავით სტატუსი ქოლბასი მაგობრებელ სოფლებს მიამურეს საჯარაკოდ.

ახლა აქით თეთრი ლამებიბა, ბუნების საოცრება, დღე და ღამე გათანაბრდა... გერა და ვერ ვეგებებით დღუაღმობას. ასე

მგონია, კიდევ მეტი საოცრება რამ მოხდებოდა. თეთრი ლამებიბი ბიჭებმა ამხსნეს, მაგრამ მაინც ვერ ვავიგე, როგორ დასტრიალეს პეტერბურგის მხარეს მსხრ, ჩავა, თითქოს ჩინავლები, ცა კი ნათობს, ბინი არ ეკარება მიდამოს...

სულ რომ მეფეთრა, ამას როგორ მოვიფიქრებდი — ოდესმე სატახტო ქალაქის მარაქაში თუ ვავიერეოდი. როგორც კი ილიკომ ტფლისში ვიმხანია დასართულა და სწავლის ვასაგრემლდელ პეტერბურგს აიბარვა, მომეხეხია და მიიხრა, უშენოდ მე იქაც ვერ ვავძლებო. უმისოდ კი მე ყვავილნარს რა გამაძლიებინდა!

ვისაც სურს ვარდის მოწყვეტა, არ უნდა შიშობდეს ეკლისგანია, თუცა ილიკომ და საძიამოს ვერსიან გზას დავავიქით.

ილიკო, ილიკო, ჩემო კარგო და ნებინრა ბიჭო! რა ციცოლი, თუ ასე შევიყვარებდი, მე, ერთი უთვისტომო კვებაცო!

აბა, წარმოიდგინეთ, ნაყემდე გვგზავცო, ყვარელი! დაბადებულ-ვაზროლი, აქვე შექაბარავებულა, დაადეგ ახსლა გზას და ვიკითხო ათეყო სულ მეფეთრა ახალთახალი სასახლეებით, ძველ-ქანდაკეებით, თუ-აგრბარბებით, პარკებითა და შადერენებით, პრისპექტივითა და დიდ-პატარა ხილებით დამეჭებულ ზღარბული ქალაქში... ილიკომ თქვა: ცივი, ქეთი მოსიპული და უხარბაზარიო... სწორედ ასეთი იყო.

თითქმის მთელი ერთი წელიწადი, რაც ჩვენ პეტერბურგში ვიყავით, ნებინრა არ გვიცხობრია, მუდამ ნეომობირნიდ ვხარავდილ თულს — ნაწილს მაკრებდი ვიგავხანია, ილიკოს მამიდა და მურეგი, ნაწილს ხაზინიდან ვგაძლივდენდ და მცემე. ყმაწილეობის წუმად, ჩვენი სახლის პატრონის მალაზში სანარლო სამუშაოზე დავდიოდი და ჩვენს უსახურ თანხას რა-ღაც ვაკეთებ ვავდებდი.

ბინა ვასილევის კუნძულზე, სადმირალი პირველი ნაწილი ვეგებრა. ჩვენი სახლის პატრონი ვაჭარი ქალი იყო, გვარად კოლჩინა. შექლებულად ცხოვრობდა,

კარვად ვაწყობილი სახლი ჰქონდა და ბლომად სავაჭროც, დიდი მხიარბული ქალი იყო, სულ საქმიანი, სულ მოხარბა... ილიკის თან ახლდა და პეტერბურგის უნივერსიტეტში მასთან სწავლად და მისი ვანუტყერი მძალდაცი კობტა აფხვანა, ხალისიანი, ვინებაახავილი ყმაწვილკაცი. ილიკო სამეგობროდ უყვებოდა კაც ვერ ინატრებდა.

ამ დღეს პავლოვსკიდან ცარსკოე სელოში უხდა წასულიყენნი ილიკო და კოსტა. ერთი დამბრუნული ყვადანი ორივენი მხიარულად იყვნენ, დილოდანვე სავანგებოდ ემსადებოდნენ, ერთმანეთს ვარენებობას ისე ამოწოდებდენ, თითქოს ქალის დასანიდალ მიიღიდნენ. ისინი სამეგობროდ დედოფალ ეკატერინე ჰავჭავაძე-დადიანისს ჰყვად უმეცურეოდ.

ჭერი კიდევ პეტერბურგში ილიკო ხშირად დაიბრუნდა ეკატერინეს ოჯახში. იქით ყოველთვის მიუხარბდა და შინ მუდამ აღტაცებულად და ბედნიერი ბრუნდებოდა.

ქელის მოსვლამდე ჰაბუენებს მავდა გვეწყე. მადიანად ისუბნენ. ილიკის თვალს არ ვამოტრებდი. ეს იყო ჩასხმული, საშველო ტრანის მოხიბლული ყმაწვილკაცი, მაღალი შუბლით, მავი ხნორი თითი, კობტად დაყენებული ულვაშით. და რაც ყველგო მერად მხიბლავდა და მიყვარდა — მისი შუქიანი, მტკყველი თვალები.

ეტლი ბაღის ციფში, ჰემკართან ვაჩენდა თუ არა, ისეთი ყოფით წამოცივდენდი, ილიკო ისე ფათოფუთით მომეხეხია და გაცივდენს, სიტყვაც ვერ დავადებდი, გამეგო როდის დაბრუნდებოდნენ შინ.

ჩასხმული და ეტლიც დაიბრა.

მე მაგიდის ალაგებას შეუდღეო. ფხვრიდან მოხუცი ნახალია ნიკოლაევანა მენინში, ყვავილები გაზონდა ჩასულიყო და ნული ნახივით ფანაბურისკენ მიემართებოდა, სადაც ვანაპარკებით უყვარდა ჯამბო. მაგრამ თუ ესმოი უმისმხად, უშაღ მიიხიზობდა, ვგვრითი თანამებდა და საქართველოზე მამობინებდა რიბეს. დღდით ერთთვის უსვარა თავისი

მეორე სამშობლო, სადაც ფლავიანდში-
ლობთან ბეგრის სანუკარი და გაუტა-
რებია. ქალბატონი ნატალია არ იფიქრე-
ბდა დაღესტნულ ენას და შინ უმარავი ქა-
რთული წყნებ კვირდა იმ აუარება ხატ-
თან ერთად, რომლითაც მოფინელი
იყო სახლის თითქმის ყველა კედლი. მო-
წმუნებ გახლდა და დღის გულთღვი-
ნებით ლოცულობდა. ყველის ეკლესია-
ში მსავა მოღვევას არ შეწყურებდა
და არც ტფილისს და პეტერბურგის
ტაძრებში მთავარებს ვინმე, ასეთი კედ-
ით, ასეთი ნეტარებით რომ ელო-
ცის. ოცლებულია ზურგებით და ეს
ჩურჩულე სიმღერას ჰკვდა. ლიცვის
ღრის არაღის გვერდებდა, ის აღბა
მეგრევის გავაჩნდა და მთელი არსებით
მოჭობის გამაყრთო იყო.

ნატალია ნიკოლაევმა მოგონებით
სახრლობდა. თავისი პაპის, გენერალ
ფლავიანდისგან. საბრძოლო ამებეს სი-
მაყით იხსენიებდა. სუფიერთან და
პატარაობიან ნამსახური კაცის სიუნას
სასიურით ინახავდა და შინ მისი დიდი
ფურცრული სურათიც კვდა — ცხენზე
ამხედრებულთ.

ქართველი თავადშვილები ილია ჭე-
ჭეაძე და კონხა აფხაზი პატივით მიიღო,
უსასყიდლოდ ჩინასლა და მუდამ მკაყა-
ფილი ხედებდა თავიანთ და მოხდენილ
ქაბუქებს.

პენსიის წამოსიკუბება ცხვირზე და
ფანჯარებთან იმ დრომდე კითხულობდა
წიგნს, ვიდრე თავს არ დაეპატრონებოდა
ძილოძიოული და ძეწყვიანი პენსი მძი-
ჯნარ მეგრეზე არ ჩამოუვარდებოდა.

ილია პალესტინეც არ ისვენებდა,
კითხულობდა და წერდა; სიბოძობით
თუკი თეთრ ღამებში გამოსაჩნვედ
საბოძობი ერთკა ახლავარდნილ პალეს-
ტინ პატივი მიდიდობდა სასიურად, სადაც
უმაგრეს ხალხი იყრბა თავს. მეც ბებო-
კაცურად გვეყვებოდა დაბურთო ბილი-
მებს და ზედა ყისბაზე ფიქრს ეკუთვნოდა.
ჩემი მამა-პაპიან ჭეჭეაძეობით ყებრე
იყვნენ მეც უნა იყავი, ბატონის ვაზრე
ნიმინამსახურედ ეიღებ, ილიკის მამას,
გრიგოლს, ბებურაშვილის ქალს, პირ-
მეშვილს და სანთი მარამი ახლო მო-
ყვანილი ჰყავდა, ფენძმადი იყო სიურ-
მის შვილს, როცა დამეკრიდი. ოჯახს
ღარ არევიდა, მთელი ილიკი დედა-
მამაშვილური გრძობა ილიკის ვადა-
გე, ეს გამოც ყმობა მომხსნა და მისი
ლოლა ვავდი. პატარა ილიკის, სანამ წა-
ლოხიბდებოდა; ლოლასი გოგო სალომე
ჰყავდა ვადილად. მას მეორე, რაც მარა-
ბი, თითხ შვილის სულ ახლავარდა ეღვე,
იცილდა წილის, ნათლისმცემლის დე-
ლისის სასაფლაო მძიბობა, გრიგოლის
ოჯახს დიდი ტყვიები დაწამა, მათგან გა-
მოჩნდა ფილისიბერი ქალი, გრიგოლის და,
ამაზობერის ქვრივი, მაკრინე, რომელიც
კრუხებით ვადაცურ ობდებს.

გრიგოლს აბრე ვარიდაცვალა. ამე-
რიდან მე და ილია ბედმა ვადაცვალეთ.
ქალბატონი მაკრინეც და ვადას სალომეს-
გან ზურგე არ აუღდა, მაგრამ არასაწულ
სიბობის გრძობდა ყმწყრით ჩემგან.

ჭეჭეაძეობიან ობრბობი იყვნენ მამუ-
ლითა და ყმებით, შემოსავლითა და ქო-
ნებით. მათი სახლ-კარი სულ არ შეშე-
ხნდა დიდგვარობით — მგელი, მამა-პა-
პური მჭიბურის მთაოლი სახლი, გომე-
რები, შინამოსახსურება სადაგმები,
ერთი მგელი სავარეულო ეკლესია და
ილია, ასწროვანი კაცული დაბურთო
ეზო და ხეილიანი ბაღი... მაგრამ მიდ-

რები იყვნენ სულითა და შთამომავლო-
ბით — სამი ვაჟი და ერთი ქალი სწავის
მალთი იმპობიონენ, ცოდნის წყაროს
წყებობდნენ...

წამიბია ავ გობრბობები ჩემს ნები-
რს. აღერსი იმ შევანებე, უკვე კარგა
მწიფეულ ბიჭსაც კი ჩემი ხელობა ვხი-
ლდისაილს, როგორც ბალს, ჩაწევი-
ლი ოჯახში, ფერბით დაუვჯდებოდა,
სანის ქმეხ ხელს შევატყობოდა, ფეხებზე
ეულერებოდა და თან ზობარბის უხეზო-
ბელს. უმაზრე ზობარბი ვიცილი. სოფლის
მობღობა ჭრე კიდვე ყმწველის წრა-
კობხვამასწავლა და თუკი კარგ წყინე ჩა-
მეივარდებოდა ხელში, წყაქთახებს რა-
ცტევიდებ. ჩემი ნებიური რომ წამობა-
რდა და ცოდნის ვასაღრმავებულ ვაზრე-
ბიდაცა, წყაქთახს მუც მირჩევედა და ასე
ეივსებდა გრძობას ცობნითა, ასე მეფინე-
ბოდა აბრის სიბილდე, ილიკის ამ დამო-
ციღებულბობი კი მამაშვილური სიყვარუ-
ლი მიმეღვარდებოდა.

ეულერბობები, ზობარბეს ეუყვებოდა,
ჩაქიხობოდა ჩემი ფეხებით, ყმწველის
ღრმა ბილით, პირჯავის სასიურით
ვადასახავდა და ფეხკაბებით გავშორდ-
ებოდა.

ჭეჭეაძეობიან უსახური სახლ-კარბ-
მეტი... კომეკი ჰქონდათ მაგარი, სანძილი
და მთუკალი.

ყვარული და ახლო-მახლო სოფლებს
ლუკა ყანბობის ხორბა ეციობდნენ, ვგარ-
კვადენი, გვერდობდნენ, ბაღებს გეტ-
ებდნენ... ზობარბ სისხლისღერული შე-
ტაკებები ამართებოდა. ყოველი ასეთი
თავდასხმის დროს ჭეჭეაძეობიანი კომეს
აფარებდნენ თავს, მამაყაბები კი მხ-
ლით შემეღბდით და მიმეხდებოდა ვეზღ-
ბობით.

დიდი შეუპოვარი და გულიდი რამ იყო
თავად გრიგოლი — ვარში ნამსახური
კაცე, დიდი ნინ-მედლობი არ ჰქონდა და
არც არასილეს გამოქმეულა სადმე თავა-
სანინად... ტვიცლისჩი ჩამსილთ რუსეთის
მეფე ნიკოლაჰ პირველს მთელი ქარბე-
ლი თავსაინანი პირბი რომ შეხედებდა,
ინამთი სიბატონის გამო ჩემი ბატონი არ
ერბა, ასე საკრებულბობი ჩემი ვაჩინავდა,
ყმწახოს" სახელი არ ჰქონდა, აქინაბი-
ანთა" კახეთში ყველაზე მედიარ და თავა-
სანინი თავიდან ალექსანდრე ჭეჭეაძის
ოჯახს უფიღებდნენ.

მართალია, ჰყავდა წინწილის სასან-
დე ჭეჭეაძის შუგენიერი ცოლ-შვილი.
ეგობაძულ ყაიდაზე გაწყობილი უზარბო-
სახური ბაღითა და სასახლით, ნარი-ნარი
სტუბრებით, პოეზიითა და მუსიკით...
დიდალინი ჩემი ბატონი და ქალბატო-
ნიც ესტუმრებოდნენ ხოლმე, ვანსაკუ-
რებით რთულობას... სტუმრობობის შემ-
დე ყვარებობი რომ დაბრუნდებოდნენ,
მათგან ერთ სიტყვას ვერ ვაგონებდით
სინახოსისას, ზოგერთის გულში შური
რომ მალდეს. პირიქით, სტუმრობობის
დიდაც კმაყოფილი იყვნენ და თავიანთ
სილოცვის ეკუთვნიდნენ.

პეტერბურგის ცივისა და ქარბუქიან
ღამებში, ბებურაშვილ მომწარტობა ყვარე-
ბი... საწყვეკარი დღეები უყარ ღარბა, თუ-
მეცა ბებური ნაღვლიანი უმადი მასსოგს,
მაგრამ ის ნაღვლიანობა ახლო მოგონებ-
ობა წინა სულ სხვაგვარიან ჩინდა, ისიც
ერთი კითხილად შესახებობდა...

ყანად ლეკებთან ერთი დიდი შეტაკება
გამახსენდა. ილია მამინ ცამეტი წლისა
იყო.

ილიკის დილა თინდებოდა. რაღაც უწი-
ვეული მსაურმა გამაღწია. ვარბე ვაბე-
-

ვარი. ბატონიანთ მშვილად ეძინოთ. პა-
პის მბრბობა კი ჩოჩიხლა და ვცრილიც ის-
მობი. ამ დროს აიფიქრა ზურაბესსახლი. ბა-
ტონი გამაჩნდა. მე ეზობი დამბობა მაგ-
რამ არაფერი მეთხა, ალბათ გუბნილი
იჯიბო, რაც მამარბო ხელებით ერთი კი
ვაიხება იმ მხარეს, სხვად კარბაზე ვერ
ჩინი ღუნებში იყო მჯივრით უნდა იყო
არაფერი ჩანდა, მაგრამ არაფერი იჯიბო-
ბოდა, რომ მამაქმის მსაქმით სანა სიბილდე
ბედა...

— ყახილებს — ერთი კი დაიბაძა გრი-
გოლ ჭეჭეაძემ და უმალი შინ შევიარა. —
ამ დროს ვახზე ჩამხობდა ზურიანშვიმა
ცხენის ქვნიებით ჩამეხობოლა. ჭეჭეა-
ძიანი მჭიკარს რომ ვაუსწოვოდა, ცხენი
უკვე შეიარბა და დაიბაძა:

— ყახილები, ხალხი!
სანამ ცხენს დამარბავ, ჩაქმული და
შეიარბეული ბატონის ცხენს იფიქრე
გამბინო. თავისიანთ წამეიყვარა, შემა-
ბოლმა და ფიცხელმა დაიბაძა:

— ცხენი
შინათმასახურებებსაც ვეკონდა აბ-
ჯარბარბი, გვეყავდა ცხენები ასეთი შა-
ვი დღისათვის. სულდათებებით ვეყვირი,
ბატონი პირველი უყარ ბიბოლმა. ამის
გამოციღებულთ უკომარბი ვაქე იყო.

ფიცხელად მოემბადინით და ჩემი რამ
ცხენებზე შეესხებით, ქალბები და ბაშ-
ვიები კომესიყავ ფაციფუქით ვაგეშურენ.
მათ შორის იყო ილიკა. ერთი კი შეღდა
შეიღებოდა, შემოგვხვდა. ვინ იყის, იქ-
ნე კიდევ ეწავა ჩვენთან ერთად საბრ-
ძოლველად წამოსვლა, მაგრამ იმ ხანად
იგი ვერ კიდევ ბაღლი იყო, ფრბეურად
ესუბრა და შშეღლი.

ერთი კი მოხედავ მას და ცხენით სოფ-
ლის ვახზე ვაგეზედა.
ცხენისანი მოხეღვრებით ამ დილაღ-
რისი ბაზარში მიმეღუნებდა დარბოდნენ და
პირწინდად მოიკვადენდნენ. დამბობილი
ვაჭრები და ხელოსნები სოფლის უბნებს
მოეყვნენ, იმ დროს გლეხობა მიხილბო-
ნიყო. ვასული და ამიტომ ბაზრის ღუნებში
ინათ კოტარბი ვაჩინებ ბარბოლმა.

ჩემიანთ ფიცხელად ვარბა ალექსანდრე
ჭეჭეაძის ვაყი, პობარბიყავი დაფით
ჭეჭეაძე, რომელიც სასოფლო უზნის
კორბონის ვაგედა იყო ყვარებულს. მას-
თან ერთად ვაგებს კაობტინი ვრიგოლ ჭე-
ჭეაძე სათავეში ჩაუდგა შეიარბეულ
სოფლკაცებს. იქვე, ბაზრის რიგის შუა-
გულში გრიგოლ და დავით ჭეჭეაძეობი
ერა ყახილი უშულოდ დასცეს მიწაზე.
ცხენისებრ არბ-დარიბენენ და ბაზრიდან
ხაიქმხიებით ვაგეღუნდნენ.

ჩემი რამბი თბიანად იესობოდა, გლე-
ხები მინდვრებთან მობრბობდა, ვინც რა
იბარბი მოიხილთა, იმით წამოგვეშველა.
ჩემი თვალით დანებანთ თავბრბობასი-
სინამებული ზურბა ზურიანშვილი როგორ
გამწეგებულ მისდევდა და ყმწვთა
ვინდა მომეხედებოდა. მებრე, როცა ყველა-
ფერი ჩახვბა, გობრი ვენგებაც ცხენის
სიკრებზე ვადასეყვნა, ორბე ხელით ფა-
ფარე ჩაქმდა, რომ არ ვაღმეობრბობი-
ლოყი. მამაც კაცს დასახოსამებულ სა-
ხეზე მარც შეიარბოდა გამარჯვების სი-
ხარულით და ახლო კაცის ობილი.

როცა შინ დავბრუნდით, კომეხი შემა-
ლული გომწი გამოსულიყობდა.

გრიგოლ და დავით შეიარბეულ
გამეღებთან შეყვინდნენ, მე კი ცხენთან
დადებობტი და ეზოში ძლიერ შევარბე
ფეხებით, ილიკა ჩემგან გამიბეცა, სახე
ვახიანებოდა. ჭარ შემეჭიბოდა შემობ-

ხელა, მერე ორივე ხელი ვაშალა, მომხვია და მითითლარე ხმით მკითხა:

— მთავ, მითხარა, რატომ მტრობენ კაცნი ერთორსა?!

პასუხი ვერ მოუძებნე, არც რა ძალი შეძრწვედა და არც იმის უნარი, ამეხსნა, მართლაცა, რათა მტრობენ ერთორსა! წუხდა ყმაწვილი, წუხდა, რადგან კაცთა სიყვარული ჭილაგით დაჰყავ, გრძობა უმძივდა, უღვიოდა, რაც შეძრწვევ თავის ნაწერებში ასე ჭვირიანად ჩაწა-ჩაგრიხა და კიდევ მთავრო მზუნხსა, რატომ მტრობდნენ კაცნი ერთორსა, ასე განუკითხავად რატომ იღვრებოდა სისხლი, რად იყვნენ ერთნი აღზევებულნი, მეორენი — დამდაბლებულნი...

როცა ეს ილიკოს ნაწიერს გვითხულობდი, სულ მისი იმდღევანდელი მტრობიარე და გულსიმეძვრელი გამოხედვა მაგონდებოდა.

...პეტერბურგის უმწველი, ზამთრის უსახურ დღეებში ბევრ რამეს იტანდა. ხშირად ამბობდა, როგორც კაცს ძალი, ისე მეც შევარება წიანის წერით, მაგრამ თავისიანებს ტფილისსა და ყვარულში მაინც სწვრობა ამოღულებულ წერილებს, ბართის ისე არ ვაგზავნიდა, ჩემთვის და კობტასთვის რომ არ წიგნიხსნა. მოუძვედეს ლალა, უფულობას ხშირად უჩიოდა, წერილებში ხუმრობას ურთავდა, მაგრამ რამდენი ტყვილი იყო ამ ხუმრობაში, სამშობლო მხარის სიწირის გამო. თითქოს წერილებში ჩემს ფიქსსა და გრძობასაც კეთილგვ. ყველგვფირი რომ კობტა გამოსდიოდა, აზრიანად და გულში მისაგვედრად. ამ წერილობებს ტფილისსა და ყვარულში აღბნო ბევრ ციფელს აწვიდნენ მისი და ნინო და ნუნე ანტირინგაძე...

გვიჭირდა, მაგრამ დავის შეწვევით თავი მაინც ვაგვეჭინა და როგორღაც მივიარედილი ვიასა სატახტო ქაშაში.

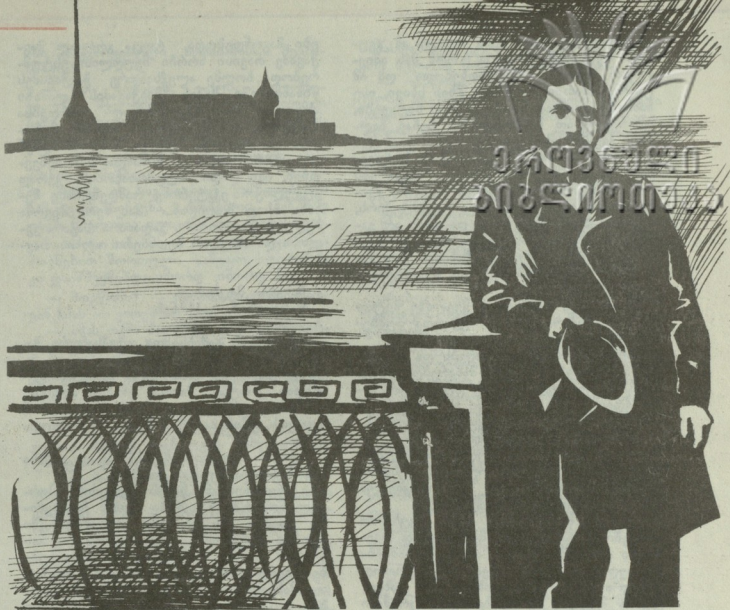
ჩვენ მოხლდა რუსეთის ამბიკრის და ფანჯარათან რომელიც პეტრე პიველმა გახსნა ვერობასაზე. არ დამაყვარებდა ის დღე, როცა პეტერბურგში ახალსაულებრივ სართულზე აგვიყვანა სახლის ზამთრის კაბელონიგება და თიანის კარი ვაგველი, ილიკომ მამხინვე ფანჯარათან ჭიბრბინა, ვალთ იგი და ხელბეგაშლილმა დაიძახა:

— ახ ფანჯარაც ვერობასაყენ!

ილიკო და კობტა განუყოფილი მეგობრები იყვნენ, უერთმანეთოდ ვერ მოეზდნენ. ილიკო სულ წიგნებს ჩაკვირებოდა, „ჩიტი“ „ციკოსი“ მეშვებოდათ უწყე ვაფრხილი ჰყავდა მკითხველობიან, მერეც სხვა ლექსებიც მაკითხა დასაბეჭდა... პარტიობიდანვე მისი უსაბეჭდო უჭირდა, მაგრამ თუ შეეძლებოდა, აღარ მიუშვებოდა. ლექსებს დიდი გაცატყვით გვიკითხავდა. თურდილუ ფავაუტებზე სწავლობდა, მაგრამ, ვატიკობდა, უხივერო სიტეტის საგნები ნაუკლავად იტაცებდა, პოეზიის აღმოდებული უფრო მეტად მხატვრულ ლიტერატურას ენახებოდა. კობტა შეესვენებდა ხოლმე თავის სტუდენტურ ვაჟსა. ილიკო გაიციხებდა, მეგობარს მოეხვედოდა და გეტყოდა:

— რაც კი რამ საჭიროა, ჩემო კობტა, ამ ვოგრაში ჩალავდება... ზოგე ლექცია, სულ რომ არ მოსმინო, ჯობია, ვინაჲს ნაუკლები ნაივად მივიკარებ... მე აღსა სხვა ცეცხლი მიკიდა... წაიციოთ, რასა წერს მია გრიგოლი თავის „საღვთაგმრძელში“?

მე დროს გრიგოლი ორბელიანის ლექსებით იყო ვაბეცებული. როგორც იქნა ჩვენს პოეზიას ფუქსავატობის არტახები

შემოხსნაო, როცა გრიგოლის რომელიმე ლექსი იტყვდა, უთუოდ დასძევდა:

— საქმით წმინდა, ვულსუხვოლე, სიტყვატკბილი და ჰკეამალო!

გრიგოლი ორბელიანის ასეთი შეფასება დაზვიერებული ჰქონდა და ისე მოსწონდა, ერთ ლექსად უფირდა.

ერთ დღეს კობტას ორბელიანის ლექსი „საღვთაგმრძელი“ წაუკითხა. მეც ეკმე ვიკეძე და სულგანაბლი ვისმინდი. ილიკო გრძობითი კითხულობდა, დიდიადრო შეჩერებოდა, საითათოდ შემოგვეხედვდა და კითხვას ისევ ახარტიც ვახაგრძობდა. ღრმად სუნთქვდა, ვატყუბდი, შუშობილი დროს ვარცხნი მინანტრება როგორ ათავზნებდა, პოეტურ სიტყვაში ჭარავდა თავის მიღუვარებას, რაიც ჩემც ვაღმოიკვედი და მეც, ციგნობლივული, ბერისკის ახეუბული გულთ ყუოს ვუგვედნი პიემის სტიქიონებს...

„სი, მამულო, სასურველი, ვინ ვახსენის, რომ მის გული არ ათროლიდეს სისხარულს აღტყვებთა აღვსილი? ვინ გიბოლს დროსა საშოშ, არ დაძახიოს თვისი სისხლი, არ დაეკლას თავი თვისი, მენ დიდებდა, ვითა მსხვერპლი... მინი, მამულის მადლი, თქვენა ხართ ჩვენს დიდება! თქვენსა სახელთა ამაყად წარბისთქეამს შთამომავლობა! თქვენსა საქმეთა მოთხრობით მიხუცეს ციგნლ თოედინება, მხნეობით აღტყვებული ჰაუბუკი ხილსა მისწვდება...“

როცა ილიკომ კითხვა დაასრულა, ღრმად ამოსუნთქა და თქვა:

— აი ჰეშვებოტი პოეზიის ერთადერთი და სწორი გზა... მოძიობა და მოძიობა, სამშობლოს სიყვარული და მისთვის თავადდება! აი ვაღვიძება მიძინებულ სულსა!... ჩვენ ასეთი სიტყვა გვინდა...

თქვინი არ ვიცი და მე ამ ლექსის ტყვიობაში ვარ. თითქოს რაღაცს მიხმობს გული, რომ ეს თემა კიდევ უფრო გრცლად და ხშიანად ადრედეს პიუნიაში... იქნებ ჩავეწვდემ არბნულ სიტყვებს... სათათური მოთქვრებულ მაქვს — ახარდული... ჩანს, მე ვალთ ვაგვეძვევი მია გრიგოლის მოთქვრებს... სხვა საჭიროველი სად არის, რომელ მოთქვრებს? ვირ გულადი, ჰურადი, მებაროლი შავის ბედისა... რა სიტყვებია, რა განცემა და ლექლი...

მე დღიანად აჩუქდა და თავყულები ვატყვებთ წერდა. ჩაიწერდა სასათელი, რთრავი შეშინათებდა. ის კი იჯდა ღამეზათევი, დაზავული...

გრძობილი, როგორ თანდათან შორდებოდა ჩემი ნებოთი. აღორე ჩემი აღერისი უხლოდა ძილის წინ, აღორე ძილის მომგვრელი ზოპარბე... მე ეს გულს ტკველი, მაგრამ იმ ახარსა უნდა შევეგუნებოდი, რომ იგი უკვე ჰაუბუკი იყო და ეს სიმორე როგორმე უნდა ამერბან...

ილიკოს სახით უწყე დე ამადიანს ვაღვადი. ის სულ სხვახარო, საყვარელი ჰაუბუკი იყო და ვგრძნობდი, როგორ იზრდებოდა თივისი ქვეყნის, სვევაშარებული ხაზის მოსარჩილად და მასხურად... ლექსი ამისთვის უხლოდა, რადგან მისი თქმისა არ იყოს, პოეტური სიტყვა ამადიანის გულსიგნად ყველაზე მოკლედ და პირდაპირ გზასა პოულობს...

საღამომით ვენთნა ახლავარდები ეკრებოდნენ. ეს წრე თანდათან ვაზარდა. ვარ ორი და სამი კაცი თუ მოდიოდა, მალო ახლავარდები ღრიავითი მოედებოდნენ ჩვენს ბინას, დასხვობოდნენ, დალაგებოდნენ, ზოგი ფხუვდებოდა ახრეულ და იყო ყმათი, სტრუყის ჯრითი, ცხარე ვაგვაგმოწვევა ახრისა... შექსპირის, ბართოსის, უმწველის, მიცევიის, ჩერნიშევსკის, ვალტერ-სკოტის, შილერის ვამდღებულ სხენება...

ვატყობდი, რომ ჩემი ილიყო ამ გგუფის მუცელში მოექცა, რომ მას ამფორიან ბევრი დამ ეთხებოდა და ამ ცხარე კანთში, როგორც მისი სხევი, ისე საინათბო ანთქვამი მისი სტყევები, უპირველესად სამშობლოზე, ბერვე ხალხზე, ქვეყნის მომავალზე.

მაშვედ მაშამისა, გიგოლის სიტყვები გამახსენებოდა ხოლმე, შვილები რომ მთავრებოდა: „ყველას უყვარს, შვილებო, თავის ქვეყანა, და როცა უფრის, ძეგლია კაცმა უტყუარად და თავი არ გაიმეტოს. ბავშვი იმეტებდა თავს და ბევრნივე სახელი დაიღწა, სახელი ვითრეც თავისის ვაჭკობითა და ქვეყნისთვის თავდადებით“.

სწორედ ეს, რომ ახლა ყველაზე მეტად უფროსა საქართველოს, უფროსა ბუნებრივ რუსეთს...

უნებრადი ანთებულ ბიჭებს და იმეღას შუქი მიზათება გულს, მხარგრბა ისიც, რომ ამ შორეულ მხარეზე ფუჭად არ ვიკლავდით სხვა, რომ ჩემი ნებისყოფი დღით დღე სულ სხვა კაცად მესაჩივრდა.

გი არტკეცებით ამბობთ:

— ჩვენმა ახალგაზრდობმა ძალად უნდა გაავითონო ბუნებრივი რუსეთი თვალად დარჩინილი წინათაობის გულისტკიპილი უნდა გადვლენის აღმოსაყვადი.

სულ არ მჯერას, თუ ასეთი ცეცხლით აინთებოდა ბავშვობაში შეტისმეღად თვისინეთი და ჩემი ილიყო. ოჯახებმა ამბებმა და, დედისა და მამის სიკეთლმა უღროდ დანაჯრა იგი, გულჩინობრიობა გახდა, უფრო მეტად მტრინობაზე... ცრემლი წმირად უნდა თვალში და მე ეს გულს მიკლავდა. ვცდილობდი, როგორმე მისი ტყუილ სულის მალაოვროვლიყო.

ახლა სულ სხვა იყო იგი.

ნეტავი თუ მივიღებდნენ ცარქკოე სელოში? წართმედივინა, როგორ შეგვეგნებოდა ჰაუტუესი სამეგრელოს დღეფაღალი, უღამაჰესი და უფაჰესი ქალი მეთვერთი ჰაუტაჰე, რომლის მშვენიერობა მოხიბლული იყო რუსეთის იმერეთის საბატო ქალაქში... მივიგებმა იგი თავისი მშვენიერი და ზრდილი შვილებით, რომელთაგან თერთმეტი წლის სალომე ბავშვური წრეგლი სიყვარულით დაუმეგობრდა ილიას.

...მართეს ერთ წყნარ საღამოს ჩვენსა უსუნობი ქართველი კაცი მოვლდა. სახლის პატრონის კაჟირიღებმა წარმომიღებინა იგი, თითონ ეს თავის საქმეზე გატრიალდა. კაცი შინ შეაქწივე, ერთმანეთს ხელის ჩამორთმევი მივესალმეთ. ზემო საოსიგელა და ქუდი ვისტიბოლში დადგომებინა, თუქის ჩემქმები კი ეცვა. მოწონებით იქცა. ილიკე მოითავსა.

— სადაცა მოვა უნივერსიტეტად, — მივეუკუ უცხობს. შეგეფქირინდი, ვის უნდა მინდოლოყ ეს კაცი.

— მან ბავშვი გამოიწოწოდა და დმლითი მოიხრა:

— გადვალთ ბატონო ილია ჰაუტაჰეებს, დიდი ქალბატონის, სამეგრელოს დღეფაღალი მეთვერთი ჰაუტაჰეებისაგან. ბაიათი დამითვა, ათარ ვაჟურდა, ვესტიბოლში ჩავაბიჯე, სადაც ტყაუქები და ბეჭებს ქუდი დადებოვებინა. მართლი სახლის წინ იყოდა. გამოემშველიობა და მარხობის მოკალოვდა.

როცა შინ შეგზრუნდი, მაგადივე დტევეფული ბარათი შევათვლითვი.

ეკატერინე ჰაუტაჰეა? ბევრი რამ გავმეგობა „ნიათაობი“ ოჯახის ამ ბოზიბეჭ ქალზე, სამეგრელოს ბრწყინვალე დღეფაღალიზე, მაგარმ მაინც ის მშვენიერი დღე-

ები მაგონებოდა, როცა გრიგოლ ჰაუტაჰე თავისი სორჩი მეუღლით ისტუმბირებოდა ხოლმე აღუქსანდრე ჰაუტაჰეებს წინადადებში. მაშინ ჰაუტაჰეების ღამინა ახლენობი ახალგაფურჩილი ვარდებსა ჰვადენენ, მაშინ ბედნიერი ოჯახში მუსიკასა და პოეზიის მუზეტი ბატონობდენ და კახეთის თვალად წინადადს მიირჩეოდენ, იგი დიდი სტუმრიაობის ვერად ქველუდო. ეკატერინე რამდენჯერმე შეხება, ისიც ვაზირიდან... მის მეტი ბევრმა ბედულქობითობამ გადაიარა საქართველოსა და ამ ერთი ბედნიერი ოჯახის თავზე.

...გადა დრონი, დრონი, ნაგებნი მტკბარად, წყაროდენ, ვაკქრინენ, სიზნებრებო, ჩქარა... — უნებლიეთ გამახსენდა ალექსანდრე ჰაუტაჰეების ლექსის სტოქოენები.

ილიკე გვიან დაბრუნდა უნივერსიტეტად. კოხტავ მასთან ერთად მოვიდა ეკაშამი გაზაღდებული მქრლად, მაგრამ დროის უქინ ბავშვი შევაგებე დღეფაღალი.

ილიკოს გაუკვირდა, სწრაფად გახსნა და მხაბალო შეუდგა კითხვას. წყაროდენს ამა წლის „ოსტრის“ პირველი ნომერი წყეთობა ილიას რამდენიმე ლექსი. ეს ლექსები პეტერბურგში ჰქონდა დაწერილი. დღეფაღალი ბარათს სვედის სალონი ვასცედა, მე ახლა ჩემი ბედნიერი ყმაველქობისაგან პოეზია თუ მანგლდო... ილიკოს თავისთან იმბოდა და გასაქვლად და სამეგობრად, მისი შვილებიც მოწადინებულნი იყვნენ პირველი დაახლოებისა.

— რა გულითადი ქალი ყოფილია — წამოიხატა კიხტა აფხზმა. — მთელი პეტერბურგად მაგის მამაკობაზე ღამაჯობს, იმარ ფეშარ რომ შეგზობოდა ნამდლითა და ყაბახიხით ცხენზე ამხერგებულა... პოეზიის მუხა და სიღამაზის ღმერთი... —

— გავეშვიტე, კოხტა. ხეცვლდე ვეგბოლო დღეფაღალს! — აღტკეცით მიმართა ილიკომ მეგობარს.

კონტამ კი ეცეცლზე წყალი გადალესა: — უნებოდ ნაიათი არ ვადადეგა სიამბოვნითი ვეახბოებდა მის შუნი ვაჯცხობა ზემო რაოკრე მოვარისა და პოეტისა... კოხტას გულითაც უნდადა, ხეცვლდე სამეგრელოს დღეფაღალს, მაგრამ მაინც არ ვაჟავა. შეგობარა გამოაწყო, გზა დაულოცა და გაისტუმრა.

გვიან დამით ბედნიერი და მკაყოფობი დაბრუნდა ილიკე. ძილი არავის გვეკარებოდა და იგი აღტკეცებით მოგივრობდა ჰაუტაჰეებთან სხელოვანი ქალის ოჯახში გატარებულ სიამბოვნე.

ქვივე ქალს, დიღთა ქრთა მომბიენელსა და ბოლოს ბედის ზორისა, ახლა მთელი თავისი არსება შვილების აღზრდაზე ჰქონდა გადადგებულა. შვიდი შვილიდან თიხი შერჩინოდა და თბილი ქვეყნის გერგობის პეტერბურგის სულსში სულის კანკალით დამოფიქსებდა. ღამადა და ვინიერი ბავშვები უზრუნველობდენ.

დაჟევა ილიკე და სულ დაწერილებით აზრობდა მათი გარეგნობა, თავდადებითი ჰაუტაჰეების სიხალდე, განსაყვარებობა ჰაუტაჰე სალომეს მივინობა, რომელიც იმ საბოლოოდ დაუმეგობრდა.

იმ დღიდან ილიკე ხშირი სტუმარი გახდა ეკატერინეს სალონისა, სადაც ვარდელ ქართველი სტუდენტებისა, თავს იყრიდენ მოწინავე რუსი ახალგაზრდებიც.

ილიკოს გული ნიღადა იმით იღვრებოდა, რადგან ამ უსარჩებარ ქალქში თბილი კერის მიგონა, სადაც უფროდ მოსკოვის მშვენიერი პანგებში, იყო ლიტერატურული პეტერბურგის და პოეზიის მუხა აუღრული და თავის ნიღადა.

ილიკოს სულსწრე სმქრებულ რეიტქრ ეკატერინეს სალონიდან დღეფაღალი, დღეფაღალი და აღტკეცებითი მტკბარობა.

როგორც წინა დღეფაღალითა შეკრებილი შამთარა, ბევრი ჩვენებური რომ ვერ უძლებდა: ან პეტერბურგის ტრეგობა, ანდა წუთისიგველს. ჩემი ილიკე პირველ ხანებში ვერ ვეგობოდა, ავიადგებოდა. ერთხელ, სიტყვა შევაგობა, იქნებ შინ დაბრუნებულუთავით-მეთქი.

— პეტერბურგად მართკ თოვლი, ყინვა და ჰაზრბუკი ხომ არ არის... მოგებობრდა, ძიავ? იქნებ შენ დაბრუნებულუთავე ვიცი ვიცი ვეგობოსაგან გვეყვება... მე კი ამ სვედლის წყურტილობა მომიყვანა და უნდა გადავძლიო. პეტერბურგადენ იწყება გათმდეფობა ქვეყნისა... იქნებ ვერ ასე საგრძობობი ამ არის მისი ახალგაზრდული მათი ფთეჟა, მაგრამ რადგენ დიდებულად იფურჩენება აქ მოწინავე აზრი, ლიტერატურა, მუსიკა, მხატვრობა, ზურითომბოვებოდა... ვინც კი სათავე არ არის ნათელი მომავლისა? ფეხზე დავდებთ თუ არა, გაგისტუმრებ ყვარულში... —

— რას ამბობ, ილიკე, რე უნებუნლად სავაგებოდა! — შევაგბე შემიხებულმა და ღამის ავაცხობდი. ათეფაღა შემატყო და დამიყვავა.

— პო, კარგი, გვეგობო... ღმერთმა ხომ იცი, ახლა მამაც მენა ხარ ჩემი და დედაც... ვინა ქრს ვავაზარ შენს ამავსა!

...ჩათავდა ჩრდილოეთის ზამთარი და მოვლდა ვაბაფხული. სიხალდე შეუმეგობდა ჩრდილო მხარის და თითქოს სულ სხვა სტახტო ქალაქი ვინებოდა. მარხილები ეკიავებოდა და ეტლუბმა შეიცვალა, ქალაქი ვამოცოცხლდა, მოღვდა ჩაქცულ მოქალაქეთ ვაბაფხულის ნათელი სხევი მოვედოდა და დიდი ქალაქი ფუტკრის სესავით ახუნებულა.

მაისის დამლევი დიდი ზემიით ავურთხეს ისაყის ტრამირი, რომელიც ორმოცი წელი შენდებოდა. მილოქის ხალხი მოაწედა მის ქურთხევას. წყისრის დასაცავად ვარი და პოლიცია გამოიყვანეს. და აქ, მთვეფელდობის სახეობი მსვლელობის დროს, კვლავ შორიდან დავგინებ ეკატერინე ჰაუტაჰე თავისი შვილებით. ეკატერინე მართლა ქართველთა სამაჟიო ქალი იყო თავისი კლემბობა და სიღამაჰობი. და იქვე ტრამირს ქურთხევებს ეამცა, თვალსაჩინო იყო მთელი იმდენ ხალხში, მუფის ამაშობა რადაც გამოირჩეული მშვენიებით სავსე.

ილიკოს გული უღლამ მისი ოჯახისაგან იღვრებდა.

და პა, სწორედ ამისი დატსტორი იყო იმდღეფაღალი ვამზავრებოც.

შინაურ საქმეს მთავები ხელი. თვალის შეგარება, ფანატურბო, საგარეოქოში ჩამჯდარ ქალბატონს უწევს მომპირება რუკი და მშვიდად მისეხებულობა ალბათ ბურანში ელურსებობდა ყვეადღების სურვილი და გილონი ნიაგი.

დიდი ფაციფუცა და მხელორინი შინა-

მოსამსახურენი არ ჰყავდა. მართალია, ნატალია ნიკოლოზის ცოლი ყურთ ავდა, მაგრამ მაინც ზემოდ აღიზნებენ და ასევე უმხროდ ავიტოვებენ საქმეს — თანხები დალაგება იქნებოდა, კერძები მოხაზება, სარკები თუ სხვა რამ საოჯახო საქმე. ქალბატონს ერთგულად ემსახურებოდნენ, რადგან იგი მტრისმეტად ლობივ იყო და აღურთხავდა იყო.

შინამოსამსახურეთ მეც ვაშველებდი ხელს, უმეტესად კარ-მიღამის მოვლაში, ვაზონების დასუფთავებაში, ვეკვლიებისა და სხვა ნარკავების მოწყობაში. სანამ ნევიტ ბიჭებს ებნათ, საუბრის მოშორებდაც ვაწყნარებ.

...ალბათ უკვე წამოვიდნენ კიდევ ცარსკოე სკოლაში.

სამზარეულოში ჩავდიდი ვახშის თაღრივის დასაქმრად. ვიყავარ, რომ უკან მობრუნებულ ნამკვარს ბიჭებს მოშვიდებოდა. ეს იყო სლამის, რვა საათის, როცა ქალბატონს მისამსახურედ მოახსენა დრო, სლამის ბინდს კი პირი ან უჩინადა, თეთრი ღამე თეთრად დაგებოდა.

შზარეულო ერთი თვისა, ჩვენებური რაჟველის მსგავსი, დიხვი კაცი იყო, იკობი, უკვეცა, მარგა ვეგლითადა. ყაშვილობაში შესწრება ვეხერალ ფლოავანთშვილის და მას აქეთ ამ ოჯახის ერთგულ მსახურად დარჩენლა. კერძებს სადგანებოდ ურჩევდა ქალბატონის და მისგან საყვედური არასოდეს სენება. საქართველოში თავის ბატონს ხლებდა, ჩვენებურ კერძებს ისეთი დამოყრებით ჰპატივდა, უკეთესი კაცი ვერ იხატებოდა. ღობადირო, ხან სადღობად, ხან ვახშად თავის ნახვლას მოგართმევდა დიდი მოწონებით. ბიჭებს მოსწონდათ მისი შემზავებული კერძები. ერთხელ, საილიად, როცა კვებუნით ქაოხის ჩინობაში მოგვართვა და ყაშვილებმა გატაცებთ დაიკვირვნეს, კი ვიცი, რა შემტყუარ ილიოქმ ისეთი, ალბათ გაკვირებულბრალმა შეხედეთ ადფროვანებულ ვახშებს, რომ წამოიღვა უმაღლე, მზარზე ხელი მოხვია და მოითხრა:

შენს ვაკეთებულს მაინც სულ სხვა გემო აქვს, ბიჭ... შენი უფრო გვეგება.

ღმერთო, რეზლი და ხატო, მე ისეთი არცა რა გამოიღვა გუნებანი, რომ შზარეულისა შემწურებოდა, მაგრამ ილიკოს აღურისი მონკე შემადა და თუ მანამდე მუდამ შერჩევითა და გულდასვენებულბრად იკრებდა, ამის შემდეგ სულ მისი სტუკები მახსოვდა. შენი უფრო გვეგებობდა და მთელ გულს ვღებდებ, გემოილი და შესარჯი კერძი ვამკეთებინა.

იკობი სამზარეულოში ტრიალივდა.

— არ ჩინან ბიჭები?

— არა, იკობ... ალბათ დიდიად მიილიხინეს ცარსკოე სკოლაში...

— დიდებულო ადგილია, ამიტომაცაა ცარსკოე... ყთილიხათ?

— არა.

— სთხოვეთ ჰმბუქებს, წავიყვანონ იქ ნაწილიად საბითხვა... ახლა მე აგერ, ნამცხვარს ვუშავებ მაძა... ვიცი, ოლია გრიობისის როგორ უყვარს ტბაოლეული.

— გმბოლეობ, იკობა

— ვასამკურნებთ მომდის თვალში შენი ბატონი. მეტად მოშობილავი ახლაგზრდა, თანაც პირად... ეს კი, იცი რა არის ჩემი ზრთი? აი, როგორ ვითხრა... მე პუშკინს თავყახა ვიკემ... ის რუსი ხალხის ღმერთა... მე ასე მომჩინა და რადგან ის პირდა და ღმერთი, უნდა ვიფიქროთ, რომ შენი ყმაწვილი ბატონიც მომავლში ღმერთი იქნება... რა თვალები აქვს, კვე-

ანი, დღევანდელი ადამიანისა... შეგიძნელება?

— რა ბრძანებ, იკობ, შეგიძნელებია?.. შეგილოთ გამიზრდა, ილიკო ჩემი სიცოცხლის ნაწილია, ის ჩემთვის ღმერთიცაა და უფრო მეტიც...

— ერთგულად და საყვარულად აღმანის ფიქრები, — ჩილიაბარა იკობმა. მერე ის საყვანებოდ გამზადებული ნამკვარი მიჩვენა, რომელიც ვახშად უნდა მიერთშია ილიკოსა და კონახათვის.

მართლა ჩინებულო ნახევარი იყო, გემოვნებით მართლული. სამეფო სუფრასაც კი დასაშვენებდა.

— მოგწონს? — ვითხრა იკობმა, რადგან ხმას არ ვიღებდი.

— ამას თქმა არ უნდა, იკობ... შეგიძნელებდა, უფრო მოგებარა... შინ რომ დავბრუნდებოდი, ვითუ ილიკოს მოგნატროს... მაშინ მე უნდა ვიქნებო, ეს სურვილი შეუცნაურლო.

იკობმა მზარზე ხელი მოხვია.

— აი, ეს არის საყვარული და ერთგულბრად... მაგრამ ჩვენ უკვე მოხუცი ახგულბრად ვართ, ჩემო კარგო.

...სლამის ჰმბუქები გვიან დაბრუნდნენ ცარსკოე სკოლაში. ილიკო სხვა დროსაც მინახავს რამდენიმე დღეოთხანებულა, მაგრამ ახლა სულ სხვა იყო...

— ის სლამის პირველად ვაგვიგ ბარათაშვილის სახელად.

ვიღას ახლავდა იკობის ნამცხვარი, მისი უნდოდა მილი და მოსვენება ილიკოს აბიბოტრებულ გულს ვერავითარ აზომშიც და და ვახუშტეიტლე ვაიხათოდა:

— ეს რა პოეტი გვეყოლია! ეს რა კაცი დაგვიკარგავს!

— და ამას, ვინ იცის, მერამდნენდ მოაკოლებდა?

— აივც კაცი ვარა, რომ ცოცხალი დედადას ემკავსოს.

იყოს სოფელში და სოფლისთვის იყო იზრინოს...

— გასწი, შეჩინა, შენს ჰენებს და აქვს საშობარო...

— და ნიავს მივც თფირი ჩემი შავად მღელვარია...

დალუბიკო და აღლვებულ ილიკოს ახლა დიქრისა და გრძობის თანხაირო ხნოდა. კაცი ისეთი, რომელიც გრძობათა ასეთი აფეთქების ეამს აზრში ვაუტოლებოდა... მაგრამ ჩვენ, მისი იმბამილედი მძინელები, ვინ ვიყავით, რომ ამ სტრქონების სიღრმეებს მისებრ ჩავეფიქრობით და ჩვენც ილიკოსთან დავკვიძება:

— ეს რა პოეტი გვეყოლია! ეს რა კაცი დაგვიკარგავს!

...მთელი ღამე ვერ მოისვენა, შვითავდა. კონამ მაიმოთ ცარსკოე სკოლაში მათი სტუკობის ამბავი, შეხვედრა კმატრინისთან. პირველად აქ გამოჩინდა დიდიფლამა ნიკოლოზ ბარათაშვილის ხელით ნაწერი ერთ რეველი, რამაც ასე გაღარია ილიკო. ეკატრინემ წააყიბა, მერე ილიკო რეველი ქაობა ვეღუში ჩაიკრა და ჰმბუქებს თუხრა: „ესს და კლბატონ ნატალიას ჩამაწალა უუნებოდათ.“

— მერე დღეს ილიკომ დავგვიკვლად მოსიყვნა. როცა მე, მილილი მერიკაცს, ცოცხა გვიან გაეღვიდა, ილიკო ამ დროს ბატონი იყო ვასული და ქალბატონ ნატალიას ჩამაწალა უუნებოდათ.

— აღმონდა ქართული სიტყვის კიდევ ერთი დიდი ვარსკოლე... ამბორწყინდა ის, რომ ჩაქრბა აღარ უყვარია!

ნასაუბრეც გელი დაბარა და ცარსკოე სკოლაში წასულა ვადწყვიტა.

...რა მომსვენებ, — ვეხებნობოდა კვავა აღზნებული — დელფოლის უნდა ვთხოვო, ცოტახნით დაბითობს პირათაშვილის რველები, რომ დღეს სინათლე ილიოს მისმა მარგლოკარებმა...

...ვთხვე, მეც წავიგებდი ცარსკოე სკოლაში, რაზედაც მაშინვე დამეხიზნებოდა და ჩვენ სამიერო კატეგორიები. ვახში მხიბაოულად იყვნენ ყაშვილები. კონტა იხუნებოდა, ოლია კი ამყვანებულ ვარგებს ვასკვიტოდა. მის ნათელ სახეს ღიბილი არ შორებდებოდა, სიხარულით მიიჩქარდა, როგორც თავდევანებით შეიკრებულ იყო პირველ ჰაიმამზე. სხვას ვერავფერს ვეძარებოდი მის იმღელვანებულ ვახშებს.

ცარსკოე სკოლაში ეკატრინე ჰმბუქებს ბინა ვენერალ პეტრე ბაგრატიონის სახელში დავდი, ვირო პეტრე ბაგრატიონის ბიძამგული ვასლდათ, იმერეთის ამალის კონთის უფროსი. იმ დროს აღუქსანდრო კეროეც ცარსკოე სკოლაში იხუნებდა და მეფეთა ეს საავაგრო ადგილი სასეე იყო ჯართი, პეტრეგარდის არსებობით...

ბაგრატიონთა კამერდინებმა მოგვახსენეს...

...მისი ვენერალი და დიდოფალი ამ დროს პეტრეგარდს ვაემგვახვებოდა.

სასახლის ერთ-ერთი ფანჯარაში ვკვირბანს წყროლი ხმა შემოგვეცხა:

— ოლია!

ეს სალომე იყო, ეკატრინის ქალიშვილი, რომელიც იმ დროს უკვე სევტ ქალის ტრატულა ჰქონდა მინიჭებული.

იგი ვუხარება უნდა მოსწყნა და მაღელ ილიკოსავე ფრთაშესხმული ვამოგებნა, ყელზე შემოვივლი და მხურვალედ ავკოცა, საყვედურებზე დაყარა, გუშინ ჩვენსა ჩართი არ დარჩიო.

— აი, ისევ მოვიდი, სალომე... დედა პეტრეგარდს წასულა...

— ჩვენ ხომ აქ ვართ, ოლია! — თვალში უხრწყნადა ვკვირბანს. თავი მდამოვლიდა დაკვირდა, ილიკოს ხელი ხელში ჩამკიდა და სახსობისავე წაყვიტა.

ვენერლის კამერდინიერი მორჩილად გამოგვავა.

მაღელ ჩვენ მოვხდით ქვირფსანი ავეგით გაყვითლიდ დარბაზში. მოვდგნენ მატერობის ვევიტები, წივო და ახლო. გამოვგმანდა პაპარა თმარკო. ბავშვები იყვნენ, ვერ უშუქიფარი ვაშვილები, მაგრამ მათ სილამაზეს ისიც აქობდა, რომ უღერესად ზრდილნი და თავხაზანი იყვნენ. კონტა თამირკის ვეთამაშა, ილიკომ კი სალომეს ბარათაშვილის რველებს სთხოვა.

ვკვირბა შეტუნებულა შაიხრდა.

— დედა აქ რომ არ არის... ვაგვიჯერდება, ილიკო! — მიუგო მან გულდაწყვეტილი. უნძობი ჰმუნება დავეცი, რომ ილიკო თანა უუნებოდა. ეს კი არ უნდა მომხდარიყო მათ შეგობოლულ ურთიერთობაში. ვკვირბა ვეღუში. ილიკომ მაშინვე მონახა გამოსავალი.

— არასად არ წავივებ, სალომე... აი, აქვე დავჯდები და ვადავწერ... ესეც არ შეიძლება?

— ჰი, ეს კი როგორ არა! — სალომეს უმაღლეს დღებურად ხალისი, ხელები გამაშო, ილიკოს მოხვია, მაშინვე გამორდა და კახისავე ვკვირბოდა.

— კონტა მომბრძობდა და მოითხრა:

— იმ რველებში ვადავწერას ვკვანახანი უნდა. სანამ ილიკო იმუშავებს, ჩვენ ქალბატონ ვავდიო.

მართალია, ილიკოს ჩვენთვის აღარ ეკავ...

ტრების თვარის დამდგომი რეჟისორი და სამხატვრო ხელმძღვანელი.

სალამო-შენხველარს

გამოჩენილი ქართველი მწერლის თამაზ ჭილაძის შემოქმედება კარგა ხანია გაცივო სამართა და საზოგადოებრივად მოიხვედლა. მისი ნაწარმოებები ითარგმნა მრავალენაშენ. მწერალმა საერთო აღიარება მოიპოვა. სწორედ ამის დამადასტურებელია ის თბილისელებიც, რომელიც მწერლის მოუწყვეს მოსკოვის ჩუხივის სახელობის ბიბლიოთეკის მკითხველებმა.

სალამო გახსნა ბიბლიოთეკის დირექტორმა ელიზავეტა შეფტელმა. მან ხაზგასმით აღნიშნა მოსკოველი მკითხველის ღრმა ინტერესი თამაზ ჭილაძის მრავალმხრივი შემოქმედებისადმი. მისი წიგნები თაროზე არ არება — მათ კითხულობენ გატაცებითა და შთაგონებით.

სალამო-შენხველარს უძღვებოდა ცნობილი მწერალი, საქართველოს დიდი მეგობარი ლილია ლბედიანსკია. თავის გამოსვლაში მან ილაპარაკა საქართველოსა და რუსეთს

შორის არსებულ მეგობრულ ფესვებზე, ძველ და მტკიცე ლიტერატურულ კონტაქტებზე ამ ორ ხალხს შორის, მიმოიხილება თამაზ ჭილაძის შემოქმედება, მისი პირობა, პიესები, დრამატურგია.

თამაზ ჭილაძის სტილისა და წერის თავისებურ მანერაზე ისუბარა ახალგაზრდა მწერალმა, მთარგმნელმა და ლიტერატურათმცოდნე, მაიაკოვსკის პრემიის ლაურეატმა ვლადიმერ ერბოშვიტმა.

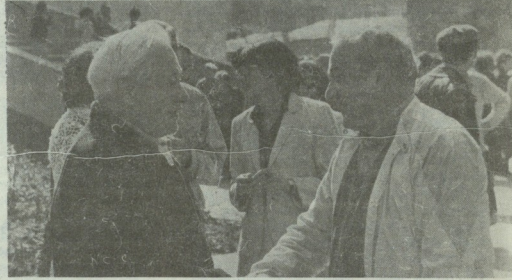
მკითხველებმა არა მარტო გამოხატეს თავიონ დამოკიდებულება თამაზ ჭილაძის პიესებისა და პროზის მიმართ, არამედ წაითხიეს საყუთარი თარგმანებიც.

ექიმები, ინჟინრები, პედაგოგები, სტუდენტები — ჩუხივის სახელობის ბიბლიოთეკის მკითხველები, აღნიშნავენ მწერლის ნაწარმოებთა აქტუალობას და მრავალფეროვნებას როგორც თემის, ისე ფორმის მხრივ.

თამაზ ჭილაძემ მადლობა გადაუხადა ბიბლიოთეკის მკითხველებსა და კოლექტივის გულთბილი მიღებისათვის.

ამ ყველასთვის გასაგებენა ლსუბრობდნენ რეზო ვაზროაძის მართიენდო მოსკოვსა და ლენინგრადში გასტროლები დღის. გაზეთებმა: „ნივესტამი“, „სოვეტსკია კულტურაში“, „მოსკოვსკია კოსმოპოლიტა“ და სხვებმა, მაღალი შეფასება მისცეს ქართველი. მასიბოთების ხელგაშლას, ყველა გამოხმუტრებაზე მრავალმეტყველი იყო სპექტაკლზე მოხვედრის მსურველია სამხრველია მაყურებელია გიშრველია დარბაზი.

რეზო ვაზროაძე დიდი ხანია ცნობილია ჩვენს ქვეყნის მაყურებლისა და მკითხველისათვის, როგორც პროზაიკოსი, დრამატურგი, სცენარისტი, მხატვარი. ახლა იგი მაყურებლის წინაშე წარსდგა, როგორც მისი მიერ რადიონიჭრის წინ შექმნილი მართიენ-

სერგეი ობრაძევი და რეზო ვაზროაძე მოსკოვში.

ლა. სალომემ რვეულები მოუტანა, ნიჭომ და ანდრომ სპერ-კალიამ... ახლა იტოკოს ბარათაშვილის ნაწერებთან განმარტობა ყველგვის ერთიება.

მე და კობა ვასასვლელიცავე წავედი. მასუბრა ეზოში ჩავაცილა. გვერტისა, ეკავაზე ზომ არ ინებებო. კობამ მაღლისა გადაუხადა და მიუღო, ყვებით გავისინებებო.

ადვილი სათქმელია, ვასიერნება! სანამ ძალა მყუი, მივეტრუნებდი. ვგრანობდი, რომ მართლა დავერდი. და ამ სიბერეში შევეყურებდი თეთრად მოქაქათე ზოადრულ სასახლეებს, შადრავენებსა და ფანაჩატურებს, შიდრულ ეკიპაჟებსა და დანატყურებულ ხეებით დანრდილულ ხეივანებს. პავლიკსეთი მოიბლულს ცარსკოე სკოლი უფრო მომეწონა. კობა თვებმწონხელ ყველმორებულ გაჭყურებდა თეთრ სამოსელში გამოწყობილ „ბარიშნებს“ და სულ არ ფერბობდა, რომ მე მუხრში ძალა გამომეწონა. ყმაველი ატრატციველი იყო გარემოს მშვენიერბობა და აძლიერ ღამაშინის ხილით. თავის ადრაცებს არ მიშაღვავდა.

ბოლოს ბალის რესტორანში დავეჭიტი დანსაწარებლად. უკრავდა სამხედრო სასულე რეკეტრი. სული მოვითქვი, წამოვდგომა არ მიხლდა. დრო როგორღაც მოკვლილი და კონტას ილიკო გაახსენდა.

ბარკატინის სასახლეში რომ დავბრუნებოდი, ილიკოს სავმე მოთავსებული ქონდა და ქუაგაძის ყმაველითიან ერთად კიდევ დასაყურებლყოი.

მუე ვადაბრილი იყო, როცა ილიკომ პატარები გადაკიცნა. ჩვენი ნაქარავები ერთი უქვე გველოდა.

შინ გბრუნდებოდი, პავლიკსო, მე — დამსხვებელი, კობა — ცმაყვლი, ილიკო — ბედნიერი.

თავგარდასმევი გრანობით შეყარობილი კითხულობდა გადწყობილ ლექსებს. წაითხანდა ერთს, დაღუმებოდა, შირიულ სირცეს გახედავდა ისეთი მერყველი თვალებით, თითქოს ყველას, ყველას, მთელ სამყაროს უნდა გადასდეს თავისი განცდანი. ლელავდა. სილდე მისი რაოდენა, ჩქარობდა ამ გზის ვაგვას, რომელზედაც მივიდიდობდი და ეშურებოდა იმ გზის ვაგვასაც, რომელიც წინ იდო ცხოვრებაში.

ლექსების კითხვით არ მოვლილა, მაგრამ სვეტიანი აზრის მოძახლება რომ იგრანო, გაერთიანებულ კობტას შეხედა და ხმადალა უთხრა:

— უმედიანი იყო მისი სიკვდილი... ვინ უწყისი, რა სიუნჯე დავიბნებო... სიყვარულის სინემოთინილი ზღვა გული ჩავიკვსეფა და თან წაიღო, ვინ ივისი, რაადენი ფინჩინ? მისი დედ-მამა მე არა, ბართაშვილის სიკვდილით ერი დავიბოვდი... სხვა მეორე ვინ მოვეველინის ასეთი ფელთამბილველი... რწმენა გვიხილდა, ნათილბილვა და მიმავლსი ვანჭურეტა... ამა, ექონი“ როგორ მიჭკრის, რა ძალა აქვს, როგორ ეგრბის უქუნესი, რა შენართობაა, რა მოძრობაა, სულში მწვდობი და გული შემიჭრე...“ მირბის, მიშაფრენს...“ ასე უბრალოდ, ასე გრძნულად ნაიჭკვიბი...“

სივე ლექსებს უბრუნდებოდა, სიქე ხმადალა და მგრანობიარედ კითხულობდა... ილიას იმ დღეს ვავარებულნი ნადერის დალი მოჭკრდა საქართვული გულის გასათბობად.

შხატვარი
ვლადიმერ
ქარიშხლის
ბიზლირითქვა

პირველი ჩარკინი

რუსულან ანდრონიკაშვილი

***

მაწმინდის შუბე ლეკების წერა
მწილა ისე — ვერ წამიბილავი...
ჯერ იყო ლამე, ქარები ქვრა
როცა ვესტუმრნენ, როცა მოვიდნენ.
ილა მსურით ტეხავდა ბოჭლოს
ველა წვის და ველა კანონს;
აღმოსავლით აფრქვევდნენ ოქროს
სახეინ სწრაფნი და უხვგაონი.
ქალაქი ჩანდა დაბლა, სულ დაბლა
სასლების წითელ სახურავებში...
და ოცნებების გვიწილდა დაბმა,
როგორც ლურჯ ზღვაში თეთრი ნაგების,
როგორც ლურჯ ზღვაში თეთრი ნაგები,
ეს ოცნებები მაინც მიჭრდნენ...
ჩვენ მათთან ერთად მზეზე ვფეხვდით,
ჩვენ მაშინ მხოლოდ მზეზე ვფეხვობდით.
...იღვრებოდა და არ ილეოდა
მშვეფრე დილა ქალაქის თავზე,
და თვით სივრცეში ვერ ვტვოდა —
ოცნებით, მზით და რაერთი სასვე.

თმომავი

მორჩა, ვაიავდა. აღარ მაწვავლებს
მე შენი სახე და შენი ტანი.
მე შხამით სასვე ჯამი დავცალე,
ცხოვრების სიბრძნე ამით წვანი.
ვიხე სპირთველის შენში ხედვად,
შენ წინ მუხბლზე ვინაც დგებოდა...
როგორ ეცდებოდით, ჰაი დღესა,
როგორ ეცდებოდით.
შემეცოვია. მიწვიან ცაშდე
დას სურვილება მზისა და ღრინის;
ქარავა იჯდა ფელომუშე ჰაშდე
და ცხელ ტარობებს იღებდ სინით.
ქარავა ძილა მყუდრო ბანაში,
მაგრამ ჩავახეთის მიჭერი მგდარი
და ზუსლ მოვიყრი თმოგვის წინაშე,
ვინც საპირთველის შენში ვხედავდი.
...ხმლების ელარუნე, სროლა, ავდარი.
და ფიქრი დამჭრის — შტარობის ტყვია,
და თვითონ თოვცხად შენ შევადარებ —
მიუქარებელს და ასე ზეიანს.

***

შენთან შეხვედრა და განწორება
მაისის ნათელ საღამოს ჰვავდა...
დღეები ზახნე, როგორც მორევი,
ცნობისმოყვარი თვალმომი ქალთა.
ათამეორე ზღაპარი თითქოს
ეწვია მტვრამ ქუჩებს დროებით.
და მოიბანა სხვაგვარი სიბით,
და მოიბანა სხვა მყუდროება.
მერე კი სადღაც წავიდა ისევ
და დაგვიტოვა ცრემლების ღვარი,
და დავდებოვა თოქმინდის ხსილი,
და სევდიანი მდინარე მტკვარი.

ლერამონტოვი

ლეკები, ლეკები, ლეკები
მოდიან, გვეუბნებიან;
სადღაც თუ პირით იხსება
და ვარსკვლავები ქრებიან.

მართალი, პირქუში სტროფები
ძმომე ნაბიჯით მოიან,
ხელში უპირად თოფები,
თოფები, გასული მოდიან.
ვეუბნებიან: გაიჯე,
არ იყლება სინდისი,
არ სულრითა — გაიჯე —
გარეთ მზეა თუ ბინდია.
გახსოვდეს, მოკლავენ, ჰესარი,
მხოლოდ ლეკების გულსითვის,
უნდა ჭვარს ეცვა ლეკსითვის,
როგორც ჭვარს ეცხენ სულსითვის.
შეხენ მდიან ლეკები,
განა გეშინია ლეკების?

ძმომე

მას ხელმით უპირავს ოქროს თასი,
მაგრამ ეს არავინ იცის.
იგი დათარევს მძიმე ოქროს თასს
(აოლბათ იმიტომ რომელიც მოხრილია წყლში
და უცნაურად დაის).
მას ხელთ დაქვს ბაჭალი ოქროს თასი,
მაგრამ ამას ვერავინ ამჩნევს.

ხალმონი

ვაიე ცხოვრობდა სრულიად მარტო
პატარა ბინაში.
მას ჰქონდა ძმომე და თეთრი ხელმით
და ზული, ძმომე თვით დიდი.
ის ფეხვებოდა მძიმე ხელებით
მაგდას, სახლებს და მთვარეს —
მისი უფლივით დღეს.

დაიცავით სიწმინდე

(სახმარად)

ისევ ღამეა. ისევ ტრამეების
და მანქანების, და ხალხის ქაისი...
თითქოს ხმაური ჩაქვით საფათ —
ყვესა და ღმუის მთელ სივრცეზე.
გენებრებს,
გენისთვის,
ქალწულებს საებტავებს
ვერ სწვლება ხმაური და ჭავრით
შტვლოლას.
თქვენც მონაწილეთ უცნაურ
საქტავალში
და ტყუულუბრალოდ თავს ნუ
იკატუნებთ.
საყვარი აგრძალეს, მაგრამ ეს არ ქვარა
ქალი ხარ, კაცი ხარ, შავი თუ ჰვარა
ეს შენი ბრალია და ჩემი ბრალია.
აღბათ ის თქვენც იცით მშვენიერად
უჩემოდ,
მაგრამ მე მინდა სუვევლას უბრძანო:
ნუ მოკლავთ! ჩვენს ვიწრო კუჩხბრათ
ნუ ვინაბურებთ ტყუილუბრალოდ.

ჩემს შეკითხვაზე, როდის დაიწყო ხატ-
ვა, ვლადიმერ მესხბა წლი ვერ გასწი-
ნა. ფანქარი აიღო ხელში და დასფრე-
ბულმა მიბასუხა: ჭერ კიდევ ბავშვური
ვატაცებების დროსა, ეს იყო დაუწყე-
არი ლეღები, თბილი და შორეული, გარ-
რებული აბაშის რაიონში. განხებში ჩარ-
ჩა სიფელო სეფეთი მისი სასაცდფრე-
ბელი მთებითა და პერაქებით.

იქ დაიბადა 1929 წელს. ჭერ კიდევ
მთლიდ ბავშვი, შინაგანად გრძობდა იმის
სურვილს, რომ ქალაქის თეთრი ფურც-
ლებზე ეხატა ფანქრითა თუ ნახშირით.
ხატავდა მონებებსა და ბავშვებს, ხეებს,
კვავალებს, ცხოველებსა და ჩიტებს.
დროთა განმავლობაში მისი გატაცება
მოთხრობებითა გადიარდა და მო-
წოდებდა იცვა.

ოცდაშვიდი წლისამ დაამთავრა თბილ-
ისს სამხატვრო აკადემია, გრაფიკის
ფაკულტეტი, ილუსტრაციის სახელოსნო,
პროფესორი შარლენის ხელმძღვანე-
ლობით. წოლად ხვდა, ესწავლა ისეთ გამო-
ჩენილ პედაგოგებსა და მხატვრებთან,
როგორებიც არიან ლალი გრიგოლია,
გიორგი ვაში, დუდა გამაშვილი.

— სწორედ მათგანა ვარ დაილაგებული
ბეგინი — იხსენებს მამაკაცი — ჩემი
მასწავლებელი დამეხმარნენ იმაში, რომ
მაშველო შეუძლებლობისა და სიმეცდის ფა-
სი ხელოვნების. ნამდვილი მხატვრული
ნაწარმოების შესაქმნელად აუცილებელია
არა მარტო ბუნებრივი ნიჭი, არამედ მუდ-
მი სწავლა. სტუდენტობამაც შემიძი-
ა. ბევრი რამ შემიძინა ნიჭიერ სტუდენ-
ტებთან სახალგავემ, მხედველობაში მყავს
დღეს უკვე საქვეყნოდ ცნობილი მხატ-
ვრები დავით გაბიტაშვილი, ელგუჯა და
მერაბ ბერძენიშვილები, ელგუჯა ამაშუ-
კელი, გურამ გვლოვანი, კოკი მახარაძე...

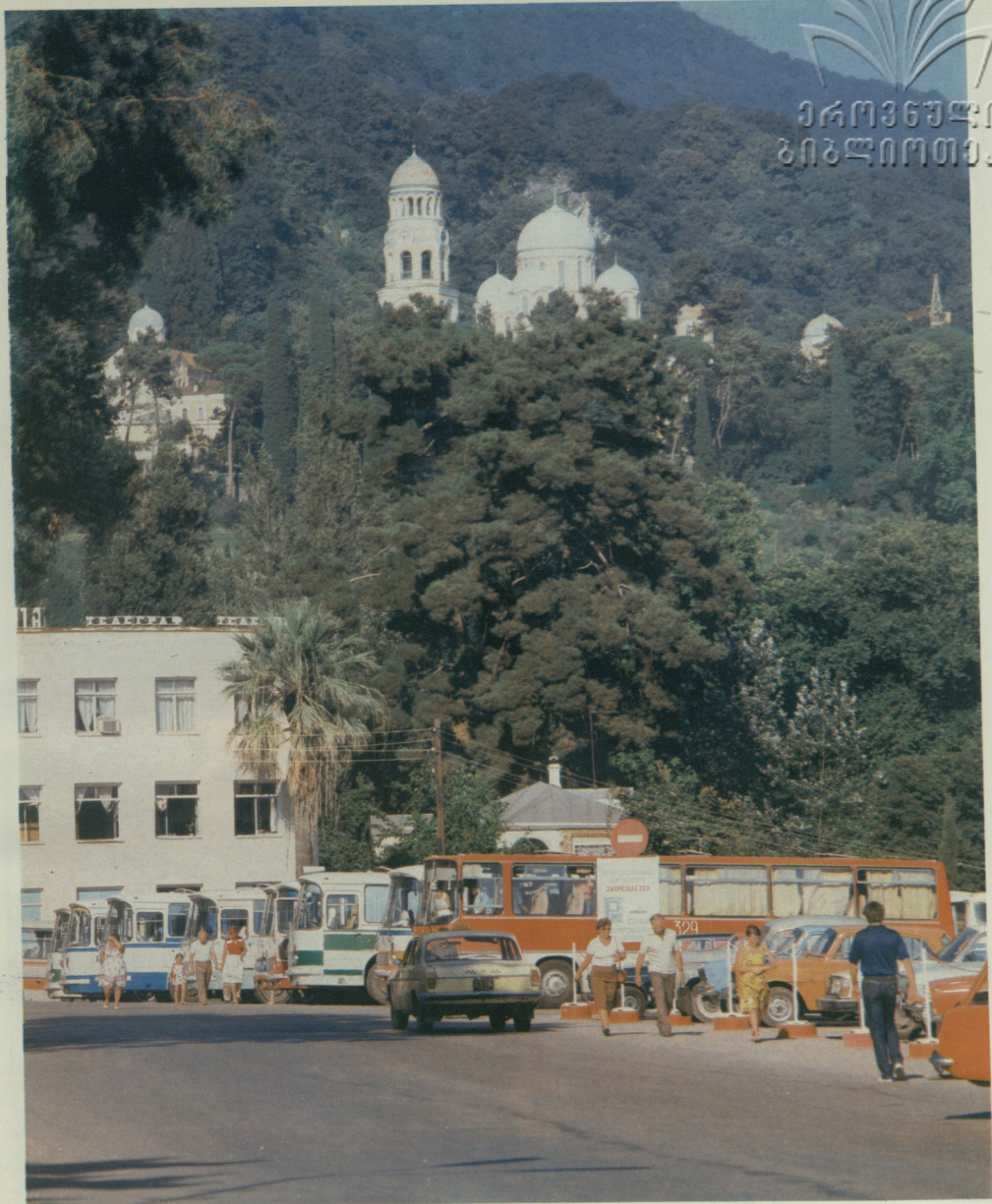
სამხატვრო აკადემიის დამთავრების შემ-
დეგ ვლადიმერ მესხი მოთაბადა ჩავილო
უჩვენების ილუსტრირება-გაფორმების საქ-
მეში. მას კარგად ახსოვს ის დრო, როცა
საიდოლომო თემად ქართული ლიტერ-
ატურის კლასიკოსი უიარაღო „იმ-
ოლქეზე“ მუშაობდა მოწონა. ეს მისთვის
სერიოზული გამოცდა იყო და საქმი-
ან მოღვაწეობებს ფსადად დღუდა. მაშინ
მან ამ ნაწარმოების ათი ილუსტრაცია
შეასრულა ლითოგრაფიით. ახლა ეს
ილუსტრაციები გამოფენილია გიორგი
ლომინის სახელობის ლიტერატურულ
მუზეუმში თბილისში, აგრეთვე ფოთისა
და ზუგდიდის სამხატვრო მუზეუმებში.

სხვათა შორის, ამ ნამუშევრებსა ენი-
სტულია „ქართული ფილმის“ თანამშრო-
მელთა უჭრაღლება მიიყარი, სადღაც იმ-
ეხად ეთხროციოსირი დავით სონდელი
ეხადებოდა მხატვრული ფილმის „იმ-
ოლქის“ გადასაღებად.

და, აი, ახალგაზრდა მხატვარის ვლადი-
მერ მესხს იწვევენ ფილმში კოსტუმების
მხატვრად. იგი გაიტაცა კოსტუმდამ,
ყოველდღეობა ცოცხალმა საქმიანობამ.

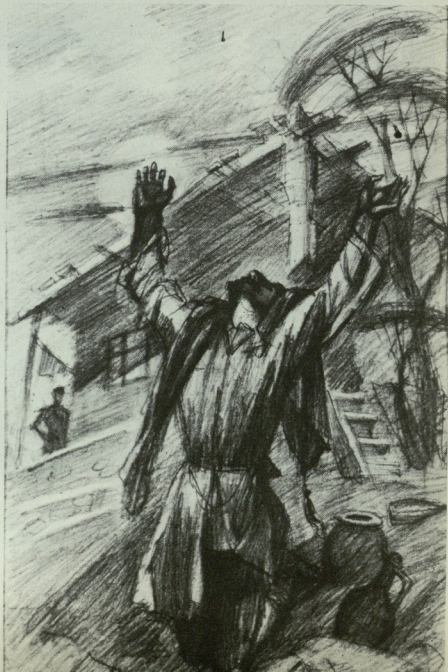

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

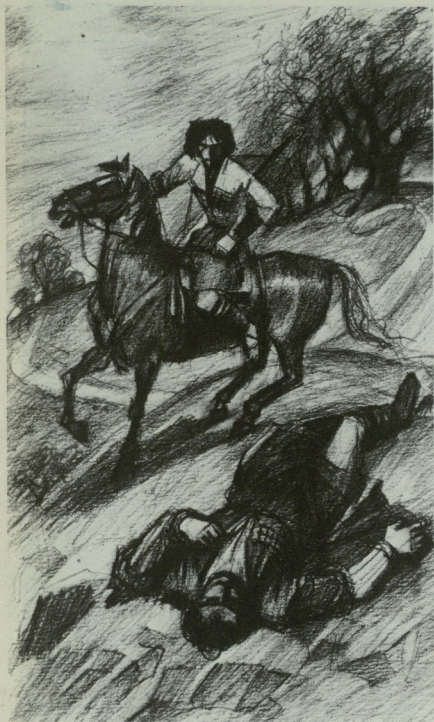

ახალი ათონი

ფოტო თარხან არჩვაძისა

ვლადიმერ
მესხი

ილია შავჭავჭავაძის „ოთხრანთ ვახივისა“ და

„ვლადიმერ მესხის“ ილუსტრაციები

ეროვნული
ენციკლოპედია

პეიზაჟი

ფოტო თარსან არჩვამისა

მის პირველ და მოწონს. შემდეგაც იწვევენ ახალი ფიცილის შექმნაში მიხედვით მის სულად (კლასის ნაამბობი). „სად არის შენი შენიერება“, თუ არა ქართულია? მხატვრის ამოცანაა, რომ კოსტუმებით უნდა გადმოეცეს ეპოქის სტილი და სული. ამიტომ, თავისი ჩანადერით ყოველთვის ემხარებოდა მკურნალებს გმირთა ხასიათის გამოკვეთაში.

კოსტუმდობის ვლადიმერ მესხი მივლინებს დღესდღეობაში. ამ პერიოდმა მასზე წარუშლელი კვლი დტოვა. ახალგაზრდა მხატვარმა მთელი დაღვრებით ფეხით შემოიარა. დაუსტურებო კომპიუტერი და სიმღერისავე ჩამოქმედული ნაბერების სილამაძე მოხიბლული, ხარბად ისრუტავდა ბუნების, გარემოს ვანიცლიდა მთელი თავისი მრავალმხრივი ფერებით, ნახეობითა და ფორმებით.

შემდეგ ეს ამსახ- თბილი გრძობით საველ ფერწერული სურათებისა და ავერტის სერიების — „დაღვრებული აუ-“, „გზა აუღმა“, „დაღვრებული“. ეს ტილოები ინახება ნახთა მეგობრობისა და საქართველოს ხელოვნების მუზეუმებში. მომდევნო წლებში მხატვარი სოხუმში ცხოვრობდა. მუშაობს აფხაზეთის მხატვრობა ეკლემის რთ-ერთ ხელმძღვანელობით. თანამშრომლობს კურნალებსა და გავრეობაში.

თითქმის ორი ათეული წელია, რაც იგი საცხოვრებლად გადავიდა მთიანეთში.

გრაფიკა, ფერწერა, ავერტილი, წიგნების ილუსტრირება-ავტორება — ასეთია ვლადიმერ მესხის შემოქმედებითი სწრაფი და დიდიხანი. წინა წლებში მან შექმნა არაერთი სანერგული სერია ილუსტრაციების ქართული მწერლობა ნაწარმოებების მიხედვით. მოსკოვის გამოცემული ნიშნები გრაფიკა ეს წიგნები, მისი მშვენიერი ილუსტრაციები.

მათავს პირველ რიგში უნდა დავასახლოთ ვაზბერის „ხევისბერი ღიბასი“, ვაჟის „ბახტინის“, დიდი კლასიცილის „სოლომონ მორანდო“, მიხეილ ვაჟაბერი „სოლომონ ანსხის მარაბდელი“, კონსტანტინე გამსახურდიას „დავით აღმაშენებელი“, ლეო ქაჩიას „ერთიელ ვალსა“, გიორგი ლეონიძის „ქართლის დედა“, ნიკოლოსიძისა და კონსტანტინე ლორთქიფანიძის რჩეულები, ივანე ჯავახიშვილის „ქარბაყის ქარივი“, ბაგრატ შინკუბას რომანი „საქალაქიდან ახალსაქალაქი“.

ვლადიმერ მესხის ილუსტრაციები გემორბევა ლტერატურული ტექსტის ნაციონალური თავისებურებებში ობრა წყლივით, მშობლიური ქართული ბუნებისა და ყოველცხოვრების ციხით, ლირიკული სიბრძნით და ძალდაუტანებელი უზრუნველობით, გულდასობით. მისი შავ-თეთრი საყვარო (ილუსტრაციებზე დანქრით მუშაობს) გვიხატავს შტრიხების უშუალო-ობით.

ჩემთვის ქართული კლასიკა ყოველთვის რჩება შემოქმედების ათეულებზე სამყაროდ, — ეს მისი სიტყვებია, — მითხველი, ვიდრე წიგნს იყიდის, ათეულებზე ვაფასებ, ილუსტრაციებს. პირველი შთაბეჭდილება სწორედ აქედან, ილუსტრაციებიდან რჩება. არცთუ იშვიათად ეს შთაბეჭდილება მთელი ცხოვრების მანძილზე ვაყვანება ხომდე, ამიტომ მხატვარი მეტოხვევს უნდა ელამარკოს გრაფიკის ენით, რომელიც წიგნის შინაარსის ამსახველი ექნება და ზედმი-

წვენილ დაგმავსებზე თვითონ მწერლის ენას.

ბაგრატ შინკუბას რომანისათვის მხატვარმა შესარტული ჩვილმეტი ილუსტრაციის რომანში აწერილია კუბისის მთის მცხოვრებელი, კერძოდ, უბნების ტრავალი. სამთების მებნაში ისინი თურქეთში გადასახლდნენ. მოქმედება წარმოებს როგორც თურქეთში, ისე ვაგეტივში. მხატვარი-ილუსტრატორისათვის ეს მეტად საინტერესო მასალაა. ვაჟა სხვადასხვა ხასიათი, გრძობითაა გაბნეული განედები — სამშობლოსთან გამოშვებებზე, საერთო სევედა და დარღვი.

სხუთი წელი იმუშავა ამ ილუსტრაციებზე. თავშეკავებული, გამომხატველი საშუალებებით ისტატურად გადმოცემა ნაწარმოების იდეა, დიდი ადამიანური ღრმა. დაეკრფიყარ ფერებში წარმოსახა ბრახუცი ხომეტი ადამიანების სახეები. ჩვენ გზედვით ქედმოუხრელი უბნების მიუღალვარებას.

და მიზეზდვად იმისა, რომ მათი თვალბი სეველიანი ფერებითაა დაძმებებული, ისინი მაინც ამაყნი, კლესავით შეუვალნი ჩანან. მხად არიან, მიღონ ნე-ისმისერი შემოტევა, ზურფარ ზოლავი კი, რომელიც მოვეტრბობს ამ ნახელთან ამბავს, ვახსენებებელი შინაგანი სიბოთითი გათორებვა: დარიანია, მავარამ იმდინადას სიტრეტი გაქცეული მისი მწერა. ესაა ორმა სიმბოლო შეხებებელი დარად და მიუღვება სამშობლოსათვის სამართლიანი ბრძოლისაკენ. თავისი მხატვრული ხედიშქედებით წარუშლელი შთარეულობა დარავა შესანიშნავი ისტორიული რომანის „არსენი მარაბდელის მხატვრობაში. ერთ-ერთ ილუსტრაციას არსება აჩვენებს მელადი, სახალხო გმირი, ცხენზე ამგართული. ყველაფერიდან იგრძობა, რომ იგი სულითა და ხორცილთა ბოთიერად ადამიანი და სიმბოლოვრად გამოხატავს აფხაზეთელი ხალხის სულს.

ანდა, როგორ შეიძლება არ ადლოვოს, არ შერას კაცი ილუსტრაციამ „მშობლიური მხარე“ რევაზ ჯაბრბიძის „ქარბაყის ქარივი“. აქ ნახევნება უბრალო ქართული ქალის ბათონა მინდვრის სახე, ქალისა, რომლის მსგავსი მისობით იყო ჩვენს ქვეყანაში. მათ, ამ ქალებმა, იმის მიმეე დღეებში სულსა და ხასიათის უჩვეული სიმტკიცე გამოაღვიწის ორმა ზურფვში. ეს მამბი, როცა მათი ქმრები იარაღით ხელში გვირმანელი დამპყრობლების წინააღმდეგ იბრძობდნენ.

ბათონა სამი შვილის დედაა, ქმრის დაღუპვის შემდეგ მამის ოჯახში ბრუნდება. შემოგდომის ერთ სუსხიან დღეს, ხელს ჰკიდებს თავის ბავშვებს და ისევ მდის მისი სასო-ვი, ეს იმდრო, რომ ბავშვების მესხიერებაში არ წაიშობის მამის სხე-ვია. არ ჩაქრეს კერა იმ კაცისა, რომელიც სამშობლოს შექმნა.

მეორეხარისხოვანი სიუჟეტების ზორი-ვი შესმნილი კი მხატვარი ქმნის მართალ და გამომხატველ გრაფიკულ სახეებს.

ცენტრალური ფიგურა ვლადიმერ მესხის შემოქმედებით ადამიანი. სახეების ქმნის კონსტრუქციები, შვიისა და თეთრის, თხელი და მსხვილი შტრიხების ურთიერთდაბრძობითობით.

— ძალიან მიყვარს ფანჯრა, — ეს ისევ მისი სიტყვებია, — ვმუშაობ ფანჯრით და ვიყვებ შავ და თეთრ ტონებს. სიამოვნებას მეგრის შავი და თეთრი ლა-

ქების თამაში, შტრიხების სხვადასხვაინარი სიქე.

ილუსტრაციაში „ბახტინის“, ვაჟა-ფშაველას ამავე სახელწოდების პირვის მიხედვით, თავისთვის ამ საყვარლო ხე-რებით მან უხსლად და დამხრებულად გადმოსცა ბროლის დაწყების მომენტი, დაბადებულ და სწრაფად მტრულად მის მოგვერებისას. ზორეკონსტრუქციული მეტყველო ფერებითაა ნახატში გადმოტანილი ვაჟის სტილიზაცია:

ცხრა-ათი კუთხიდან მოდანი ფშაველ-ხესესურნი რბოლითა... იტყობს ვასწყუნენი, ფშაველია. თხოვრენ აღარ ყოლითა... არა, ყოლითი კრდევსა, ვადარბობინ რბევასა...

ილუსტრაცია „დავით აღმაშენებელი დიდგორის ველზე“, წარმოსახავს შორს-მეგრეტლობისა და სიდიადეს ქართული მედის დავით აღმაშენებლისა, რომელმაც ვანადგურა შემოსეული მეტერი და გააერთიანა საქართველო. მაღალი მთის ქველეს და უზარმაზარ მხალზე დაყრდნობილად აღმაშენებელი, როგორც ქართული ხასიათის ქედმოუხრლობის სიმბოლო, როგორც მთლიანი ვეჯაცობისა და სიმტკიცისა. იგი მაღალი, სამაგიერო მიუხე-ლის ყველას, შინაურსა თუ გარეშე მეტრს, ვინც ვაგედავს და ხელყოფს ხალხის თავისუფლებებს.

სახეების შექმნისა, ვლადიმერ მესხი მათში ხედვს მთავარსა და ძირითადს. თანაც ყურადღებას არ აკლებს მთორე-ხარისხოვან თვებებს. ამიტომაც გვიხიბ-ლებს ისინი დავითიანი ცხოველყოფე-ლებით, გამორჩეული უბრალოებითა და უშუალობით.

კითხვებ, როგორ გამოყოფთ მთავარს საილუსტრაციო მასალიდან, მხატვარმა მიუღვე მთასუცხა:

— პირველად ვეითიშები ყველაფერს და ნაწარმოებს ვეცნობი როგორც მითხველი. მეორედ წყაიბობისა ვხატავ იმის, რისი დახატუცა მინდა. შესხადე წყაიბო-ვი იმის შემადგელობისა მამღვეს, რომ უფრო დაკვირებით შევიარბინ გამოშას-ხლის სიმტკიცე. შემდეგ ვსწავლობ ხალხის კულტურასა და ისტორიას ნაწარ-მოებში ასახული დროის შესახამისად. ისტორიისა და კულტურის შესწავლა მამ-ლოებს მოქმედი გმირების ბედობა, ხელ-შესახები ზღბე ადამიანის შინაგანი გან-წყობისა და სულიერი მდგომარეობის გა-ჩრვევა — მათი სინარტული, დარდი თუ რომელიმე მოულოდენი განცდი.

ამიტომაცაა, რომ ვლადიმერ მესხის ილუსტრაციები გავდენილია ნაწარმოებ-ის სულით, მისი დროის ფერთა და გე-მითი. მხატვარი აღწევს განაცხადებულ მინერატურობას და, არც მთავარია, სისსიხორცეულად შედის მწერლის შემოქმედებაში.

ყოველდღე ეს რომ ასეა, ამაში მეტოხ-ველი დარწმუნდები აქ წარმოდგენილი ილუსტრაციებითი.

პირის ქახილი

კომბინაცია

ეროვნული

გამაზაველი

არა, მეტის მოთმენა აღარ შეეძლო. უნდა მოვკვდიო, ისე აიკვირება ეს შეგონება, ლამის მკურნალ შეიქცა.

სამი დღის ნადავლმყოფარს მუხლები ისე ეკვეთებოდა, თითქოს მთელი წელიწადი ფეხზე არ დამდგარიყოს. გართვ გამოსულ ზაფხურის სუსხმა შემოპარა თუ არა, მყის გამაფიქრებლად უცებ მოეჩვენა სიმძიმე მუხლებში, ბინძვი თვალებში... სიყვალზე ფიქრი კიდევ უფრო აუჯაფავა.

***

ბევნ თავშვილის გამოსამშვიდებელზე ჰერ-პაროლზე მისი მეგობრების ნახევარიც არ მოსულა. სუფრა ქველზე უფრო მიაჯავდა, ვიდრე შორეულ ქვეყანაში კაცის გზის დასასვლელ ქვევს.

— იცოვხლო, ბევან, კეთილი გზა გქონდეს!..

— ამა, შენ იცი, ბებო, არ დადივიწყო.

— გაგიბარჯოს, ძმაო, ბედნიერი ყუთილიყავა!..

ამბობდნენ გამეცლებლები ნაძალადღვდა.

— ერთი მცემ მათქმევენით, — წაითწყვი ბევანმა. ვინ უშლიდა, მაგარამ გომბონებს ენდა მოერიოთ, ყველა ატყობდა, ხმა უქაყალებდა.

სუფრას ზნობლად ბავშვი-ბისტიონინდელი მეგობრები უსხუნენ, ვისთანაც ერთად გაიზარდა ბევანი, ვისთანაც სწავლობდა და მუშაობდა კიდევ, ვისთანაც ლეკმა არ ჰქონდა გაყოფილი და ჰერ-ვარაში.

— ალბათ, პირველი შემთხვევაა, რომ საქართველოს გულის აღდგომებულს მისი მოლაპარაკებები უფრო მისი მართლმადიდებლობის მისთვის არაის შეუხედავს, ვიდრე ამბობთაა, ვიდრე სკამზე შეწრილობა.

— ხუ ვაგივირ, ძებეო, ვანა არ ვიცი, რომ მოლაპარაკებო ჩემი სამშობლოს, ვანა ამას არ ნიშნავს ჩვენი ბიჭების მოუცხლოება და ღღეს, თანაც ისეთიყვანა, დღე და ღამ რომ ერთად ვიყვირებ, მაგარამ არ ვაძეკუებენ ძაო.

— აქ ბევანმა ღრმად ამოისუნთქო და კვლავ განავრძობ:

— მაგარამ რა გქვია, როცა გამოსავალი არა მაქვს, იძულებულნი ვარ, მეც წავიდეთ... ერთი ცოც ვაგვირდეთ, საქართველოს სიყვარული შეიქცა ჩემი გულში იქნება, ის იქნება ჩემი სამუდამო ტკივილი და

ყოველი ამოხიზრის მიზეზი, — ისე მოითქვა სული, — მეტი რა ვთქვა, ბებეო. უბრალოდ ვთხოვო, გებრალბოდით, გებრალბოდით თვენი და სამშობლოს მოსალაგებო, თუკი ეს საერთოდ შეესაძლებელია, — დაასრულა სულშეგუბებულმა და უცერად მჭითინი აუჯავდა. სუფრა მართლაც ქველხევიით დამაბრუნა.

— ჩვენს მომავალ შეხვედრებს გაუმარჯოს, — ვერ უღალატა წესს თამადამ, — მაგრამ ეს ისეთი ბელთვენივი გამოუფიდა, რომ შევა ტუნთან არც მიუტანია, ისე დღეცა მაგდაღებუ.

***

ბევანს არც არასოდეს გაუფიქრია, რომ ოდესმე მოუხდებოდა საქართველოს დატოვება. საქართველოში გაზრდილი ებრაელს ვულ მოსილიდა, როცა ისრაელში წასვლაზე სიყვანა ჩაბოლდებინენ.

— თვითონ შენ რატომ არ წახებო, ვინდა ისრაელში და ვინდა ბასკეთში? — მოუგებდა ხოლმე გაზრდილი, — თუ გვინდა, რომ ეს მიწა შენ უფრო გავუფიქროს, ამ შენ გეძლია გაყვირას საქართველო, ვიდრე მე!

მოკამათის ისეთი დარჩენილა, ვთქვა, აი, ხომ ხედავ, რამდენი ებრაელი აიყარა საქართველოდან და უცხო ქვეყანაში გადასახლდნენ.

— ეჰ, ჩემო ძმაო, — უკმელომბობერი სხებოდა ბევანს, — რას იზამ. ოხერი და ტიალი, უსული და უშულო ყველა ერში ურეგია. ხუ ვაგივირდებდა.

მაგარამ სხვანიარად დატოვებდა ბევანის ბედის ბორბალს.

ის იყო დაბათავა უშბოლესი სასწავლებელი, მუშაობდა დაიწყო და მის სულს შეეყურე იჯანმა როგორც იყო ამბისუნთქო. ომის წლებშიც კი ბერეანის მამის მოსეს ვირის საბარეულით გაქონიდათ ვაჭირვენი თავი.

ბევანი წსრობელი ბებო იყო. უბო-კარი ვსრიგამ მოიყვანა. სანარდლი სიმეწროზეც დადიოდა. ცოტა ფულსაც მიუყვარია თავი, და ვაზთონავა და ვაგვირის ქორწილს ვადახლავდა, მე-ზობლებს ღრდნას ჰქონიდათ სალაპარაკოდ.

— შენს ქორწილს როდესღა ვაგვიყვებ, ბებეო? — ეკითხებოდნენ ახლობლები.

— სულ მალე, სულ მალე, — უპასუხებდა დარბევინი. — ამ თვეში შობილბავი ჩამოუფიქროს სიტყვა ვაგივირს. — მართლაც, დროა, შვილო, შენს საუთარ ოჯახზეც იფიქრო. სინაა გათხოვდა, თავისი ბედი მონახა, სანამ ცოტა შეგვივლია, ბავშვების გაზრდაც შეგიშვევებით.

— ჰო, კარგი, ვიფიქრებ, — გულს უქებდა ბიჭეც შობილბის, სულ სხვა დარდი იქჰქონდა. სიძეს, გოგას, ბინა არ ჰქონდა, ახალგაზრდა ცოლქმარს ნაჭირავებ ბინაში ცხოვრება უჭირდა, არც ხედავ რამ სახსარს ვაძინდათ.

ისევე სინის შობილბებთან და ბევანთან ვადაბარჯდნენ, ირობანის პატარა ბინაში რომ ცხოვრობდნენ. ბევანს ხელ-ფეხი შეეყრა ამ პირობებში საკუთარი ოჯახის შექმნაზე ფიქრი უხდებოდა იყო. შობილბები მიტოვებინა და სხვაგან გადასულაიყო? ამის ვაგივირბა გულს სტყენდა.

არადა, ველის რიხულ უკვე ჰყავდა. ცისფერიყვანა ნათლად ვერ კიდევ საბავშვო ბილიან გავრდებოდა. უფრო თამადად ვიდრე მოლდნენ. ერთმანეთი უშეყვარდნენ. მაგარამ მოლოდინსაც თავისი ბოლო ჰქონია და ნათლად ფიცი ვატება, პირველსავე მიზივხელს ვაყავე ცოლად.

უბილილი ვამოღავ სინისათვის ქორწინება. როცა ორი ბიჭი ვაუჩნდა, მისმა ქმარმა აიტება, ისრაელში უნდა წავიდეთო.

— სადაც ვენებოს, იქ ვაბრძინებ, ჩემს შვილებს კი არასდ არ ვაგავან. თავში ქვა ვიხილა. აქაც ბელეგლათი იყავი და არც იქ გველხება ხიერი შენთან! — მწუხარე მიხალა სინთან ქმარს.

სიძის ვაღაწყვეტილობამ დიდი შემოშთობა გამოიქვირა მინ. მართლაც შობილბები მორწმუნენი იყვნენ, აბოქმულთ ქვეყანაზეც ბერიკი ჰქონიდათ ვაგვირს, მაგარამ გოგასა ნათლად ვერ ვიყვარებ ამართლებდნენ.

— იფიქრე კიდევ, შვილო, კარგიად იფიქრე, — ურჩია მინემ სიძეს, — აქ არის შენი მიწეც და აბოქმულთ ქვეყანაც! ამ მიწის ჩვენი წინაბრძენიცი ამბობენბინდენ.

— შენი საქმისა შენ იცი, — მწუხარე ჩაქვრა ბევანმაც სიძეს, როცა მართლბინ დარჩენენ, — ვაღაწყვეტილობა ვერ მოგო-

წარმისადად მოიხიარა, იქნება დადარჩენია, ამ შენს ახორბებს ვინდა ყველაფერი ანაცავის? ვამბობდნენ ფიქრბი, გვინა, რომ ფუფუნებაში იქნებო. ისე კი — გზა შვილობისა. — შემობრუნენ ბევანს მოსავლულად და საპატრონოდ მოხუცი შობილბები, სინა და მისი ორი პატარა ბავშვი. ისიც ერთფულად და თავგადასავლით ემსახურებოდა და არჩენდა ძაო.

ერთი წელიც არ იყო ვასულე გოგას ისრაელში წასვლიდან, რომ დიწყო მისი ვაუთავებელი რეკვა ტელეფონით, ემუდარებოდა ცოლ-შვილს, ემუდარებოდა ცოლისძმას, სიღრესა და სიამპის. მილით, სიდაც ვერ არა, და სიხივით, უკან დაბრუნდნენ.

— მუსად ებო, მივილი ყოველგვარი სასჯელი თქვენი და სამშობლოს დაღვრისათვის, ოღონდაც ერთხელ მინც შეგებოდა ჩემი მიწა-წყლისათვის ის ჩემი ცოლ-შვილისათვის! შევიდი, ტკინი ამხეზურა, ერთი კიდევ ვთხოვო, არა ვინ არ დაუტკინოთ აქვარ სამოთხეზე, სამოთხეზე დავტოვებ და წაიჭინებთი მოხებენ!

— ცოლ-შვილი და სამშობლო რომ ვამოტოვებ, ჩვენიან იქნებოდა, — ხზობით ებასუხებოდა სინა.

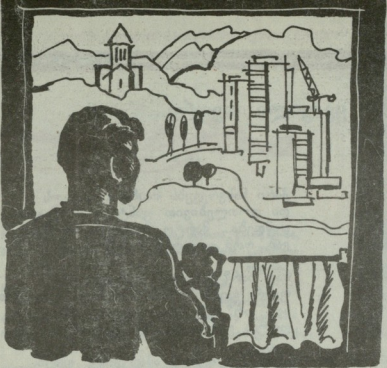
წლები ვაბრძოდნენ, ბევანმა თავისი დისშვილიც წამოზარდა, მამასავით უცლიდა, შეხანდა. საყუარო ოჯახის შექმნაზეც ვერა და ვერ იზრუნა. ასე მოუცუვნა კარზე ორმოცდაათმა წულწურმა. ბიჭები დავაგვიცდნენ, სულწოდენიყვანებ ვაბრძენ. ბიძის მათზე ამბობიდა ბზე და შივარე.

და აი, ერთ ღღეს მუდრო ოჯახის მოქმენილი ცაზე მზენი ვავარდა.

— ჩვენს მამასთან მედივიართ ისრაელში! — ვანაცხადებ ბიჭებმა. სანამ ოჯახის წევრთავან ვინმე რამეს იტყვოდა, სწრაფად დამატება: — ვიზიბი მიღებულნი ვაგვიყვ. მამა უკმე გველოდებდა.

— იმ ძაბლისშვილმა ბიჩეც თავისი გობრანა — ვაბარჯუბით ჩაოლაპარაკა ბევანმა და მსასწრაფოდ შინიდან ვავიდა.

— ატყა ისეც ძვილბობერი ბუხლები, ჩხები, შევიგინებინი, მაგარამ ყველა ამაღლ დამწრა. შვილებს, ბოლოს და ბოლოს, დღეც ვაყავა. რა ქვია, სიდაც ჩემი შვილები იქნებინ, მეც

ემ უნდა ვიყო, თქვა გულ-
დაბეჭადმა პარტიამ.

დაცარიელა ოჯახი. ბევრს
ითოვს გული ამათიკალისი.
შინ მოსვლაც აღარ უნდობს.
ერთ დღეს კი შშობილას
უთხარს:

— ჩვენი წყვილთა ჩვენს
შვილებთან, — თქვა და რაც
მზახულებს სახეზე ერთდრო-
ულად გაიკვირა, შეშფოთდა
და სასოწარკვედილება ამოი-
ციხნა, დღემტა: რა ვქნა, მო-
მენტატრენ ბებუბ, აღარც მე
შემიძლია უდიპალო.

— იმ დღეს უმშობლეს არაფერ-
ი აღარ შეხსენიან. მეროვ
დღეს კი თინირდათ მიუგეს:
— შენ იცი, შვილო, რო-
გორც გადაგაწყვეტრა, ისე
იყოს.

— კი მაგარა ამც იოლად
როგორ მიზანშეწონი?! — გა-
კვირვებით მიანერდა ბევრს
შშობილეს. ეგონა, რომ ისინი
წინააღმდეგობას გაუწყვედნენ.

თქვა და გადაწყდა. ბევრს
საუღდა წასლის სამზადისი,
საბუთები ვაფორმა, ბარბი-
ბარბანა შეკრა და წასვლამდე
ერთი კვირალა რომ რჩებოდა,
დღა უეცრად გარდაეცვლა.

ცხავე ცრემლით დაიტრეს
მისკე და ბევნაძა ქალი.

წასვლის დღემტა ცოტა გა-
დაიწიეს, მაგარა სამზადისი არ
შეწყვეტრა.

მისე მოტყდა, დაბახუნდა.
თახშირადანთი წლის კაცი
თავს ებრძობა, ცდილობდა,
გულმარად ყოფილიყო.

— ე, სცოდნე, აღარც კი
აქვალას, ნორმალურად დას-
წავლის წუთისთველი —
ოლაპარაკდენ მეზობლები და
ნათესავეები.

— თქვინს ორივე ვნებთ სა-
მაროში დღას და მიაც იჭითვენ
მიუქუეს ბუღის. ცოლის საფ-
ლავისათვის პარც ეცა პატრი-
ვი — იმერობდნენ საქმეში
ჩაუხლებანი.

— მისეს თინდათან ეცლებოდა
ჯანი და ისრაელში გამგზავ-
რების წინა დღეს კი ვახტეკია
სული. ვადიბულ-დაბაიქე-
ბულ ბებერი სახეზე თითქოს
რაოდც ამყარებლების იერი
შენიშნა ბევნაძა.

გაკვირვებისა მეგობრებმა
არ მიატოვეს ბევრს.

წასვლის დღეს კი საღვარეზე
მხოლოდ ნუნგარ სინარული-
ძე მივიდა. ბევრს დედამშვი-
ლები და სრულიად უცნობი
ხანშესული მანდილოსანი აცი-
ლებდნენ.

— ნუ მიწყენ, შვილო, გა-
უხეღვრებულ დღესამ ამ თვე-
ხედილას, მიზნათა ბევრს
მანდილოსანსა, — მე ვამბო
სახელმწიფოს დედა ვარ, აღ-
ბათ გესმობდა, ამ ორი წლის
წინ რომ ყველანი იმ უცხო
ქვეყანას გვეზავცალა და დავ-
ცრებო. შარშან გარდაცვლილა.

დღემ დადგუბებით ცრემ-
ლი გადავცალა, მერე ცოტა
სული რომ მოთქვა, დღემტა:
— დამდე პატავი, ეს ერთი
პატარა პატავი მიწყ წაუღე და
გულზე მიარევი. დედა ვარ და
ცრულ მტკიცეა. ამ მიწას ჩემი
ცრემლი ურევი, შვილო.

დაიბარა მატარებელიც და
გულმოკლულა, თვალცრემლი-
ანი ბევრნი კარგანას ფანკრ-
ები გაჰყურებდა შშობილეს
ქალს. მწარე ფიქრები აუშა-
ლა და, რაც უფრო შორდე-
ბოდა საბოლოო მხარეს, შით
უფრო და უფრო მწარდებო-
და ფიქრი, დარდი გულზე
ეხვეოდა და ის, როცა ქვეყნის
საზღვარს ვადაცვლა, ბევრს
გულის შერტევა დაიბარა.

უცხო ქვეყანაში ყველაფერი
უცხო იყო. ის კი არა, თითქოს
ემ გული და გონება უნდა
გამოვეყლიდა. უცხო საყარო,
უცხო ხალხი, ცხოვრების უც-
ხო წესი, განსაკუთრებულ შე-
ხეღვლებანი ყოველ საგანზე,
მიუღებნასა თუ მკვებაზე.

რიანარად უნდა შეეგუო ყო-
ველი ამის! ბევრს შრომა
აიასოდეს დაზარებდა და აწი
გალიო ხელი, მაგარა ცხოვრე-
ბა ცხოვრება, პირველ ხანებ-
ში ძობერი გაუჭირდა. ყველა-
ფერი თავიდან უნდა დაეწყა.
თანაც იყო უროლოვის პირო-
ბეებში, როცა სხვისი ენა არ
გუგისი და ვერც შე ანგებდა
ვინმეს რამბეს. მისი ვახათე-
ბა და ხელმისი და ვამოღდაბა
სჭირდებოდა, პირველი პერი-

ოდის დაზარების ფულიც მა-
ღელ შეთანხმდა ხელში.

— სიდე, და და დისშვილები?
— მათ საღდა ახსენათ ბევრ-
ნი სონია პირველ ხანებში არ
აყლებდა მძას ყურადღების,
მოდიოდა, ურეცხვავდა, უკე-
რავდა, გულის ვარასთ ეროდ
იბნებდნენ, ცრემლსა ღერი-
დნენ...

მაგარა დასაც თათის საფე-
ქრა-საზრნავი ჰქონდა, ოჯა-
ნი თათისას მოთხოვდა, პატე-
რა შეიკლავილეს მინებდა
სჭირდებოდა.

ბოლოს და ბოლოს ბევრნამ
მოიწყო კეთხე, ერთი-ორგერ
ნაცთიბესაც დღემტა რაღაც
გამოგონილი საზნაით უპე-
რბოდა, მაგარა სიმე მის
გულს არა და არ ეფინებოდა.
ცხოვრებამ თინდათან უფრო
ძიმიე ობობრბობიზ ჩაითარა.
სვეამწარებულს ზოგჯერ
თავის საქართველო, ქალბი,
მამ-ბებეზე აღარ ახსივდა.
სულ სხვა ყოფილა უცხო ქვე-
ყანაში ცხოვრება, სხვა გარე-
მოში, სხვა პართი სუნთქვა.

გაბო სახელმწიფოს დღეს
კი შეუცხვალა თინგა — პარ-
კით წამოღებულ მიწა შოაბ-
ნი დიდი ხნის ძიების შემდეგ
მიგებულ გაბის საფლავზე.

— ალალი იყოს შენთან ეს
ჩვენი მიწა, — მიზნათა სფე-
ლავს, — ისე კი, კაცმა რომ
თქვას, ჩემი არ იყოს, არც შე-
ნა ხარ მინა ღირსი, მაგარა
გვიანდაც ითინე ბოინანი —
დაუშავტა ბოლოს გონამირე-
ულმა და იქურობას ვამართა.

საქართველოდან წასვლის
წინ დიდი მინებები ჰქონდა დე-
ქრებოდა, რასაც წასვლა აუე-
კრებოდა, ყველაფერს გავაყ-
ვებ, რომ ჩემს სამშობლოს
იჭინდა გამოვავლავო. ისეც უნ-
დადაც აღტიყინება გამოი-
და — ასეთი რამ მხოლოდ გა-
მონაცლის ერთეულეს ძალე-
მდათ, ანთ ათასში ერთს. შას
კი რა უნდა ეცდებოდნა, ცხო-
ვრება ისე თეკავდა, როგორც
დიდებოლი ლეკი ხანდას. და
მიგებტა ერთი უფოსტობიო სა-
უფოსტობიო.

...იმ წელს თბილისს „დი-
ნამოს“ ფეხბურთელთა გუნდი
ეგრბოს თბის ფლონელთა
თბის ფინალს თამაშობდა,
ბევრნამ ცდუნებას ვეღარ გა-
უძულა, გოთმეტი როგორცაც
შეაყოწყნა, ნაცნობ-მეზობლ-
ბისგან ცოტადენი ფული
ისეგან და დღესტორფში
ჩავიდა.

ფეხბურთის ფულშემატე-
გარი აიასოდეს ყოფილა, მაგ-
რამ თანამამშველეთა ნახვის
სურვილსა ააუღლა. „დინა-
მოს“ გამაჩვენებამ ხომ ისეთი
სიხარული მოუტანა, სულ გა-
დასაყურად ყველა ტყვილი.
საქართველოდან ჩამოსულ
ფულშემატეგართა ერთი გჯუ-
ფი მონხანა და გამოღდაბაჰა.
— ბიჭებო, გამაჩვენებ, მეც

საქართველოდან ვარ — მე-
ნასობა აღფთოვანებულა.

— ძალანას სასამოგროა, ძა-
ლიან, — გულგრილად ეტასუ-
ნა უცნობმა და სასრავლო
მოხეიძე ვეღარცხვავდა,
მეროვ ვეღარცხვავდა.

გულგრილად ეტასუ-
ნა უცნობმა და სასრავლო
მოხეიძე ვეღარცხვავდა,
მეროვ ვეღარცხვავდა.

— რა თამაში მოვიგეთ, პა!
— გვერე ვიციტ ქართველე-
ბმა, აბა რა გეგონა, მთელი
ეს წლები ათასბარად მიაცი-
რულ მსაყებს რომ გვიჩვენა-
დნენ, — ამბავს დღირამანა
მეროვმაც და საითეხნაც გას-
წავა.

ვერგობთან ვაბა საუბარი.
ბოლოს ერთი თათის ხნის,
მალა-მალა ვარბა კაცი მო-
ნახა, ხელში ხელი წაყოლა და
ნახევრად მუდარდა, ნახევრად
მკაცრად უთხარა:

— ხმა გეგ, მეგობარო, კე-
ცი არა ხარ? მიზნათა ორიოდე
სიტყვა და მეც მააქციევი
რამე.

წარბა კაცი გამოცხვული მი-
ანერდა უცხობს, მის თვალე-
ში ვეღაფერი სახეივანი რომ
ვერ ამოიკთხა, დაშმეღებით
მიუგვა:

— რა იყო, ძმაო, ვინ ვაგაბ-
რბა ასე მწარად, დღეს განა
დავბარებამ შეიძლება? დღეს
მთელი საქართველოს ზეგნია,
— სიამაყე წარმოთქვა ბი-
ნეიერებით ვაგურებულმა, თე-
თქოს საქართველოს მეროვ
დიდებობის თე მოვიგოს.

— თუ ძმა ხარ, მინახე შენი
მეგობრები და ერთი ჩვენგე-
რი საღვარეძლო ვუთხარათ
ჩვენს ბიჭებს, — შევივარა
ბევრნი — მე ქართველი ვარ,
აქეთ ვამომხვევილი, — ახალ-
განცობილესე წინაბა და
ცოტა უფრო ხმანდასა დღემტა.

— ქართველი ებრავილი.
მეთორმეტე თეთინი იყო
მეთორმეტი ვამოლი სუფრა-
სთან, თეთმეტრეც უცხობი
იყო მისთვის, მაგარა ყველა
მათავანი ძალანას მახლობლად
და სასურველად ეჩვენებოდა.
ის კი არა და, უკლებლოც ყვე-
ლასთან გამონახა საერთო ნ-
ცნობები, ნაცნობები რაა, მე-
გობრები და სათესავებოც კი.

— ბღინებრი ადამიანები
ხარო, ბიჭებო, — იმერობდა
ბევრნი ყოველ საღვარე-
შეში.

და ბევანი გულმარადეული
ყველობა, რამდენი გაჭირვება
გადაიტანა, მაგარა დღემდე ვე-
რა და ვერ მოიარბა ახალ-
დგის შეგებულა.
— ასე რომ, ბიჭებო, გაუფ-
რობილით თქვენს სამშობ-
ლოს, — ცრემლებს დღირდა
ბევრნი, — ღელის ნობობი
განხას და საუფლოს.
შინ დასამარუნებელი გზის
ფული ძივს შეაყოწყნა. ორი
დღე გზაში თითქმის შვერ-
მწყურვლი იყო. შინ დაბრუ-

ჩემი ცხოვრება

მე იმ სიყვარულს ვეძებ,
შენ რომ დღეობს მაშინ...

დიდი ზარები — მთები
ამოაფრენდა დილის
და ერბოდა თმებით
მზეს შეხვაროდი, ძილს!

ცაში დაკარგვის წამი,
წამი ტყვილის დიდის...
მა ერთიდი, როგორც ნამი
შენ ყველა ბედით შევიდი.

ჩემი ტატით ასე
ჭრებოდა დღეთა წვება
და შენით იყო სახეა
შინძნებულ ვეგბა.

ჩანდა ნათელი მზისა,
შენაა იამბთა ვეგრისა,
და შერბი მთების სიმზარს,
როგორც ყვავილი თეთრი...

ლელა

თოვლი ათოვდა ტირიფებს,
თოვლი, შენსავით მაგვ.
შენ თოვლანა გაჯირით,
წახველ და დღეობდა.

ფიქვებით ვაიციმებე
გაღმტკნებულ წველით.
თოვლს შერბა შენი სიცოცხე
და ნაბიჯები შენი.

შენ კი საღ წახველ, იმედით
მე კვლავ გული და ვლელავ...
სიცილითს პირის მიველი,
შენ კი არ ჩანხარ, ლელა!

თოვლივით ნუნება ხალისი,
(ნაკვლებს წვიმა წაშლის...)
მე არა ვცივ ხვალისა, —
შენ რა გიპოვის ცაში...

წახველ და გადაიმპარებ
იანვრით, ლაღი ღღინი.
გულს შერბა შენი სიკარგე,
თოვლს — ნაბიჯები შენი.

***

ღღეს რას დაარქმევ, ყვავილი წუთი
საკვლავი ფერს და სიცოცხლეს
და მახსოვრობის ციცილებად ყუთი
ინახავს წელთა ნახშირის სიმღეს.

შრიალებს შენი ცისფერი სულა...
ამ ცოდან ხელო იმფარად მითოვს,
მე დაგებრუნებ ჩამოქმეხარ სურვილს —
შედიღვინის ხსი უშწოთ ფოთლს.

მე დაგებრუნებ გაცრეცილ დიმილს,
გაყინულ თვალებს ფახვრის შინაზე,
მე დაგებრუნებ იანვრის ღამეს
და გაზაფხულის ფერთა სინაზეს...

სიცოცხლე — თოთო ბავშვი—ტრიტინებს,
წოცხს ლამაზ დღეთა ნიყვირ ძუძუს
და მოგონება მიატრეცივებს
მშფოთვარ ცხოვრებას, ვით ლამაზ
უნძულს.

ქარი ნანგრევებს შეაჩრდოს ქვეყნის
და ფოთლებით დაგებრუნებ
ღამდება... მარტო მიყვები ბილიცს,
ვაი, რომ ვეღარ წამიყვები.

სად ხარ? ტყვილი დამინაფოტე,
ფიჭრი ფიჭვის ეძებს ვახრდის სიცილივით,
სად ხარ? უშენოდ დლოლი ამოტვლს
დილას ვერ მამცნობს მამლის ყვილი.

ერთი სიცოცხლე ამოდ ღრის იქნებ,
სიშორე მახვილს მყერდით მიძიგრებ.
მთიდი და გულში ჩაყინულ ფიჭვებს
ხმიანებოვით ჩამოვლოვებ.

მის ბავშვი

უშენობით და ქარებით
ამ ზამთარს რაღა გაყვინს.
ტყვილს უშველის შეგებო? —
ბარუქას უცხვარ კაიყმა.

გულს აყოლს მიშვილი
(მეტი დღე ახლა გენახა)
ამ მიჩვევებით სიშველის
მახვნი ერთი შენგად.

ის ნაფიქრალიც გაღამა
და წარბეზლობის ვაღი მღვეს...
მამაშენს გზვლები ხანახან
შენს ჩამქარალ თვალებს ვარდობ.

ღუშთისი ჩაიონი, სრუხვი მლავა.

ნერული კი დიდხანს ვერა და
ვერ ამოვიდა ვალეზიდან.

ბეჭენი ავად გახდა, სამი
დღე უპატრონოდ იყო გამო-
ქვლით თოვალში, მეტი სიმძა-
ფრით აეწვა გული, მეტი სიმ-
წვავით აუფორიაქდა სული.

— რა იყო ჩემი ცხოვრე-
ბა, — ფიქრობდა მწიგნო, —
რა ვიყავი, რად ვემქნე?

აღინდებოდა შორეული მხარე,
სადაც მეზობლობასაც
თავის მოხიბვლად ელფერ-
და ჰქონდა. სამი დღე კი არა,
ერთი დღეც რომ არ გამორჩე-
ნილიყოფ, უძალევი მოვაჯობი-
ხდებოდა...

იტანჯებოდა ბეჭენი და ფან-
ჯარაში მოხიბვლია ზამთრის
სასეკ მთავრის მიმტრებოდა.

ხამდობად ბედნიერები იყ-
ვნენ მისი შვილები, რომ
მომბოლოვი მიწაში პოვის სა-
სუფეველი. მთავრის მადროზე
მეფეველა თავისი მომბოლოვი
ქალვების ანარკელი, დაიხანა
თავის გულ და ის ადგილები,
სადაც ბავშვობა გატარა და
დავჯავიკვლავს უყვარდა
ხილავს სიარული, დაიხანა დე-
და და მამის საფლავიც. სა-
დაც ბაღას გადავიდა. მიე-
ჩნება ისიც, რომ თითქოს მ-

თი არღილებიც წამოართუ-
ლიყვნენ საფლავის ქვესთან
და მუღართა და საყვდურით
ახლავსე თვალებით მისწერე-
ბოდნენ მას.

„ისე კი, ნულთ შემთხვევით
დაიხილენ ასე თითქმის გრ-
დობროულად და თანაც სწო-
რედ აქეთ წამოსვლის წინ?“ —
ეკალივებთ გაკურა გულში და
აღელვებულნი ფხვნი წამო-
ვარდა.

რა თქმა უნდა, შემთხვევით,
მათ თავი არ მოუწყვდიათ
და სხვას იხინი არ მოუვლავს
დრო მოუვდით, სწორედ მა-
შინ დაჭრა მამამ წუთისო-
ფლის ზარმა, — მოიშორა აე-
ბედითი აზრი თავიდან, მაგრამ
ის აკვირებულნი ფიქრი არ
უშვეობდა, მისავით უფორნი-
და გულს.

ნულთ? ნულთ?

ის, ქმყოფილების მკრთა-
ლი დიმიდი, მამის სახეზე რომ
შენიშნა, ის რაღა იყო?

ანდა, იქნებ ის დაიხილენ
თავიანი სიბოროტნი... მოუ-
ნდა და დაიხილენ, რომ ფე-
ნი არსად გაედათა. უნდო-
ბით თავიანი მიწაში დამარ-
ხულიყვნენ და დაიბარნენ კი-
დეც.

თავს ძალა დაატანა, რის
ვაიფელებათ თიბოდ ჩივიდა
და ზამთრის სუტისა და ქაი-
რანს იამეში გარეთ გამოვლი.

...მიდის ბეჭენი, თოვლში
მიბობებებს, მიდის საღვლე
მტკიცე გადაწყვეტილებით, მი-
დის და ეს გადაწყვეტილება
კიდევ და კიდევ უფრო უტკი-
ვლებდა, მუხლებსაც მეტი ძა-
ლა ენებება. მიდის მთავრის
შეშით განათებული გზით. რა-
ღაც მიზანი ძალა თუ ენერ-
გია, გუნამაში თუ შეგონება მი-
შლებს წინ.

სასაფლაოზე რომ მივიდა,
შეკრთა და მამინ გამორეკვა
ანახდულად. რა უნდოდა აქ
ამ უღრმო ღრის, ქარსა და
ყინვამო? მაგრამ ამ ფიქრის გა-
ვლევება წამიერი იყო. დაიბ, ის
მეგზებით მიდიდა აქეთ და
კიდევ უშერულებდა სურ-
ვილს. გაუყვავდა თოვლში გა-
ანობა, საფლავის ქვეს ჩაე-
რა. გაბო სახელაშველის საფ-
ლავს მიავლი. დაიჩქარა და იღ-
ნდა შეხვედრი თოვლს ხელებით
თხრა დაღუწვი. სიცოცხეს და
ტყვილს ხელის თითებში
სრულიადიყვ ვერ გრძობდა.

როგორც იყო, საფლავს თო-
ვლი გადაცალა. გვარისა და
სიცოცხლის თარიღების აღ-

ნიშნულ პატარა ფეგფიტის
აკოცა:

— მამატე, გაბო, უცნობო
კაცო, მამატე, მაგრამ სხვა
გზა არა მაქვს.
ვიხიდან ცხვირსახოცი ამოი-
ლო, იქვე თოვლზე გავშალა,
თიხვი თუხვიუ ქეჩუბი დაუ-
წყო, ქარს რომ არ წავლი. მე-
ტი კ ფრთხილად, თითქმის რი-
მის ენებო, მიწა აჩიქნა და
ცხვირსახოციც დაყარა...

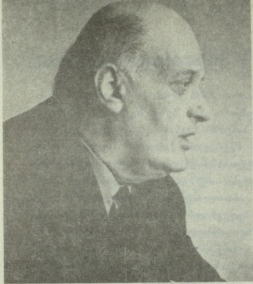
წამოსვლის წინ კიდევ მიემ-
წურნა საფლავს და ახლა კი
ხმამალა წარმოთქვა:

— მამატე, უცნობო კაცო,
ჩემსად ჩამოტახილ მიწას რომ
გპარავ, მაგრამ სხვა გზა არა
მაქვს. შენც დაიჩრება იმდენი,
რომ ვლუ გაიბინოს.

შინ დაბრუნდა, ყველაფერი
მილაგა-მოალაგა, დასაუფთავა
და დაიკარგა. მერე იმანავი,
ითავის კარი ბოლომდე გამო-
აღო და ახალგამოცვლილ ლო-
წინში ჩაიწვა.

მეორე დილით შემთხვევით
მისულამ აღმ გაცივილები ნა-
ხა ბეჭენ აოკაცილი თავის
ლოცინში. გულზე ედო თვირ
ცხვირსახოციმ გამოკრულ ო
ერთი მუკუ მიწა. ვიდ ხელები
შეკვირდა უჩანასკელ სით-
ბისა და ნუგმს.

ომის სივითაჲ ვაჳებზე სიარული პეტრ კალმის ცეს არგუა ბედმა. ფორმული ცხოვრება ცოცა სამაჳო საქმე იყო და ეს მართალი სიტყვით უნდა გამოგნატათ სამხედრო ურანაოსტებს, ცალ ზელში კალმაჳი რომ ეცნიათ და ცალში თოფი. ზის აგერ, სანგარსი, ეს კალმანთოფიანი კაცი. მუხლებზე შევეითლებული რვეული გაუშლია და წერს.

სადღაც, მოშორებით, ტყვიამფრტვევი კაცანებს, უსმარა სდებდა. ტყვიანერ თეთვინადემა ქვეშემა ჩაისრივინა.

სანერის ახლოს, მოფარებულში, საბარეო ავტომანქანა დგას. ზედ სტამბა ვაშარული.

...ის კი ისევ წერს. წერს იმაზე, რაც თავს ვაღებდა მის წაწილ სულ რაღაც ორი-სამი საათის წინ. როგორია ბრძოლაში მიმავალი ქარისკაცი, რას ამბობდა დეპრესიები. როგორ გაქარწყლდა ლიგანდა გერმანული იარაღის უძლიერების შეესახებ.

ჩანაწერს განსაკუთრებული სიფრთხილი და ვალსებური ესპორიება იქ, სადაც დღესულებზეა ლაპარაკი: სახელი და გვარი არ უნდა დეკარგოთ გმირებს. ქვეყანას უნდა მოეფინოს შათი ბრძოლის ამბავი.

უბათ, სწორედ ამაჳ, სახელის უკვადებანზე ფიქრმა, დააწერინა პეტრე შამათავას — ჩვენს მსოფიან ზამხედრო ურანაოსტს თავისი საუ-

ომის გზებზე გამომავალი

მხრივი, ღირსეული წელიწადი მტერზე გამარჯვების საქმეში. მეომარი და ურანაოსტის ხელდაუხმე მკაცრ ქართული დივიზიების საბრძოლო აჯალს.

ამასთან, შეთხვევებმა თვანათილი დინამია ქართული მხატვრული სიტყვის ძალა ფრონტებზე. მუხბიერებაში გაყოცხლდნენ შოპოლოური ლიტერატურისა და ხელოვნების გამორჩენილ მოღვაწეთა სახეები.

აი, იერიშის დაწყების წინ, სულ რამდენიმე წუთით ადრე, მეომარების წინაშე გამოდის ალიო მამაშვილი (მირცხულვა). მას იღო მისაშვილი ცვლის. ირაკლი აბაშიძე კაპიტან ზუბაიძის საფლავიანია. ქექს და გრგვიანავს ქართული ფრთხილი სიტყვა.

ახე შეიქმნა დოკუმენტური ფილმი „გმირი, ლეკი, სიმღერა“, „ქარცეცხლიან დღეთა ქარიჯა“, „ქოშისაი“. მუღმეშქაშედ ექსპონირებას — „საბუთა საქართველო დიდ სამშობლო ომში“, რომელიც ხალხთა მეგობრობის მუზეუმია მოწყობილი, მისი სცენარის დღეო საფუძვალად.

მამაციობისა და ვულვადობის გამო ჩინისთვის დაწვდილებულია სამაშელო ომის მეორე ხარისხისა და წითელი ვარსკვლავის ორდენებით. მღებელი ჯეჳს ორი „საბაგოი ნიშნის“ ორდენი, მუღელი „საბრძოლო დანასურებისათვის“, ბეგრი სხვა მუღელი და საბატო სიგელი.

სამოცდასდომებტი წლის წინათ ცხაკაის რაიონის მოღუდო ლტოლმეში, ანკა ტბების ნაიბის ნოქიხებსა და მენჩაროვს შორის, ყოფილი სტანარული უბანში დაბადებული კაცი, ისევ მუღელად.

დღეს მუღელად მუღელად სამხედრო ქორწინებით, მატალირნიერ რანსტრქა ქორწინებას რედაქტორის სამხედრო ოლქის ომს. კაცკაისის სამხედრო ოლქის გაზეთის „ლენინის დროის“ ქართული გამოშვება რედაქტორისმაც მუღელა. მთელი ოცდებუთი წლის განმავლობაში საქართველოს სსრ განვითარებისა და ჩადიოპოქსელობის სახელმწიფო კომიტეტში იმუშავა თავმჯდომარის პირველი მთავალიდ.

ამჳამად გადამდგარი პოპოლოკონი, საქართველოს სსრ დანასურებელი ურანაოსტი — პეტრე შამათავა, პერსონალური პენსიონირია და ისევ რადიომაშუქებლობის კომიტეტში ვანავრობის მუშოზან მთავარ სექცილისტად.

მაჳ, უცხურეთი ნაშაგარ ადამიანს, წინა თაობის ურანაოსტთა ღირსეული წარმომადგენელს მრავალი წლის სიცოცხლედ, ბედნიერება, სიხარული და კიდევ სხვა უბრალოდ სიხსნევეს რომ ეტანან და განსაკუთრებით ნაშის ხალხში რომაა ასე ძლიერად ფესვცადგულა.

ასილი გვებაძა

გაზეთ „ლენინის დროის“ რედაქციაში.

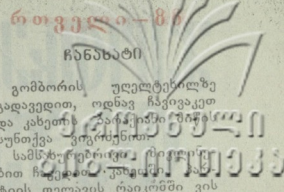
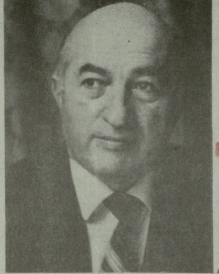
მისხია.

მ. შარაშინიძის ფოტო.

განხილვა პარლამენტში

არ გვეგულება დღეს საქართველომ სახალხო განათლების სისტემაში მომუშავე ადამიანი, რომისთვისაც ცნობილი არ იყის საქართველოს ისარ შევინების დამსახურებული მილოქაის, თბილისის ა. ს. პუშკინის სახელობის სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტის პედაგოგის კათედრის გამგის, პედაგოგის მეცნიერებათა დოქტორის, პროფესორ ვლადიმერ გაგუას სახელი.

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოსოფიის ფაკულტეტზე სწავლის პერიოდში ვლადიმერ გაგუა მუშაობდა იწყვის კომპარტულ საშუალებით. იყო საქართველოს აღმკვეთების კომიტეტის ასპეტრუქტორი, თბილისის კომპარტორის ორგანიზაციის ერთ-ერთი რაიონის ჯირ მიოთ, შემდეგ პირველი დივიზი, საქართველოს კომპარტორის ფორის საქალაქო კომიტეტის პირველი მდივანი.

სრულიად ახალგაზრდას დიდი ნიშნა ჰქონდა გამოცანადებულა, მაგრამ მეცნიერების სიყვარულმა თავის კარიანა და იგი მისაღებ გამოცდებს აბარებს ასპირანტურაში პედაგოგის თეორიისა და ისტორიის სპეციალობით. შემდგომში არ იყო ასეთი არჩევანი. პედაგოგის მეცნიერების და სავითოდ, პედაგოგის პროფესიის სიყვარული ვლადიმერ გაგუას ოჯახიდან გამოჰყვანა. იგი დაბრუნდა და აღიზარდა ცნობილი ქართველი პედაგოგების ვერა კარბინისა და ვლადიმერ გაგუას ოჯახში. ვლადიმერ იესეს ძე გაგუას დიდი დამსახურება აქვს სახალხო განათლების დარგში. მისი სახელი მინიჭებული აქვს ცხაკაის რაიონის სოფელ კობრაქეთის რაგულიან სკოლას.

ასპირანტურის კურსი გაიარა ცნობილი ქართველი პედაგოგისა და საზოგადო მოღვაწის, ქართული სამკითხველი პედაგოგიური მეცნიერების ერთ-ერთი ფუძემდებლის, პროფესორ ვიოროგ თავნიშვილის ხელმძღვანელობით. ამ დღიდან მოყოლებული ვლადიმერ გაგუა ხაუფიერ სამეცნიერო მოღვაწეობას იწყებს.

ვლადიმერ გაგუას გამოკვლევები თუ ჟურნალ-გაზეთებში გამოქვეყნებული სტატიები განეკუთვნება პედაგოგიის მეცნიერების სხვადასხვა აქტუალურ საკითხს. მისი ნაშრომებისათვის დამახასიათებელია სიღრმე, წერის მაღალი კულტურა, დამკვიდრებული ალანონიზაცია და ფორტი, რომ შეცნობიერი ნაშრომებს აქვეყნებს როგორც ქართულ, ისე რუსულ, უკრაინულ, სომხურ და სხვალიენოვან ენებზე.

ქართული პედაგოგიური მეცნიერების უდაოდ კარგი შეხატვისა მინიჭარება „სახალხო განათლება მე-19 საუკუნის რევოლუციის შემდგომ საქართველოში“, რომელშიც ავტორის ძალზე საინტერესო მასალას სთავაზობს მკითხველს. ცალკე აღნიშნის დროსა ნაშრომი „შრომისმოყვარეობის აღზარდის უმჯობესი ასაქმი“.

მნიშვნელოვანია აგრეთვე წიგნი „მოსწავლეთა მობრალური აღზრდა საბჭოთა სკოლაში“, რომელშიც მოზარდი თაობის აღზრდის აქტუალური საკითხებია განუყოფელი. ვლადიმერ გაგუას მუსულ ენაზე გამოქვეყნებული წიგნი „სარჩევები რევოლუციამდელი საქართველოს დაწყებითი განათლების ისტორიიდან“ რუს მკითხველს საშუალებას აძლევს, გაეცნოს დაწყებითი განათლების საკითხებს მე-19 საუკუნის საქართველოში. ბოლო პერიოდში, მკითხველთა ფართო წრეში ვლადიმერ გაგუას ახალი ნაშრომი „სკოლა, ოჯახი, საზოგადოება“ მითით.

პროფესორის ვლადიმერ გაგუა არა ერთი სახელმძღვანელოს თანაავტორია პედაგოგიკაში.

ვლადიმერ გაგუა 15 წელია ხელმძღვანელობს ა. ს. პუშკინის სახელობის თბილისის პედაგოგიური ინსტიტუტის პედაგოგის კათედრას. მისი თათსობით მეტი ასპარგზობა საქმე გაკეთდა ამ წლის მანძილზე, კათედრის წევრთა აქტიური მონაწილეობით ხშირად იწყება გამსვლელი სამეცნიერო სესიები, საქმიანი ურთიერთობა დამყარებულია რესპუბლიკის მთელ რიგ სკოლებთან და სხვ.

ვ. გაგუას დიდი როლი მიუძღვის ახალგაზრდა მეცნიერთა აღზრდის საქმეში. მისთვის დამახასიათებელია პასუხისმგებლობით, შრომობილი მზრუნველობით, ერთგული დამსახურება მათი პროფესიული დასტატების მეტად რთულ, სპასტისმგებლო საქმეში. მრავალი ასპირანტი და ხარისხის მაძიებელი ჰყავს გამოზრდილი. მათ შორის არიან რომელიც კარგად იციან რეპობილის რესპუბლიკის ახალგაზრდები. მისი ხელმძღვანელობით დაკულია 12 საყანადლო დისერტაცია პედაგოგიაში, ხოლო 22-ჯერ იყო ოფიციალური ოპონენტი.

ჩვენი მხრფასია ოუბლობა მუდამ საზოგადოებრივი ცხოვრების შუაგულში ტრიალებს. მეცნიერულ და პედაგოგიურ მუშაობას უთავსებს საზოგადოებრივ საქმიანობასაც. იგი არის ა. ს. პუშკინის სახელობის თბილისის სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტის, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტისა და სომხეთის სახელმწიფო პედაგოგიური ინსტიტუტის ხარისხის მინიჭებული სპეციალიზებული სამუშაო წევრი, საქართველოს სსრ უმაღლესი და საშუალო სპეციალური განათლების სამინისტროს პედაგოგის სისწავლე-მეთოდური სამუშაო თავმჯდომარე, საქართველოს სსრ პედაგოგიური საზოგადოების შრომითი აღზრდისა და პროფესიული ორიენტაციის განყოფილების ხელმძღვანელი, ჟურნალ „სკოლა და ცხოვრების“ სარედაქციო კოლეგიის წევრი, საქართველოს კომპარტის ცენტრალური კომიტეტის შტაბ-გარეშე ლედიტორი...

მეცნიერისა და პედაგოგის ყოველიღობილი საქმიანობა ახალგაზრდობისათან არის დაკავშირებული. სტუდენტების, ასპირანტების სიხარულს თანაბრად იზიარებს იგი, ეხმარება მათ. თავად კეთლად კაცს შესანიშნავი უნარი აქვს აღმინებთან მეგობრული ურთიერთობის დამყარება.

ლია ანთიპაშვილი,
ახალგაზრდა მკითხველთა ახალგაზრდა.

საქართველო მისსა და სომხის კვლევაში, მაგრამ ამ ბოლო წლებში თითქოს პირი იცვალა ბუნებაში. კახელი დავისი ძიებები მარჯვნივ შევიდა ბუნების მშობი გრძელვადობა.

იმ დღესაც კარგა ხანს იტყობა, ივირები. მერე ნელ-ნელა აიკრიფა ნისლი, დაბრუნდა ალაზნის გულზე თბილმა ნივთმა, მთავალისა ფოთლებში შემავლული ოქრისფერი მტკიცეობა. არაფის უფრინობა დატოვდა, არაფის დაუწყვეტილი, ზღვ შეაშრია სველი ტანსაცმელი რაიონის წართხილადგენლებსაც და მუხრცვევსაც.

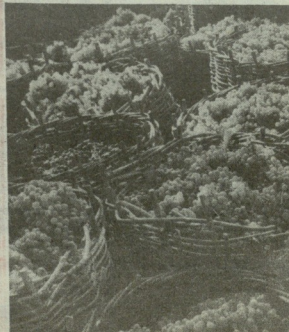
შრომის ციფელი გიზიზიზებდა, ნამდვილი შრომითი გმირობა სუფევდა, შრომობდა ერთი ყო არა, უთვალავი შრომის გმირი.

მხოლოდ უხვი თავილი შენიშნავს რომ კახეთში ზვარში ჩამდგარ ყოველ მეცნიერზე თავისი გამორჩეული შრომითი ხელშეწყობა აქვს.

წინა რომ დაიწყო, სხვებისთვის ყურადღება არ მიიქცევია, მაშინვე ჯიხრისიკენ გავიქეცი ვაგონი, ყველა უკან მოვდევდა და ავიცილო არ დარჩენილა. მაგრამა. ჯიხრში მარტოდაბრტო დამეპათე დარჯავა შევეფეთით. მოვინებეთ. ყველა ზვარში იდგა და კრეფას განავრძობდა.

მითუცა უზარუნდობლა შეგაკეთო და დავიკვივვა — მიდით, მივლებო, მოდიო, ნუ დაირცხვება. ეგემი სხვა წრითის სახლშია, გაუძლებენ... იციან შრომის ყადრი კახეთში, ყველაზე ღირსებულად გამოიჩვენა, დაავსებულ, მაგრამ იმ წიმაბი დღეს ვამ შრომის პირველობა ვერავის ვარუნებუ.

იასაზ ბასილია

გურძენე ლა- დავან იოსელი

ეროვნული
გიგანტი

დები იშხნელების სიმღერები ყოველთვის რაღაც ამოღებულის, კეთილშობილურისა და კდემამოსილების ასოციაციას იწყვედა მსმენელში.

მუშმჩველად გაირბინეს წლებმა. მხოლოდ ერთი დათავანია ცოცხალი — გრძელბოისის სახალხო არტისტი თამარ იშხნელი, რომელსაც 85 წელი შეესრულდა...

თავიდან ყი ყველაფერი ქუთაისში დიიწყა...

არჩეულის გორბზე მდებარე ალექსანდრე იშხნელის პატარა, ერთოთხანას სახლიდან შორად შეიბნებულა ხალხმზარობა. საომარბანს სივარულზე გაირთ გამოსული მეზობლები სახლის ფხვარასთან გროვდებოდნენ და სიამოვნებით უგადებდნენ ყურს ალექსანდრე იშხნელის შეილების სიმღერებს.

ტბილი იფრებოდა სიმღერა სარკმილიდან და საამოდ ეფერებოდა შემოვარების.

მომღერლების მამას ვანათლება პეტერბურგში ჰქონდა მიღებული, რაც მდროისათვის იშხნეთთან წარმოადგენდა მშობლიურ ქუთაისში დაბრუნებული დეპორტაციის ვასის ლობაძეზე, რომლის სიმღერა უყვარდა დიდ აკაცის. ამ ბედნიერმა წყველმა საქართველოს ათი მგალობელი შეიღო მისცა: ივანე, ვალენტინა, მარიამი, ნინო, ვლადიმერ, თამარი, ზინაიდა, ალექსანდრა, ელენე და ალექსანდრე. იშხნელების ოჯახში სკამბიცი ე მღერაინა, — უთქვამს ერთხელ კბე მეჩაინიშვილს, დედა აკვებსბდა გიტარას, ბავშვები ითვისდნენ სოცარ პანტებს, სიცოცხლის ნეტბრაციით ეუფებოდნენ ლაბან მგალობლებს. დებში განსაკუთრებით გამოირჩეოდა თამარი, ნინო, ზინაიდა და მარიამი. ისინი პირველად 1909 წელს გამოვიდნენ ქუთაისის თეატრის სცენაზე. მამბ პატარები იყვნენ, გათვალეულებმა და ნეტრებით მფრთხილებს მუდამ დომილიანმა შალვა დადიანმა შეაშველა ხელი — ბავშვები ბორბიით იფრდნენ გზას ჩაბნელებულ სცენაზე. იდგნენ დები ბებოვად და მღეროდნენ...

ამგვარი იშხნელები თბილისში კონცერტების შემდეგ მათ მაღლ მიერ ლაქციბი გაითქვინს სახელი. უკვე ხზირად იწყებდნენ მუსიკისა და პოეზიის სლამოებზე. იშხნელები ასრულებდნენ როგორც ქართულ ხალხულ, ისე ქართველ პოეტების ლექსებზე შეიზრულ სიმღერებს, ქართულ და რუსულ რომანსებს.

იშხნელების ოჯახში ხზირად იყრიდნენ თავს მუსიკოსები, პოეტები, სახელადო

მოღვაწენი. ამ მრავალრიცხოვანი მუსიკალური ოჯახის სასურბეში სტუდრები ყოფილან აკაცი წერეთელი და ვახო სარაჯიშვილი.

1914 წელს ჭერ კბდე ახლად ფხვადგებულმა კვარტბში დაამშვენა მამბის უკვე კარვად ცნობილი მგალობლის ტბიბის პოეზიის სალამი. მგოსანმა მომღერლებს საჩუჭრად თავისი წოფი „ჩანგი“ უსასოვრა. ამ ლექსების კრებულისდ თამარ იშხნელმა რამდენიმე ლექსი შეარჩია და სიმღერის ენით ამეტყველა. გალაკტიონ ტბბიძე „სულის სიმშვიდის“ დების ვულში ჩამწვდომ სიმღერებში ექებდა, რომელსაც, თამარ იშხნელის თქმით, ვამოვავცა კბდე ამგვარი განწყობილება ლექსში „ო. ა“. ყველას გვასოსეს ამ ლექსის სტრბიონები:

„ალქში, ბტვერში წაქცა ბავში, ნუჯრის თვლებით, თმით მიმზებოთ და მუხბრების მალენიაში მოღერდნენ ლურჯი ანგელოები. შუშლილი სახით კბოდა ქუჩა, შირის კი მუ ღარჩა და შობლის ყრა, მზეზე ყვოდა სიფლად აღუჩა და გასმობდა დებს სიმღერა“.

1940 წელს სიმონ განჩინლობის (ლიტერატბრული ფსევდონიმი — წყველი) და აკაცი ბბბიგურის უშუალო რგობენდაციით საქართველოს რადიოდ დები სტუდიბში მიიწვია. მალე მათი ხბები მიეღლ საქართველოს მოფიფხია. იშხნელების ოჯახი თბბლისში სახლბდა. დიდაჭლოქმა ქუთაისელი ბულბულები შეისიხლბორცა:

...და ალა ვზივარ სიმღერის ჭარში, მეშვიდე ცაზე ვარ აყვანილი, ერთივე გავმღერო, ერთივე ვიმღერო — ერთხელ ვიხილ ბაღში ყვავილ“...

წერდა სახალხო პოეტი ვიბრეე ლეიონი იშხნელებისადმი ექსპობრბად მიმდინილ ლექსში.

დიდი სამაშულო ომის პერიოდში დები იშხნელები ხზირად მარბადდნენ კონცერტებს ჭარის სხვადსავა ნაწილებში, ზოს-

ბიტლებში. მათი ვულში ჩამწვდომი, ღრმა პატრიოტბშით აღსავსე სიმღერები საბრბოლოდ განწყობდა, გბრბობისაკენ, საშობბლობისთვის თავგანწირვისაკენ მოუწოდებდა საჭოთა მებრბოლებს, უნერგავდა ვამარჯვების რწმენას.

1949 წელს მომღერლებს მიენიჭათ საქართველოს სსრ ბელოვების დამსახურბებულ მოღვაწეთა წოდებები, ხოლო თამარ იშხნელი 1963 წელს საქართველოს სსრ სახალხო არტისტი გახდა.

მღერდნენ დები, თმა დაეთოვათ, სიმღერებში სული ბულბულებმა. მამბით დარჩა კენტად, გბტარით ხელში თანბთ მუსიკა. იმანე პოეტმა თთარი მამფიფორიამ ასეთი თბბლი სტრბიონები თქვა:

...და შორეული არ ისინი ხბები გიტარის ბაბბის ნალვული წყვავის, ხელდაკრფვილან მიწაში დები, ერთი და დარჩა შავებში კენტად.

აღორვის ეგონა, თუ კბდე ვევიგონებლით თამარ იშხნელის ხმას. მარგამ თურღე დარბდე ვერ დააღუმებს ვულით მომღერალს. დადუმებდა არ უწერია არც იმის გბტარბ, ვინც თავის ერს დააღუდა ღირსეული შობბმალბობა. ამყბად თამარ იშხნელის შეილები ლოლი და ჭანიკო დღისაქებენ, შეილიზებოები — მანანა და თინათინ მენბადლებენ, სახელოვან წინაბართა ღირსეული გამგრმელებლები არიან.

სულ ახლახან, საქართველოს სახელმწიფო ფლოარმონის დიდ დარბაზში, მედავ ჯალბბის უშვენიერეს საომბოზე, კვლავ გამოსმა მეიფხილ და — ქალბტობით თამარის ასე ნახნობი, მშობბლოერი და საყვარელი ხმა.

უბბბობამა და მიეღმა დარბაზმა ერთსულოვანი, უფულწრფელისი ტბბრით დააჭილოვებს ლაგენდარულ კვარტბტებს აწ უკვე ერთბღერით მოხანული.

დაე დიდხანს ისმოდეს თამარ იშხნელის ტბბილი ხმა სრულიად საქართველოში!

გივი თუნივილი

ფოტო პპმრბიბა.

პრობლემა

გაღის ტბა

სცენარე გელები ცეკვავდნენ. დარბაზში გამჭვრავლ და მოლილოვე მუსიკა სუფივედა. მუსიკა ისეთი ცისფერი, მსუბუქი და ნარნარა იყო, რომ რძისფერ ბინებულში გახვეული მაყურებელი მას თითქმის ვერ აღიქვამდა, თავი სრულ სიჩუმეში ეგონა და მხოლოდ თურთ, ჰაეროვან, მოცეკვავე გაღებს ხელავდა.

პატარაძლი მთელი არსებით შერწყმულა ცეკვასა და მუსიკას, ის კი არა, ვაჟს ხელსაც ვერ გრძობდა, მის წელზე მოხვეწულს.

მიულოდნელად ვაჟმა უჩერჩულა:

— აბა, თუ გამოიცნობ, სცენაზე რამდენი გეღია?

პატარაძლი შეკრთა. ჩურჩული გრავინავდ მოესმა. ეგონა, შევითხვა მთელმა დარბაზმა გავიგნოთ... თვლებში უცებ ცრემლით ავსოა, ისე დანანა იმ დანახეს და უმშვენიერესი ზნეხების ვაჭრობა, რომელსაც უჩაის წინ სულაბ-ხროციანად ჰქვავდა შეპყრობილი.

მზის ლაქები

ამას წინათ ერთ მეცნიერულ ყურნალში ამოვიკითხე: მზის ლაქათა ბუნება და წარმოშობის მიზეზი ჯერ გამოუყენებია და გურჯავაძეობა, ამის თაობაზე სხვადასხვა და ურთიერთსაწინააღმდეგე პოპოთეზები არსებობდა.

კეთილად და აუტყნისლი: აღმაიანმა აღმაიანი პირველად რომ მოკლა, მაშინ გაგინდა პირველი ლაქა, მზი!

მერე ხანი გამოხდა და ურიცხვმა სისხლისმღვრემა გიმრავლა ლაქა და ნიოქი — დარიოსმა და პომპეუსმა, თემურლენგმა და ქალაქდინმა, შაჰაბასმა და პიტოლერმა...

ან ახლა რამდენი ბავშვაც იღუპება დედამაყის ზურგზე შიმშილითა და უპატრონობით, ვანა ყველა შერ არ გაჩნდება შუბლზე ნიოქა?

...მარამ, მადლობა დმირთს, რამდენი კეთილი საქმეც კეთდება ჩვენს პლანეტაზე, იმდენი ნათელი ვადაღვივებია ხილვით გასაღრღულ სახეზე.

ან რამ არ იყოს და ეს რომ არ გვეწველიდეს, ხომ მთლად დაგვიზნეღნებობდა აჭამდე, მზი!

საგაღნიროდ...

ახალი ნაშუადღევი იყო. ისინი თითოი საყდრის ვრლი ეზოში, ნახევრად ვაგველურებულ ვაშლის ხის ძირას, ხასხასა მიღზე, მამოწყოლიდებენ. ვაჟს თვლებში მიეღულა და ოცნებებს მისცემოდა. გოგი უძირო ლყავი-

დისფერ ცასა და აქა-იქ მიმოფანტულ ქათქათა ღრუბლებს უღიმოდა. სიო არ ქროდა და ვაშლის ხის მწვერ ფოთლები ლურჯ ფონზე დაბატულ სურათს ჰკავდა.

ბალახში გაფენილ ქრულ ხილბანდზე ელავა ნახევარი შოთი, შუმა იტრო, წითელი ბლოვი, ჯამით — ჩახობილი. პატარა ღიზინი ხელადა წყაროზე ცეცებოდა.

სუსტმა სიომ წამოუქროლა. ზედა ტრეს მწიფე ვაშლი მოსწყდა, ყუნწზე მერჩენელ კეზ ფოთლბად ტრიალ-ტრიალით წამოვიდა, პირდაპირ ჯამში ტყაპანი მოადინა და წყენი ქალავას შუამხევა. ვევი გულგახეოქელი წამოვარდა, გოგო კი ბალახზე გაგორდა და ავსკისდა.

ნეტა რა აცინებდა? იქნებ ჯობდა, კისკისის ნაცელა, შემოხვევილია-აუცილებლობის ფოლოსოფიური კატეგორიებზე დაფიქრებულოყო — რაღა მინდებამინც იმ წამს მოწყდა და რაღა მინდებამინც ჯამში მოადინა ტყაპანი იმ ლოყაწითელმა ვაშლმა?... ან ის გამოიქა — რა ძალამ გამოაქანა მიწყვეტილი ნაყოფი დედამაყისაკენ?..

იქნებ ის, ჯამში ჩაყარნილი ვაშლი, სულ სხვა ჯიშისა იყო, ვიდრე იგი, რომელსაც ისაყ ნიუტონს მსოფლიო მიზნულლობის კანონი ამოთაჩნებდა, და ამიტომაც არ ვახდა დინჯე და სერთონილი მეცნიერული კვლევის საგანი?

მარამ, საბედნიეროდ ვანა ყოველთვის გვეცლია მაღალ მატერიებზე ფიქრისა და მსჯელობისათვის?

ჩქარი მატარებელი

ეს სიზმარს ჰკავდა:

ჩქარი მატარებლის კომფორტულ კუპეში რაღაც ბედნიერი სასწყოლით შე და ქერათმინი მზეთუხახავი შერჩით ერთმანეთს. ვისცდით, ფორთბასლ ნებანება შევეცქეოლით და, თოქცა ვარეთ მარცხეთ იცინობა და მზე ჩახახებდა, ჩვენ თორეულ ვარსკვლავებზე ვსაებრობდით. შიამგზავრის უძირო ზოცნიფერი თვლები და ვაგონის თანაბრობიერი რწყვა სახეტარო ბურუსში მხევედა. თას მთელ სამყაროში ულამაზეს, უმდიობეს და უბედნიერეს აღმაინად ვთვლიდა.

ერთ პატარა სადღურში სივარტის საყიდლად ჩამოვიდი. ბაქანი ვაღვივირე და მოვიხედე. ვაგონის ფანჯრიდან ჩემი პირმშვენიერი თამაგზავრი რაფეელის ნახატოვით იყურებოდა... სადღურის უკან, მთევანზე არსებებდა, ეშხიანი ბოშაქალი თქვიძობის რხევით აწეღვენა — ვინადა თურ არა, უნდა ვიპოვებოდა. მარჯვენა ხელისფული ვაჩევიე და მოჰყავ წოლობილას — ცამდე აწვია, გაბაიდა, გამამირინა, ხილო ვინს რომ მოვედე და

მატარებელს მივიხედე, მხოლოდ ბოლო ვაგონის საფეხურს კვიდე თვალი.

შემდეგი მატარებელი საღამომდე არ ჩამოვიღოდა. ასე რომ, იმ თბილ კუქეს, რომელმაც ტყბილ ბურუსში ვახვეული ჩემი ბედნიერება თან წარიტანა, უკვე ვეღარ დავეწეოდა.

ღრუკე ჩქარ მატარებელს ჰკავს. თუ წამით შეეცოვინა ან შეეყოყმანია, როდი დავციდეს — წვაა და წაიღებს შენს წილ ბედნიერებას. მერე აღევი და სიდე ქარს მიწლიროში.

სულელი

კაცი სულელი იყო. თავს მოვივლავდა, ოღონდ ყი ვინმე გაცივებინა: ხან ყინაზე ღვებოდა, ხან ასკინქილას თამაშობდა, ხან ვის აჯავრებდა და ხან — ვის.

ყველა ქალს ცილობას სთხოვდა — ნაცვლსა და უცნობს, ხნირსა და ახალგაზრდას, მშვენიერსა და უსახურს.

ყველა მამაკაცს უწყინარი ღიმილით სთვავებოდა:

— ე ბიჭო, შენი ცოლი მომწონს და მომპოთხოვე ერთი-ორი ღლით, კი ათავერს დავამეცეყო.

ბავშვები უყვარდა საოცროდ. ერთხელ ჯირობაში სუთიოდ წლის ქალაქელი გოგონა ნახა, ანგალობით ლამაზი და ფაქიზად ჩაცემული.

უყურა, უყურა, მის წინ ჩაცუქცდა და უთბინა:

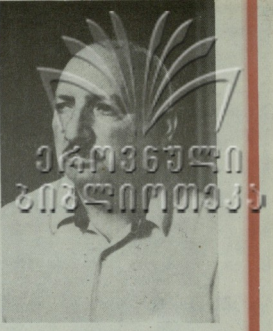
— ეჰ, სულელი რომ არ ვიყო, ვინ იცის, იქნება მეც მყოლოდა შენისთანა ბარტყილი.

ყველა, ვინც წუთის წინ მისი მახსარალობით ერთობოდა, სახბად დარჩას: სულელი იმ წამს საოცრად სალოლომან და მკვინური თვლები ჰქონდა.

სულელი კი ვიქცეო...

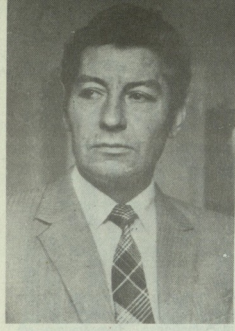

ბიოგრაფიები, კინოდასაცემები

ინკოვნელი
ზინკლიოთიკა

რევაზ ხანთაძე.

იური ლასახნაძე.

მის წინათ საბჭოთა კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის ბრძანებულებით ორდენებითა და მედლებით დაჯილდოვდნენ პართიულ ორგანოთა გამომცემლობების მუშაკები, მათ შორის მეთერთმეტე ხუთწლეულის დეკლემბრათა შესრულებაში მიღწეული წარმატებებისათვის დაჯილდოვდა საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის გამომცემლობის თანამშრომელთა ერთი ჯგუფი.

შრომის წითელი დროშის ორდენი გადაეცა გამომცემლობის სტამბის ლინოტიპისტს, საქართველოს სსრ კულტურის დამსახურებულ მუშაკს რევაზ ხანთაძეს.

ამასთან დაკავშირებით ჩვენი ყურნალის მკითხველს გვსურს ორიოდ სიტყვით გავაცნოთ თავისი საქმის შესანიშნავი სპეციალისტისა და ენთუზიასტის ბიოგრაფია: მახარაძის რაინოს სოფელ დეგბზუს მკვიდრმა რევაზ ხანთაძემ 1952 წელს დაამთავრა საშუალო სკოლა და კოლმეურნიკებაში დაიწყო მუშაობა. ორიოდე წლის შემდეგ შევიდა თბილისის პოლიგრაფიულ სასწავლებელში, რომლის დამთავრების დღიდან თითქმის სამი ათწლეული მუშაობს საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის გამომცემლობაში. იგი სრულყოფილად დაუფლდა ლინოტიპისტის ხელოვნებას, მაგრამ საპატიო და საინტერესო პროფესიას.

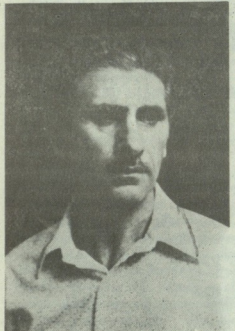
1969 წელს პარტიის რიგებში მიიღეს. ამჟამად რევაზ ხანთაძე გატაცებით ემსახურება გაზეთ „კომუნისტსა“ და ჟურნალ „დროშას“. მისდამი დიდი პატივისცემის გამოხატულებათა ისიც, რომ არჩეულია გამომცემლობის პროფკავშირის კომიტეტის თავმჯდომარის მოადგილე.

სულთი და გულით ვულოცავთ ქართული პრესის ამ თვალდებულ მოამაგეს სამშობლოს მაღალ ჯილდოს და ვუსურვებთ ახალ შრომით გამარჯვებებს.

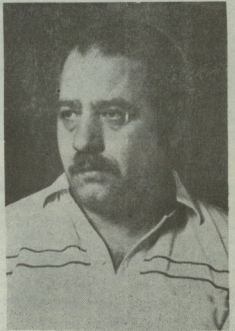
საქართველოს კომპარტიის ცენტრალური კომიტეტის გამომცემლობის მთელ კოლექტივში, ჩვენი გაზეთებისა და ჟურნალების მუშაკთა შორის დიდი სიყვარულითა და პატივისცემით სარგებლობს რესპუბლიკის დამსახურებული ეკონომისტი იური ლასახნაძე. ცხრა წელიწადია იგი მუშაობს გამომცემლობის დირექტორის მოადგილედ. თავისი საქმის ჩინებული მცოდნე, გულთბილი და ყურადღებიანი ხელმძღვანელი, დაჯილდოებულია ხალხთა მეგობრობის ორდენით. იური ლასახნაძის ამ დაფასებამ გულწრფელად გაახარა არა მარტო გამომცემლობის კოლექტივი, არამედ ქართული მწერლობის ბევრი ცნობილი მიღწევე — პარტიკული იურის გულთბილი მეგობარი.

დაჯილდოებულთა შორის არიან გამომცემლობის კოლექტივის საამაყო აღმდინებელი ნიკოლოზ კარიაული, არიფ ორუჯ-ოღლი სულეიმანიოვი, ჯემალ კანიაშვილი, ტუხა ფსუტური, ვახტანგ დურგლიშვილი, გურამ კუპრაშვილი და ლუბა მოდუბაძე.

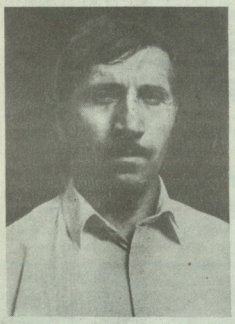
თითოეულ მათგანს თავისი კეთილი წგლოლი შეაქვს ჩვენს დიდ საერთო საქმეში.

ნიკოლოზ კარიაული.

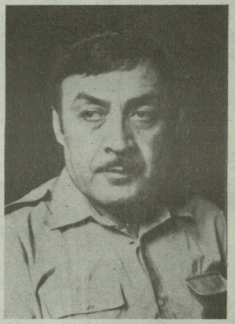

არიფ სულეიმანიოვი.

ჯემალ კანიაშვილი.

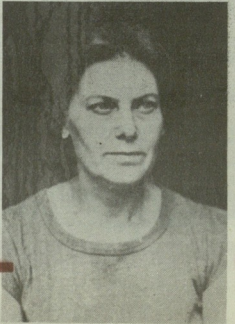
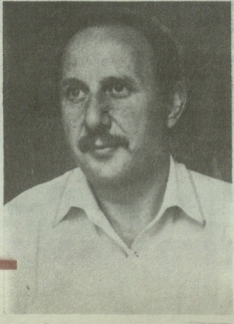
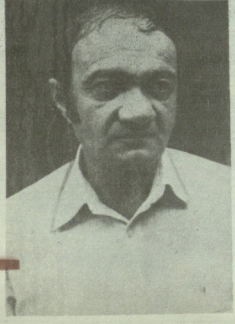
მახარაძე დურგლიშვილი.

ტუხა ფსუტური.

ლუბა მოდუბაძე.

ზინა ნადირაძე

ჯემალ კუპრაშვილი.

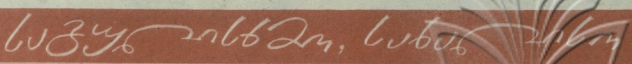

ეროვნული
ავტომობილთმშენებელი

80 და 1080 რაზი.

ფაბრიკა ავტომობილთმშენებლის.

მინიატურები

ბაბაზნი

სახტურში „ინტურისტთან“ პეიონი შეინდა. ვიღები და ვლადიმერი.

— იხვე აქა ხარ? აუცილებლად უნდა ჩავაგდე სილი და დირექტორთან შეგაპატიო — მომასხა ვიკაცაჲ.

— რას მანიჭე, წყვილით — არ დადუთიე. წინ გამძღვა. შევდილი თითხი.

— რომელსა პირმა გდმოვაგადო, ბებო? — შე-მოყვება ახიანაჲ.

— ახე შეშოვიარე... გუნებაში გაქვინა. მივხიდე, ის ტაპი ვერ-სად დაღვანდო.

ლოდინი

ქიღის შეუვებოდა და შეაგვიანდებოდა. ხან-დახან დღამდე არ გამოჩნდებოდა ხოლმე. დღეს თავზე დაათინდებოდა, ხავეშები ვიძინებდით, ვიციდით, ჩვენს ექით გზა არა ჰქონდა.

შოკდა დეზარტით. შეივრდეს სახალხოვრე გავედი. დედა სადღაძვე დაგვიო და აქვიინდა: — წუხელად გარეთ დარჩი, შუ უხედურა?

სცენა

ღამაზანი მომეტრა, მომეტრასხანა.

— ცილოდ, ცილო ვარ შენი! — ჩანშურტულა. შეცეცა.

— ბებო, ქვარი აქა შეოლია, — ვილაქამ წა-შისაროდა.

ვაიხილდა. უკან ბაქანზე ბიბულებში შეგაფუფ-ბულიყენე.

გაჩერებაზე სათითოდ გაიკრიფინე. ქაღილ თოვლას და ხელს შუა გაქრა.

გზნება

შავდაზე ქალაღმა გაიშრიდა. რედაქტორას სათაფლე გაიკეთა. წაიკითხა. იბრინულად ჩაიცი-ნა ადტორას უთხრა:

— გზნება აქვია, სხვა გზა არაა, ვინმე უნდა შეიყვარო.

ტკუშო დაუტეა. ვილაქ ვაიწო. გამოუტყდა, დღეცხბს ვერე, გზნება აქვია და... ვიგო დაღონ-და, მაგრამ კარზე მომდგარ ბედს წიხლს ხომ არ ჰყარავდ? ვიხე კი ახე შეუყვარდა, წერაზე ხელი აიღო.

ჰეპლაზე „ცული“ რისხვაში

ხელმოთხარევა

იპონიაში ყველაზე „ცული“ რიცხვებად ითვლებოდა 4 და 9. საკმე ეს არის, რომ 4 სხე წარმოითქმის, როგორც „სიყვლილი“, 9 კი — როგორც „ტყვილი“. ზოგიერთი სადავლოდმოთხე, ავადმყვარებს ცული ვაწეუბოლებმა რომ არ შეუღმწანა, ის ციფრებით არც ერთი ბალატა არ იმობრება.

ძველ სპარსეთში, სპერსეთში და ირანში ხელ-თათმანებს მხოლოდ მკვირბრები და მკვირბრნი ატარებდნენ. მანქანაზე სურათები მარტინი-ბრაი ხელები მძიმე საშუაობისად ვლდებოდა.

ქალბნე ხელთათმანების ტარება მხოლოდ მე-13 საუკუნეში დაიწყო. თავდაპირველად მას ყველა-დენე ტოლსდებოდა, თანაც შთო სიკრავ იღვეყენ-დნენ აწვედა. დროთა განმავლობაში ხელთათმანები მიღწეო ტენსიკელის ავტომატული ნაწილი ატეა. ინგლისში ხელთათმანებს სულ სხვა მხრით მხა-რობდნენ. მაღალი თანამდებობის პირებს სთო-ნანა და პეტრეიტონან ერთად შიარბმეყდნენ ხო-ლმე ხელთათმანებს, რომლებიც ქროში იღო. შოტრიაშიც ამ გზამ ისეთი საშობი ხასიათი მიიღო, რომ მოსამართლეებს ავტრიალს ხელთათმანების ტარება.

შუა საუკუნეებში ხელთათმანები თივლებოდა ელვანტურ და ძვირფასი საწეკრად. შთი სიმბო-ლო ხასიათიც ჰქონდა. თუ რაინდი ვინმეს ფეჩქვეშ ხელთათმანს დაუდებდა, ეს ნიშნავდა, რომ მას ღმრთობა იწვევდა.

შურალი მდინარე

ჩილუში, ქალაქ აჩიას მახლობლად, უჩვეულო მდინარეა. აქ წარსო მხოლოდ დამბი მიედინება. დღისით კი მდინარის კალაბრე შრიალი. ასე იმდენი ხვდება, რომ მდინარის წყალს არღებენ და-დნარი თივლსდენ წარბიშობა. თივლ დღისით დნება და წყალს მხოლოდ დამბი ატყებს ამ მდი-ნარის კალაბრე.

ბალახი ბაზოზნი

ბაზუსი ტრიპოლდე ქვეყნებში იზრდება და მისი სიმაღლე 40 მეტრს აღწევს. მას 1300-წინაობი გამოყენება აქვს. ჩინო ყლორტებს ჰკვან, გამოგ-რეულე ღერებებს საბრებს, ვეგმებს წაწილებსა და სიღებოს საშენებლად იყენებენ, შიგან ამზადებენ ავეგს, მესკოლურ ინსტრუმენტებს, ქაღილს. ამ ბალახს სამკურნლო მანიშოაც ჰქონდა: ბაზუსი ჰქანავდა მაგარი და ბუნებრივით ნახია, ძალიან სწრაფად იზრდება და ყვეალობის შემდეგ ხვება.

პოლონურიდან თარგმან

მელაზარ სარატოვიშვილი

სურნალ „დროის“ მ-8 ნომერიში გამოქვეყნებული პროკორის პასუხები

- თარგმანები: 5. აბოვე; 6. აგაუ; 7. არცხან; 8. ანაუ; 10. ამირბანტორი; 11. ბურა; 12. ანანარა; 17. ბეთლები; 20. ით; 22. რადოქტორებო; 24. სი; 25. აბნარ; 27. სი; 29. აგურა; 30. აზოტ; 31. ზარა; 32. არტე-კი; 33. ლე; 34. ბეტებო; 35. ხალმე; 36. ანაჲ; 38. ურდინ; 39. პი; 40. ტრუხა; 43. სი; 44. რადოქტორებო; 45. კუ; 46. ნაღიჲ; 47. ხაბიჲ; 48. ალჲა; 45. ინციკლოპედია; 58. სილი; 57. იტალია; 58. ლოქი; 59. აბსლუა.

- შურალები: 1. გეზი; 2. ტაქტი; 3. ლენია; 4. არაია; 5. ალაფი; 8. აბური; 12. ბავარია; 13. თუთია; 14. ციკა; 15. კეშები; 18. კონფერენცია; 19. აბტ-როფია; 21. ამირეჯიბი; 23. ანგარტები; 26. აბიბი; 28. ფურე; 25. ხანდელი; 37. არაბეთი; 41. ლიხია; 42. არაბი; 48. ექვნი; 49. ფლორა; 50. ანგოი; 51. რაკალი; 52. ანარა; 53. ბიბია.

პარპანის პირველ პეიონში: სკოლისაქენ. ფოტოგრაფი ბონილ დვალაშვილსა. პარპანის მემონხ პეიონში: სპორტის ობატე, საბჭოთა კავშირის ჩემპიონი ჩიგურთი, 1986 წლის უმაღლესი ტურნირის ფინალისტი, 1985 წლის გერბის პირველობის ვერცხლის მედალიანი ლეულ მისხი. ფოტო ბონილ დვალაშვილსა.

დაიღუპე წარბოგას 1. 08. 86. ხელმოწერილია დახატბულად 16. 09. 86. თუ 05152. ქალა-ღას ზომა 70x103/4. იბეჭდება: გარეკანი და ჩანართი — მაღალი ბეჭედი. ტექსტი — ოფსეტუ-რის წესით. ფოტოგრაფი ფურცელი 3, პირბითი ნაბეჭდე ფურცელი 4,2, სააღრიცხვო-საგა-მომცემლო თაბახი 5,89. ტირაჲი 50.000. შეკვეთა 1837. ფასი 35 კაბ.

850086, თბილისი, ლენინს ქ. № 14, საქართველოს კ ც-ის გამომცემლობის სტამბა.

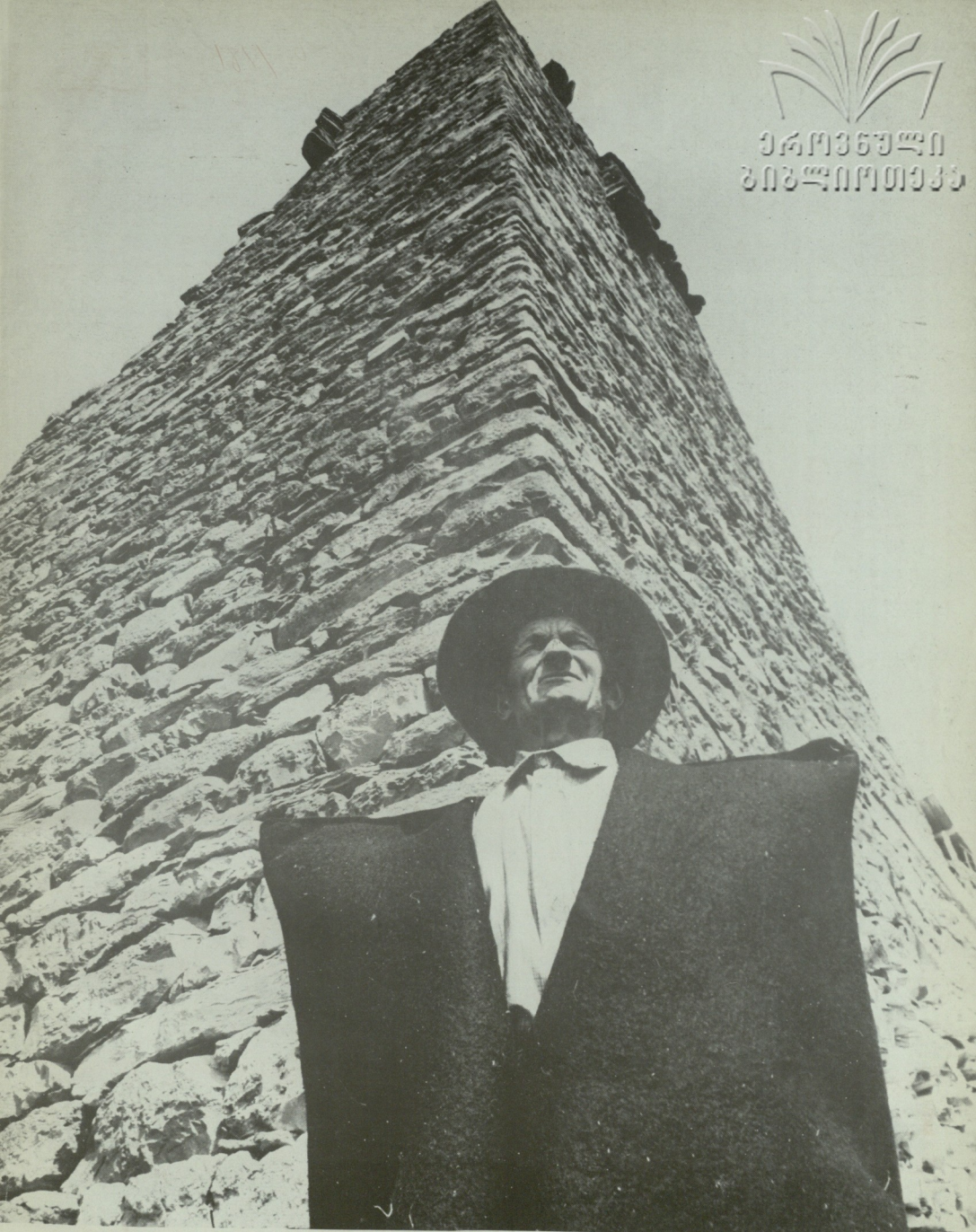
Еженедельный общественно-политический и литературно-художественный журнал «Дროна» («Знамя»), (на грузинском языке). 380086, Тбилиси, ул. Ле-нина, 14. Типография издательства ЦК КП Грузии. Адрес редакции: 380008, Тбилиси, 8. ул. Руставели, 42.

რედაქციის მისამართი: 380008, თბილისი 8, რუსთაველის პრ. 42. ტელეფონები: შიდაგარი რედაქტორის — 99-54-66, შთ. რედაქტორის მოვალეობს — 99-82-69, პ/შ. მღვიმის — 99-01-39, ვან-ყოფილებოთა გამგეობის — 93-28-42, რედაქციის სამდილო — 99-54-66.

ბალაქიშიუი შემოსული ბასალა აბორის აბ უარსახა.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

დღეგრძელო

ოთხმოცდაათობმეტი წლის მთელი ნიკა ფარნევი

ფოტო ლენგიორ გუსოვისა

679/181

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

